

НАЦИОНАЛЕН ФОНД
КУЛТУРА

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА
за периода 11.2021 – 12.2023 г.

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА
ЗА ПЕРИОДА 11.2021 – 12.2023

НАЦИОНАЛЕН ФОНД
КУЛТУРА

Национален фонд „Култура“ – Анализ на дейността за периода 11.2021 – 12.2023

Автори:

д-р Сава Драгунчев
Йордан Ангелов
Божидара Андреева
Диана Цанкова
Елена Джоглева
Елина Кръстева
Теодора Захариева
Румяна Петриди
Мариана Митева
Цветелина Драганова – Стойнова
Кирил Граматик
Станислава Коюва
Йоана Кръстева
Екатерина Ковачева
Константина Георгиева
Диана Цончева
Емил Върбанов
22 януари 2024 г., София

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Увод	6
2. Анализ на средата	7
2.1. Правна рамка	7
2.1.1. Закони, управляващи Националния фонд „Култура“	7
2.1.2. Подзаконови актове, управляващи Националния фонд „Култура“	7
2.1.3. Вътрешни правила на Националния фонд „Култура“	8
2.2. Институционална рамка	9
2.2.1. Националният фонд „Култура“ в контекста на политиките и дейностите на Министерството на културата	9
2.2.2. Националният фонд „Култура“ в контекста на публичното даровство в България	10
2.3. Структура на Националния фонд „Култура“	11
2.3.1. Управителен съвет	12
2.3.1.1. Процедури за избор и състав	12
2.3.1.2. Правомощия и дейност	14
2.3.1.3. Актове на Управителния съвет	14
2.3.1.4. Конфликт на интереси	15
2.3.2. Изпълнителен директор	15
2.3.2.1. Процедури за избор	15
2.3.2.2. Правомощия и дейност	16
2.3.2.3. Конфликт на интереси	17
2.3.3. Администрация на Националния фонд „Култура“	17
2.3.3.1. Състав	17
2.3.3.2. Дейност	17
2.3.3.3. Конфликт на интереси	17
2.3.4. Външно привлечен персонал	17
2.3.4.1. Технически комисии – процедури за избор, правила за работа, конфликт на интереси, резултати	18
2.3.4.2. Експертни комисии – процедури за избор, правила за работа, конфликт на интереси, резултати, състав	19
2.4. Културни оператори, подкрепяни от Националния фонд „Култура“	27
2.4.1. Културни организации	27
2.4.2. Индивидуални творци	34
2.4.3. Предметен характер на постъпващите проектни предложения и на одобрените проектни предложения	35

2.4.4.	Участници и екипи в проектните предложения	38
2.4.5.	Размер на исканото финансиране – характеристики на финансовия инструмент в проектните предложения	39
2.4.5.1.	Програми, целящи създаването на нов културен продукт	40
2.4.5.2.	Извънредни структурни програми	41
2.5.	Процедури на провежданите конкурси за финансово подпомагане	43
2.5.1.	Размер на предлаганото финансиране	43
2.5.2.	Срокове на процедурите	47
2.5.3.	Кандидатстващи проекти	48
2.5.4.	Оценка на проектите – Методика, Техническа комисия, Експертна комисия, Управителен съвет	49
2.5.5.	Администриране на одобрените кандидатури – проверки, сключване на договори, изплащане на безвъзмездната помощ	50
3.	Анализ на програмите за финансова подкрепа	50
3.1.	Индикативни програми	51
3.1.1.	Политики в областта на културата	53
3.1.2.	Годишни цели и резултати	54
3.1.3.	Тенденции и предстоящи индикативни програми	54
3.2.	Регулярни програми	55
3.2.1.	Посрещане на нуждите на Сектор „Култура“	56
3.2.2.	Реализация на проектите	62
3.3.	Извънредни програми	63
3.3.1.	Обектен обхват	63
3.3.2.	Реализация на проектите	64
3.4.	Целева подкрепа „Творческа Европа“	65
3.4.1.	Стратегии при формирането на условия на програмата	66
3.4.2.	Субектен и обектен обхват на програмата	67
4.	Проект 42 от Плана за възстановяване и устойчивост	67
4.1.	Съдържание на Проект 42	69
4.1.1.	Националният фонд „Култура“ като Краен получател	69
4.1.2.	Националният фонд „Култура“ като Структура за наблюдение и докладване	71
4.1.2.1.	Дейности и програми	71
4.1.2.2.	График и изпълнение на компоненти	73
4.1.2.3.	Напредък и резултати	74
5.	Комуникация	75
5.1.	Националният фонд „Култура“ и другите държавни институции	75
5.1.1.	Министерски съвет	75
5.1.1.1.	Стратегическа роля	75
5.1.1.2.	Национален план за възстановяване и устойчивост	76
5.1.1.3.	Административен регистър на Република България	76
5.1.1.4.	Доклад за състоянието на администрацията	77
5.1.2.	Министерство на културата	77

5.1.3. Министерство на младежта и спорта	78
5.1.4. Министерство на вътрешните работи	78
5.1.5. Министерство на външните работи	78
5.1.6. Сметна палата	78
5.1.7. Прокуратура	79
5.1.8. Съдебна власт	79
5.1.9. КПКОНПИ	80
5.1.10. Изпълнителска агенция „Национален филмов център“	80
5.2. Национален фонд „Култура“ и бенефициентите	81
5.2.1. Държавни, регионални и общински културни организации	88
5.2.2. Частни културни организации, неправителствени организации, сдружения с нестопанска цел	88
5.2.3. Читалища	88
5.2.4. Индивидуални творци	89
5.3. Средства за масово осведомяване – електронни и печатни медии, социални мрежи	89
6. Международна дейност	90
7. Перспективи	91
7.1. Фокус на публичното финансиране на Сектор „Култура“	92
7.2. Институционални промени, вкл. законодателни	92
Показалец	94
Списък с използваните съкращения	95
Приложения	96

1. УВОД

Настоящият анализ обхваща дейността на Националния фонд „Култура“ (НФК) за периода от м. ноември 2021 г. до 31.12.2023 г., който включва целия мандат на последно назначения Управителен съвет на Фонда.

През тези близо две години страната преживява общо пет избора за Народно събрание на Република България, които определят и работата на Фонда в контекст на две редовни правителства и четири служебни. Периодът е белязан и от промяна в епидемиологичната обстановка в България – от силно рестриктивни мерки, наложени от ковид-19, към либерализиране на режима през 2022 г.

Въведените противоепидемични мерки през 2020 г. обуславят и логиката на финансовото подпомагане в този период, реализирано от Фонда – промяна от мерки, насочени изключително от най-вече издръжка на културните организации и творци в страната (т.нар. структурна подкрепа и стипендии) към програми за финансово подпомагане през 2022 и 2023 г. с цел устойчива творческа дейност и създаване на културно съдържание.

Основната дейност на Фонда – администриране на конкурси за субсидии от държавата за културата и изкуствата – е допълнена с редица механизми за извънредни финансови средства. Фондът е разпознат от държавата и от Сектор „Култура“ като най-верния и най-ефективен инструмент за постигане на краткосрочни политики в областта на културата. Стига се до там, че през НФК да се разпределя огромен (за мащабите на Сектор „Култура“) размер субсидии, които на места, за съжаление, са без ясна стратегия за последващото развитие на Сектора, което пък води до пренасищане на независимите артисти с инструменти за финансова помощ, на които по-голямата част от творците не могат да реагират и не създават конкурентни проекти, които да отговарят адекватно на поставените цели и условия. Това произвежда три основни проблема, които са подробно разписани в следващите страници: разфокусиране на дейността на културните оператори, размиване на критериите за подбор и най-вече създаване на нездрава среда, в която част от (най-вече) културните организации страдат от творческа инертност. Въпреки усилията на Националния фонд „Култура“ – и Управителен съвет, и Администрация – да разработва програмите си от последните две години с ясни критерии в услуга на Сектора и неговия артистичен потенциал, ставаме свидетели на редица примери, в които кандидатите по програмите на Фонда подготвят своите проектни предложения единствено като отражение на заложените критерии и без категоричен творчески компонент (вж. Доклади на експертните комисии).

Предприетата стратегия от страна на Управителния съвет през 2023 г. за връщане на Сектора към предковидния период на публично финансиране, въпреки масираната информационна кампания, провеждана от НФК, среща значителен отпор от Сектора именно поради изложените по-горе причини. Допълнително доказателство за трудностите по обръщане на този процес (от „издръжка“ към „творческа дейност“) е и обществената нагласа в Сектора по отношение на грантовите схеми по Плана за възстановяване и устойчивост.

Тук предложеният анализ очертава тенденции и механизми, свързани с публичното финансиране в културата в среда на правна рамка, многократно изменяна и преработвана „на парче“, която по-скоро възпрепятства устойчивото развитие на Сектора, отколкото да изпълнява основополагащата си функция – да подкрепя развитието на културата и изкуствата в България като интегрална част от голямото европейско семейство, като насърчава свободата и многообразието на творческите търсения, редом с опазването на националното историческо и културно наследство.

Целта на този анализ е да предложи в следващия управленски период на Националния фонд „Култура“ адекватен поглед върху процесите, през които преминава Сектор „Култура“, както и да

идентифицира нагласите и нуждите в развитието на културата и изкуствата у нас, като ги изведе като стратегически намерения, свързани с публичното финансиране на култура в България. Анализът разглежда в дълбочина и състоянието на Националния фонд „Култура“ през последните години, като отчита и основните постижения и дефекти на Фонда. Протичащата реформа, както в НФК, така и в средата, в която Фондът работи, е формулирана като функция на общи усилия – на държавата, Фонда и обществото.

2. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

2.1. Правна рамка

Конституционно определените принципи и права, свързани с културата, определят спецификата на ангажиментите на държавата в тази сфера и подходите за регулаторна намеса. От разпоредбите на Конституцията следва определянето на ролята на държавата като изразител и представител на обществения интерес, чиято намеса се ограничава до осигуряване на условия – институционални и финансови – за развитие на културата и опазване на националното историческо и културно наследство. Самата културна дейност по своята същност следва да се характеризира с висока степен на автономност (чл. 54, ал. 2 от Конституцията).

В Основните начала на Конституцията на Република България (Глава първа) е определен ангажиментът на държавата да „създава условия за свободно развитие на науката, образованието и изкуствата и ги подпомага“, както и, че държавата „се грижи за опазване на националното историческо и културно наследство“ (чл. 23).

2.1.1. Закони, управляващи Националния фонд „Култура“

Националният фонд „Култура“ е създаден със Закона за закрила и развитие на културата. Систематичното място на разпоредбите, отнасящи се до Фонда, е в Раздел II. „Финансово подпомагане на културата“. Законът урежда устройството, функциите на органите, източниците на средства по Фонда и дейностите, за които те се изразходват. Законът за закрила и развитие на културата закрепва конкурсния принцип, на който следва да става разходването на средствата от Националния фонд „Култура“.

Важни закони, които се отнасят до основната дейност на Фонда, са Законът за публичните финанси, Законът за държавния бюджет на Р България за всяка календарна година, Законът за финансовото управление и контрол, Законът за противодействие на корупцията.

2.1.2. Подзаконовни актове, управляващи Националния фонд „Култура“

Основният подзаконов акт, който е създаден именно с цел уреждане на дейността по финансово подпомагане на културата от Фонда, е издадената от Министъра на културата (към този момент Министър е проф. Стефан Данаилов) Наредба № Н-5/27.06.2007 г. за условията и реда за провеждане

на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“. Наредбата доразвива прилагането на конкурсния принцип и детайлизира процесите и процедурите в работата на Фонда.

Наредбата е атакувана през последните години като неефективна и водеща към непрозрачност. Тези обвинения най-вече почиват на факта, че интерпретацията на заложените в нея членове, дори през разглеждания период, е понякога свободно тълкувана в последващи актове на Управителния съвет на Фонда. В публичното пространство се насажда усещането, че в опитите за „ремонт“ на тази Наредба са налице лобистки интереси (вж. Експертни комисии), за които Дирекция „Правнонормативна дейност и публични предприятия“ на Министерството на културата полага категорични усилия да бъдат премахнати. Последната поправка е от 22.11.2022 г. (Министър на културата е проф. Велислав Минев).

Важно значение относно размера на разходваните ежегодно средства имат Постановленията за изпълнението на Държавния бюджет на Република България за съответната година и съответните разпоредби от Министерството на културата.

2.1.3. Вътрешни правила на Националния фонд „Култура“

Всички вътрешни правила, които уреждат работата на Националния фонд „Култура“ и се отнасят до трети лица, са публикувани на електронната страница на Фонда в Секция „Документи“. По-голямата част от тях са създадени през последните две години (през разглеждания период) и имат за цел, в съществуващата правна рамка, да установят предсказуем, ясен и прозрачен административен процес.

Управителният съвет на Националния фонд „Култура“ приема:

- Правила за организацията на работата на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ (приети на 28.03.2023 г.);
- Правила за номиниране на експерти за участие в експертните комисии в конкурси за предоставяне на средства от Националния фонд „Култура“ (приети на 16.02.2023 г.).

Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“, в изпълнение на функциите си на второстепенен разпоредител с бюджет, вменени от законодателството, утвърждава вътрешни правила, които ръководят всички работни процеси в институцията и начертават одитна следа:

- Вътрешни правила за финансово управление и контрол в Националния фонд „Култура“;
- Правила за вътрешния трудов ред в Националния фонд „Култура“;
- Вътрешни правила за предоставяне на обществена информация на Националния фонд „Култура“;
- Етичен кодекс;
- Правила за информационно-деловодната дейност и работата с документите в Национален фонд „Култура“ и за дейността на учрежденския архив;
- Вътрешни правила за организацията на бюджетния процес в Национален фонд „Култура“;
- Вътрешни правила за работната заплата в Националния фонд „Култура“;
- Стратегия за управление на риска в Националния фонд „Култура“;
- Правила и политика за защита на личните данни;
- Правилата за организацията на работата на Националния фонд „Култура“ по обявяване на конкурси за предоставяне на средствата по Фонда, провеждането им, сключването на договори за финансово подпомагане на проекти в областта на културата и тяхното отчитане;

- Вътрешни правила за приемане и обработка на сигнали за нередности, нарушения и корупция; докладване при откриване на грешки, измами и злоупотреби;
- Правила за вътрешно подаване на сигнали и за последващи действия по тях в Националния фонд „Култура“ по Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения в Националния фонд „Култура“;
- Вътрешни правила за управление на човешките ресурси и организационното развитие на Националния фонд „Култура“;
- Инструкция за прилагане на системата за двойния подпис в Националния фонд „Култура“;

Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“ издава и методически указания относно осъществяването на дейностите по финансовото подпомагане в областта на културата:

- Указания за прилагане на правила за видимост и комуникация на подкрепата на Националния фонд „Култура“ за проекти в областта на културата;
- Указания за изпълнение и отчитане на проекти по програми, финансирани от Националния фонд „Култура“;
- Условия за ползване на електронната система на Националния фонд „Култура“;
- Методически указания за комисиите при разглеждането на проектите по програмите на Националния фонд „Култура“.

2.2. Институционална рамка

2.2.1. Националният фонд „Култура“ в контекста на политиките и дейностите на Министерството на културата

Въпреки законовите норми, към момента България продължава да няма средносрочен и/или дългосрочен стратегически документ, който да определя визията и целите на политиката в областта на културата, както и развитието на институционалната организация на системата. През 2006 г. с чл. 2а от Закона за закрила и развитие на културата е предвидено Министерският съвет по предложение на Министъра на културата да приеме *Национална стратегия за развитие на културата* за срок от десет години. Въпреки множеството инициативи за изготвяне на *Национална стратегия за развитие на културата* и до момента такъв документ не е приеман.

Този дефицит се отрязва както на състоянието на културните организации и институти, така и на механизмите за провеждане на политиката в областта на културата. Отделни аспекти на политиката за развитие на културата са залегнали в актуалните национални стратегически документи, като Националната програма „България 2030“ (НПБ2030), в която е включен приоритет „П13 Култура, наследство, туризъм“, където фигурират и приоритетите за работа на Националния фонд „Култура“ до 2030 г. и разработваните *Ежегодни цели на администрацията* за съответната година.

Националният фонд „Култура“ е второстепенен разпоредител с бюджет по бюджета на Министерството на културата. Фондът е основен инструмент, чрез който държавата предоставя финансова помощ за културния сектор, подпомага развитието на културата, като набира, управлява и разходва средства, предназначени за провеждане на националната политика в областта на културата. В програмния бюджет на Министерството на културата средствата, предназначени за финансиране на дейностите на Фонда, са обособени като самостоятелна бюджетна програма 1800.02.01 „НАЦИОНАЛЕН ФОНД „КУЛТУРА“. Бюджетната програма е инструмент за средносрочно

планиране на дейността на Националния фонд „Култура“, като определя оперативните му цели. Националният фонд „Култура“ носи отговорността за изпълнението на бюджетната програма.

Дългосрочно стратегическо планиране на дейността на Националния фонд „Култура“ всъщност е невъзможно поради продължаващата де факто и де юре липса на *Национална стратегия за развитие на културата*, както и поради липсата на дългосрочна програма на Министъра на културата, която да не търпи промени в турбулентното политическо ежедневие от последните три години. На практика, целите на Фонда се определят краткосрочно от Управителния съвет чрез решенията му, най-вече свързани с Индикативната програма за всяка година (вж. т. 3.1.).

Предвид силно ограничени ресурс, с който разполага Националният фонд „Култура“ до 2020 г., се създават условия фокусът върху публичното разпределяне на средства за култура да бъде силно размит заради липсата на интерес от малкия размер на субсидиите, предоставяни от Националния фонд „Култура“. Основният донор за проекти всъщност дълги години е самото Министерство на културата основно чрез своята Дирекция „Сценични изкуства и художествено образование“, както и чрез Дирекция „Културно наследство, музеи и изобразителни изкуства“. Фактът, че решенията там разбираемо се вземат и на политическо ниво (Дирекциите са на подчинение на Министъра на културата), остава „незабелязан“ и „неразбираем“, защото така или иначе Министърът на културата по закон през своето министерство определя и води политиките в сферата на културата. Дори и след изводите от Доклада „Ландри“ механизмът оттогава за публично разпределяне на средства през този най-значим донор продължава да действа.

Националният фонд „Култура“ от своя страна пък остава институцията, върху която се наслаждава общественото очакване за прозрачност и демократизъм на процесите – особено след 2020 г., когато, благодарение на пандемията от ковид-19, средствата към НФК рязко се увеличават. Отново, с малки изключения, Министерството на културата запазва обаче първенстващата си роля при разходването на публични средства за култура, вкл. и за т.нар. „независим сектор“ (вж. ПМС 31/17.03.2022 г., Прил. 1, т. 13, и ПМС 108/09.08.2023 г., Прил. 1, т. 13).

Правната рамка, в която оперира културата в България, от 1999 г. (приемането на Закона за закрила и развитие на културата) до ден днешен продължава да кръжи в сферата на пожелателното. Промените, които се внасят в този закон в повечето случаи обслужват моментни решения и не се основават на анализ за нуждата, възможностите и последствията от такива промени. В резултат, често Националният фонд „Култура“ (най-вече неговият Управителен съвет) в общата система на Министерството на културата е принуден да тълкува или да комбинира тълкувания в опита си да отговаря на променящите се – особено през последните две години – политически, икономически и социални обстоятелства.

2.2.2. Националният фонд „Култура“ в контекста на публичното даровство в България

Липсата на визия и ясно определени стратегически цели на политиката за развитие на културата е сериозно ограничение за ефективното осъществяване на конституционно определените ангажиментите на държавата в тази сфера. Общата цел на политиката за развитие на културата, свързана с организацията и функционирането на Националния фонд „Култура“, е увеличаване на ефективността, ефикасността и целесъобразността на действията на Фонда с оглед актуалните предизвикателства, потребности и очаквания в сектора на културните и творческите индустрии (КТИ).

През последните четири години Националният фонд „Култура“ по изложените по-горе причини е утвърден като втори по важност (след Министерството на културата) донор на средства от националния бюджет за култура.

Донорството за култура в България обаче е фрагментирано, като основният му дефект към момента е предметният обхват на програмите за финансиране. В действителност, всички публични донори съзнателно предлагат припокриване на целите и приоритетите си¹, като по този начин създават условия за развиването на нездравословна среда за Сектора. Аргументите в посока на местна грижа за културата с акцент върху собствената творческа програма под една или друга форма преповтарят приоритетите и фокуса на програмите на националните донори (най-вече Министерството на културата и Националният фонд „Култура“). Резултатът, разбираемо, е – едни и същи проекти циркулират през няколко процедури от различни донори без конкретна разлика в съдържанието, целите и фокуса. Липсата на координация между публичните донори позволява свободно (независимо от политическото или административното статукво) финансиране на еднотипни, а и често и еднакви, съдържателни дейности. В този смисъл проектната култура у нас вече може да се дефинира като профилирана в разписването на „бланкови“ кандидатури (вж. Доклади на Експертните комисии в Националния фонд „Култура“).

Нормативната рамка, в която оперира Националният фонд „Култура“, не позволява предвиждане на средства извън финансовата година, което от своя страна препятства дългосрочното планиране от страна на културните оператори. Резултатът е разработването на проекти „на парче“ и липса на синхрон между годишните донорски програми.

Отново, публичното финансиране за култура следва ясно да се разграничава както по фокус, така и по обем на подкрепата между това, администрирано от Министерството на културата в частта си относно проекти в областта на културата, това, администрирано от Националния фонд „Култура“, и това, администрирано от останалите публични донори – общини, фондации и т.н. Всеки един от тези механизми обслужва конкретни цели без необходимата общонационална рамка или стратегия за дялово разпределение на подкрепата за културата и изкуствата (вж. 2.2.).

2.3. Структура на Националния фонд „Култура“

Националният фонд „Култура“ е създаден с чл. 24 от ЗЗРК през 1999 г. и започва да функционира от месец ноември 2000 г.

Националният фонд „Култура“ е юридическо лице на бюджетна издръжка към Министъра на културата, което подпомага развитието на културата, като набира, управлява и разходва средства, предназначени за провеждане на националната политика в областта на културата. Министерството на културата осигурява условия за дейността на Фонда.

Националният фонд „Култура“ се управлява от Управителен съвет и Изпълнителен директор – чл. 25, ЗЗРК.

¹ Например: Столична община – Дирекция „Култура“, Столична програма „Култура“ (<https://kultura.sofia.bg/currentNews-102-newitem.html>), Община Пловдив – (<https://www.plovdiv.bg/item/culture/>), Община Варна – Дирекция „Култура и духовно развитие“ (<http://fund.varnaculture.bg/>).

2.3.1. Управителен съвет

2.3.1.1. Процедури за избор и състав

Управителният съвет се състои от Председател и 10 членове. Председател на Управителния съвет е Министърът на културата, а членовете се назначават със заповед на Министъра на културата за срок от две години. Трима от членовете на Управителния съвет са представители, съответно на Министерството на културата, на Министерството на финансите и на Националното сдружение на общините в Република България. Останалите седем членове се назначават от Министъра на културата въз основа на предложения на творческите съсловни организации, на академичните институции в областта на културата, на организациите с нестопанска цел в областта на културата и на културни дейци. Трябва да се отбележи, че предложенията нямат задължителен характер и Министърът на културата еднолично може да се съобразява или да не се съобразява с тях (видно от състава на Управителния съвет през последните години).

Липсата на нормативно уредена процедура за определяне на членовете на Управителния съвет на Фонда, които се назначават по „предложения на творческите съсловни организации, на академичните институции в областта на културата, на организациите с нестопанска цел в областта на културата и на културни дейци“, както и критерии, въз основа на които се прави подбор измежду предложените кандидати, е основна предпоставка за ограничаване на прозрачността при формирането на този орган, както и поставят под съмнение обективността на вземаните от Управителния съвет решения.

Съставът на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ към датата на формирането (18.11.2021 г.) е определен със заповед от проф. Велислав Минеков (към този момент Министър на културата, в съответствие на чл. 26 от ЗЗРК, като постъпилите предложения според ал. 3 на същия член не са публично представени): **Елена Николова** – юрист, представител на Министерството на културата, **Георги Керезов** – финансист, представител на Министерството на финансите, **Теодора Дачева** – финансист, Заместник-изпълнителен директор на Националното сдружение на общините в България – представител на Националното сдружение на общините в България, **Боян Ангелов** – (литература) представител на Съюза на българските писатели, **Ирина Гъркова** – представител на Съюза на народните читалища, **проф. Христо Йоцов** – (музика) представител на Българска музикална асоциация, **Цанко Василев** – (екранни изкуства) представител на Асоциацията на филмовите продуценти, **д-р Нели Стоева** – (културолог) представител на Фондация „Едно за култура и изкуства“, Сдружение „ОСАИК – 36 маймуни“, Фондация „Театър Корсар“, Фондация „За Родопите“, „Пространство КООП“, Фондация „Брейн стор проджект“, **Мира Сталева** – (продуцент/културен мениджър) Изпълнителен директор на „София Филм Фест“ и Асоциация за свободен театър, **Велико Маринчевски** – (визуални изкуства) представител на Фондация „Аматерас“, **Силвия Чолева** – (литература) представител на Сдружение на българските писатели.

Следват промени в състава на Управителния съвет, които не почиват на предвидените в чл. 26, ал. 3 разпоредби относно предложения на творческите съсловни организации, на академичните институции в областта на културата, на организациите с нестопанска цел в областта на културата и на културни дейци, а само на разпоредбата в чл. 26, ал. 4 от Закона за закрила и развитие на културата. Съответно на 30.03.2022 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-210 Георги Керезов, Ирина Гъркова, проф. Христо Йоцов, д-р Нели Стоева, са заменени със **Светла Симидчиева** (финансист), **Михаил Ваклинов** (културно наследство), **Орфей Миндов** (образование в изкуствата), **Десислава Георгиева** (служител на Община Варна). Отново е изменен на същата дата, 30.03.2022 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-211), като Боян Ангелов е заменен с **Деница Езекиева** (театровед). И отново е изменен на 06.07.2022 г. (със заповед на Министъра на културата №

РД09-474), като Елена Николова е заменена с **Яна Генова** (културолог). Отново е изменен на 22.08.2022 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-744), като Яна Генова и Светла Симидчиева са заменени с **Елена Николова** и **Людмила Петкова** (Заместник-министър на финансите). Отново е изменен на 16.09.2022 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-997), като Людмила Петкова – Заместник-министър на финансите, е заменена с **Георги Керезов** – представител на Министерството на финансите. Отново е изменен на 15.03.2023 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-245), като Елена Николова – представител на Министерството на културата, е заменена с **Людмила Харизанова** – (юрист) Главен юрисконсулт в дирекция ПНДПП, Министерство на културата. Отново е изменен на 20.07.2023 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-587), като **Людмила Харизанова** – Главен юрисконсулт в дирекция ПНДПП, Министерство на културата, е заменена с **Нели Неделчева** – (театрален режисьор) представител на Министерството на културата. Отново е изменен на 15.09.2023 г. (със заповед на Министъра на културата № РД09-757), като **Георги Керезов** – представител на Министерството на финансите, се заменя със **Светла Симидчиева** – представител на Министерството на финансите. Председатели на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ през този период са министрите на културата **проф. Велислав Минеков** (визуални изкуства), **Атанас Атанасов** (сценични изкуства), **проф. Велислав Минеков**, **проф. Найден Тодоров** (музика), **Кръстьо Кръстев** (сценични изкуства), като те, съгласно чл. 26, ал. 2 от ЗЗРК, са замествани от заместник-министрите на културата: **проф. Борислава Танева** (музика), **Весела Кондакова**, **Юрий Вълковски** (културолог), **проф. Борислава Танева**, **Марина Василева** (икономист, музика), **Виктор Стоянов** (музика) и **Амелия Гешева** (културно наследство).

Последният състав на Управителния съвет, с който завършва и мандатът му на 18.11.2023 г., е: **Кръстьо Кръстев** – Министър на културата и Председател (сценични изкуства), **Нели Неделчева** – представител на Министерството на културата (сценични изкуства), **Светла Симидчиева** – представител на Министерството на финансите (финансист), **Теодора Дачева** – представител на Националното сдружение на общините в България (финансист), **Десислава Георгиева** (служител на Община Варна), **Цанко Василев** (екранни изкуства), **Орфей Миндов** (образование в изкуствата), **Велико Маринчевски** (визуални изкуства), **Деница Езекиева** (сценични изкуства), **Михаил Ваклинов** (културно наследство), **Силвия Чолева** (литература).

Както е видно от данните по-горе, съставът на Управителния съвет през последните две години е многократно изменян. Единствено Заповед № РД09-210, спомената по-горе, е публично мотивирана с конфликт на интереси. Всички останали промени не се аргументират пред обществото. Съставът на УС не успява да покрие с експерти основните направления в изкуствата и културата. Това се отразява и на вземаните решения по отношение на обезпечаване на средства и стратегически мотиви за форматиране на програмите на Фонда – част от направленията са или слабо застъпени, или липсващи (любителско изкуство, културно наследство и библиотеки, музика).

Готвените от Комисията по културата и медиите към 49-ото Народно събрание промени в ЗЗРК отново не дават сигурно основание да се приеме, че съставът на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ ще бъде изграден във вид, обслужващ засилено интересите на Сектора. Нещо повече, предлаганите промени предвиждат увеличаване на политическото влияние за сметка на гилдийното в този орган (вж. т. 4.1.1.)

2.3.1.2. Правомощия и дейност

Министърът на културата като Председател на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ свиква и ръководи заседанията на Управителния съвет, сключва и прекратява трудовия договор с Изпълнителния директор на Фонда по решение на Управителния съвет. Управителният съвет ръководи дейността на Фонда. За целта приема:

- правила за организация на работата си (съществува като Правила за организацията на работата на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“, приети на 28.03.2023 г.);
- стратегия и програма за дейността на Фонда (съществува като програма на конкурсите, която се приема ежегодно до края на всеки м. март);
- решения за провеждане на конкурси за финансиране на културни инициативи, целеви програми, творчески проекти и др.;
- годишен доклад за дейността на Фонда (ежегодният доклад за дейността на Фонда се изготвя от Администрацията и се приема от Управителния съвет);
- решение за избор и освобождаване на Изпълнителен директор (последно решение от 06.07.2022 г., с което е избран настоящият Изпълнителен директор);
- структура на администрацията на Фонда;
- други решения, свързани с управлението на Фонда.

През разглеждания период Управителният съвет на Националния фонд „Култура“ заседава извънредно при индикативен брой на редовните заседания: осем. За 2022 г. заседанията са 20, а за 2023 г. – 15. Предвид описаните промени в т. 2.3.1.1. по-горе свикването и провеждането на заседания, от които зависи последващата работа на НФК, са хаотични и извън график. В резултат, огромната част от конкурсите на Фонда се бавят, по-голямата част от кандидатите за субсидии от държавата не успяват ефективно да кандидатстват и да реализират проектите си. Подобни забавяния увеличават многократно административната тежест върху Фонда, както и представляват необоснован и непредвиден разход за ударно, макар и успешно, администриране на конкурсните сесии. В този смисъл, политическата обстановка през последните над две години доказва, че държавната администрация, от която зависи Фондът, не притежава работещ механизъм за устойчивост, предсказуемост, ефективност и ефикасност на действията си в динамична обстановка по отношение на разпределянето на средства за проекти в областта на културата и изкуствата. От това Националният фонд „Култура“ и неговите бенефициенти са изправени пред непреодолими обстоятелства, които снижават доверието в институциите като цяло.

2.3.1.3. Актове на Управителния съвет

Управителният съвет заседава в присъствието на две трети от състава си. Във връзка със своите правомощия Съветът се произнася с Решения. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината от общия брой на неговите членове. Многократно тази логика е подлагана на съмнение основно поради неразбиране на механизма, който тя обслужва. А именно, възможните мнозинства в Управителния съвет да не зависят от тясно гилдийни или тясно партийни интереси. За положително решение са необходими поне 7 гласа, което изключва възможността за диктат на лобита. Отново, според готвените промени, споменати в т. 2.3.1.2., тежестта при вземане на решения ще се измести към служебните (политическите) представители в Управителния съвет.

2.3.1.4. Конфликт на интереси

Съгласно чл. 6, ал. 1, т. 23 от Закона за противодействие на корупцията членовете на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ са лица, заемащи публични длъжности по смисъла на този закон. Във връзка с това законът се прилага спрямо членовете на Съвета, включително по отношение на задължението за подаване пред Комисията за противодействие на корупцията на декларация за имущество и интереси в страната и в чужбина. Тази практика е въведена едва в края на 2022 г. за първи път. Обяснението, че голяма част от творците в Управителния съвет са и действащи професионалисти, води до редица заседания на Съвета, в които кворумът е нарушен заради направени отводи при гласуването на резултатите по програмите на Фонда. Макар и допустимо (чрез отвеждане), подобно поведение работи в ущърб на обществения образ на Фонда. Тук трябва да се прибави и участието на членове в Управителния съвет (вкл. служебни) в заседания, в които непряко попадат в конфликт на интереси – като гласуването на условия на програми, предметен обхват на програми или субектен обхват на програми, състав на оценителните комисии. Част от готвените промени в Закона за закрила и развитие на културата, в частта, посветена на Националния фонд „Култура“, за съжаление продължават да не адресират този проблем, а дори и го задълбочават (вж. <https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/165202>, Проект на ЗИД на ЗЗРК, внесен от Тома Биков и народни представители и публикуван на 16.11.2023 г.)

2.3.2. Изпълнителен директор

2.3.2.1. Процедури за избор

Съгласно чл. 27, ал. 1, т. 5 от ЗЗРК Управителният съвет ръководи дейността на Фонда, като за целта приема и решение за избор и освобождаване на Изпълнителен директор. Изборът е един от трите начина за възникване на трудово правоотношение, наред със сключването на трудов договор и конкурс. От гледна точка на възникналото трудово правоотношение по своята същност изборът отразява доверие и признание за професионалните и личностните качества на кандидата, включващи висока правна и административна култура, политическа етика и стратегическо планиране. Следва да се отбележи, че отговорността за избора на Изпълнителен директор принадлежи на колективно тяло (УС).

При избор на Изпълнителен директор следва да се спазват минималните изисквания на уредената в Кодекса на труда (КТ) процедура, тъй като в ЗЗРК или друг нормативен акт тя не е детайлизирана:

1. Представяне на кандидатурите (чл. 84, ал. 1 и 2 от КТ). Кандидатурите на физическите лица (правоспособни и дееспособни) се издигат от органи или лица, определени в съответния закон – в ЗЗРК такъв орган или лице не е посочено изрично. Тъй като правомощие на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ е да избира, в този смисъл той е и органът, който може да предлага кандидати. Общото правило в КТ е, че кандидатът може и сам да постави кандидатурата си – чл. 84, ал. 1 от КТ (това означава, че Управителният съвет може и публично да покани за представяне на кандидатури). Законът не поставя ограничения за броя кандидати, което означава, че може да се предложи и само един.
2. Представяне на кандидатите.

3. Избор. Възможно е нито един кандидат да не бъде избран. ЗЗРК определя и кворума за заседанието за избор – този кворум е присъствието на две трети от състава. Идеята е да има действителна представителна воля.
4. Гласуването може да бъде явно или тайно. Възприетата практика в Националния фонд „Култура“ е явно гласуване. Избирателният орган – Управителният съвет, може да вземе решение и за тайно гласуване, съгласно чл. 85, ал. 2 от КТ. Кандидатите за изборната длъжност, които са членове на избирателното тяло, не гласуват – чл. 85, ал. 4 от КТ.
5. За всеки кандидат се гласува поотделно. Необходимото за избор мнозинство се определя от конкретния нормативен акт – специалният в случая закон – чл. 27, ал. 2 от ЗЗРК посочва, че решенията се вземат с мнозинство от повече от половината от общия брой на членовете на УС.
6. Възникване на трудовото правоотношение – чл. 86 от КТ. В тази процедура не волята на работодателя (в случая Министъра на културата), а волята на избирателното тяло (в случая Управителния съвет на НФК) определя лицето, което да заема длъжността.

За разглеждания период Националният фонд „Култура“ се управлява от двама изпълнителни директори – д-р Мирена Станева (археология, културно наследство, избрана на 09.08.2021 г. от Управителен съвет в състав: Весела Кондакова, Елиянка Михайлова, Боян Ангелов, Юрий Дачев, Весела Христова-Радоева, Деница Езекиева, Станислав Почекански, Божидар Манов, Теодора Дачева) и д-р Сава Драгунчев (сценични изкуства, филология, икономика, международни отношения, избран на 06.07.2022 г. от Управителен съвет в състав Юрий Вълковски, Михаил Ваклинов, Деница Езекиева, Велико Маринчевски, Орфей Миндов, Теодора Дачева, Десислава Георгиева, Силвия Чолева, Цанко Василев, Светла Симидчиева, Яна Генова, встъпил в длъжност на 18.07.2022 г.). В първия избор са участвали шестима кандидати, а в последния – двама кандидати.

В готвените промени в ЗЗРК се предвижда Изпълнителният директор да бъде назначаван след конкурс, определен и провеждан от Министъра на културата.

2.3.2.2. Правомощия и дейност

По смисъла на чл. 19, ал. 4, т. 4 от Закона за администрацията, Изпълнителният директор е ръководител на държавна институция, създадена със закон, която има функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт. Той е второстепенен разпоредител с бюджет.

Правомощията на Изпълнителния директор, определени в чл. 29 от ЗЗРК, са да представлява Фонда, осъществява оперативното ръководство на Фонда, осигурява изпълнението на решенията на Управителния съвет, изготвя и внася в Управителния съвет Годишния счетоводен отчет, подготвя и внася в Управителния съвет Годишен доклад за дейността на Фонда и осигурява публикуването му. Изпълнителният директор не е член на Управителния съвет, той участва в заседанията му със съвещателен глас.

2.3.2.3. Конфликт на интереси

Съгласно чл. 6, ал. 1, т. 50 от Закона за противодействие на корупцията, Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“ е лице, заемащо публична длъжност по смисъла на този закон, и той се прилага спрямо него. Изпълнителният директор на Фонда не може да участва в конкурсите за финансово подпомагане, организирани от НФК, както и да се ползва от средства от отпуснати субсидии на бенефициенти. Той не участва във вземането на решения, свързани с разпределянето на средствата за проекти, а осигурява изпълнението на решенията на Управителния съвет по разходването на бюджета за конкурси за финансово подпомагане. Аналогично на разсъжденията в т. 2.3.1.4. за Изпълнителния директор в чл. 29, ал. 3, т. 3 от Закона за закрила и развитие на културата е въведена и специална разпоредба, която му позволява да упражнява и научна и преподавателска дейност или упражняване на авторски и сродни права.

2.3.3. Администрация на Националния фонд „Култура“

2.3.3.1. Състав

В чл. 24, ал. 5 от ЗЗРК е предвидено, че Министерството на културата осигурява условия за дейността на Фонда, което включва осигуряване на административен капацитет. А с ПМС № 263 от 30 юли 2021 г. за определяне на второстепенните разпоредители с бюджет по бюджета на Министерството на културата е определена численост на Националния фонд „Култура“ от 11 щатни бройки.

2.3.3.2. Дейност

Администрацията на Националния фонд „Култура“ осъществява цялостната оперативна работа по дейностите на Фонда, както и подпомага Управителния съвет при подготовка на заседанията му и вземането и изпълнението на неговите решения.

2.3.3.3. Конфликт на интереси

Съгласно чл. 5, ал. 2, т. 5 от Наредба № Н-5/27.06.2007 г., за получаване на средства от Фонда не могат да кандидатстват негови служители. Служителите на Фонда и не участват във вземането на решения, свързани с оценяването на проектни предложения, или такива, свързани с разпределянето на държавната субсидия за проекти в областта на културата.

2.3.4. Външно привлечен персонал

Предвид числения състав на Администрацията на Националния фонд „Култура“ за част от административната дейност на Фонда се привлича външно нает персонал. Преимуществено този

персонал обслужва провеждането на конкурсите, организирани от НФК за разпределяне на публичната субсидия за проекти в областта на културата и изкуствата.

2.3.4.1. Технически комисии – процедури за избор, правила за работа, конфликт на интереси, резултати

Съгласно чл. 7, ал. 2 от Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г., Изпълнителният директор може да назначи техническа комисия, която да извърши проверка за допустимост на проектите.

Процедури за избор

Съгласно чл. 7, ал. 2 от Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г., Техническата комисия се състои от нечетен брой членове, като в състава ѝ задължително участва един служител на Фонда, един експерт с юридическо образование и един експерт с висше икономическо образование.

Правила за работа

На членовете на Техническите комисии се предоставят Методически указания за тяхната работа. Указанията са съобразени с нормативната уредба, по която работи Националният фонд „Култура“ (Закон за закрила и развитие на културата, Наредба № Н-5/27.06.2007 г., Правилата за организацията на работата на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“), както и условията на конкурсните програми.

Преди да пристъпят към разглеждането на проектите, членовете на Техническите комисии задължително преминават през обучение, което има за цел да ги запознае с начина на работа в електронната система на Националния фонд „Култура“, условията и прилежащите документи по съответната програма, критериите за оценка по съответната програма, организационния процес по оценяването на проектните предложения и етапите на оценяване, нормативната рамка, по която да се ръководят в процеса на оценяване.

Съгласно чл. 8а от Наредба № Н-5/27.06.2007 г., Техническата комисия извършва проверка за допустимост на кандидатите и подадените проекти и съответствието им с изискванията на обявения конкурс. Процедурата за извършване на проверката е уредена в Наредба № Н-5/27.06.2007 г. Техническата комисия не се произнася по художествените критерии на конкурсите.

Конфликт на интереси

Съгласно чл. 7 от Наредба № Н-5/27.06.2007 г., членовете на техническата комисия представят декларация, че нямат търговски, финансов или друг делови интерес от осъществяването на проектите, които разглеждат. При възникване на промяна в декларираните обстоятелства или при невъзможност за изпълнение на задачата те са длъжни незабавно да уведомяват председателя на съответната комисия.

Те нямат право да предоставят на трети лица или да разгласяват по друг начин информация за кандидатите и за разглежданите проекти, за работата по подготовка на решенията, за становища и мнения на други членове на комисии, изразени в процеса на обсъждане на проектите.

Резултати

След приключване на проверката за допустимост Техническата комисия изготвя протокол за дейността си, който се подписва от председателя и от членовете на комисията. В протокола се посочват допуснатите до разглеждане от Експертните комисии проекти, недопуснатите проекти, както и мотивите за недопустимостта, размерът на заявения бюджет от всеки от кандидатите и размерът на установените от комисията недопустими разходи в бюджета на съответния проект. Председателят на Техническата комисия предава на Управителния съвет и Председателя на Експертната комисия протокола, проектите, таблица и кореспонденцията с кандидатите.

2.3.4.2. Експертни комисии – процедури за избор, правила за работа, конфликт на интереси, резултати, състав

Проектите в конкурсите се оценяват от експертна комисия, която се състои от доказани творци и експерти в съответното културно направление. Съставът на експертната комисия е съобразен с вида програми както по обем, така и по профил в изкуството. От 2022 г. са премахнати „широкопрофилните“ оценители. Единствено специалисти в дадено направление на изкуствата могат да оценяват проекти в това изкуство.

На 25.03.2022 г. е публикувана отворена покана за оценители с изискуем опит и експертиза от минимум 2 години професионален опит в областта на: култура, изкуства, наука, медии, образование, икономика, финанси, право, маркетинг и комуникация, социални дейности.

На нея се отзовават множество кандидати, от които по-голямата част с компромисни или липсващи професионални качества за подобна дейност. Тази практика е преустановена в края на 2022 г., като комисииите по Извънредните програми на Фонда (ПМС 120/09.06.2022 г. за допълнителни средства за субсидии към НФК от 39,000,000.00 лв.) се предлагат и утвърждават от Управителния съвет (въпреки отворената покана), а комисииите от регулярните програми за 2022 г. се предлагат от Администрацията на НФК и от Управителния съвет, утвърждават се от Управителния съвет.

Оценяването на проектите от Извънредните програми за 2022 г. реализира забавяне от близо три месеца именно поради незадоволителния резултат от отворената покана за набиране на експерти-оценители. Друг основен проблем при оценяването на програмите по ПМС 120/09.06.2022 г. е струпването на конкурси с ново съдържание, в което оценителите силно се затрудняват. Наличието на „широкопрофилни“ оценители в първата половина на 2022 г. пък води до оценки, които са оспорвани от кандидатите. Съществен дефект е на лице при изготвянето на условията и „критериалните карти“, по които се оценява по Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации например, където е привлечен външен експерт в областта – д-р Нели Стоева, бивш член на Управителния съвет (вж. т. 2.3.1.1.), предложен за член на УС от редица кандидатстващи организации. Разработените „критериални карти“ съдържат 15 наративни полета и 48 полета с цифрови оценки. Програмата даже (заедно с останалите извънредни) е обявена за обществено обсъждане на 17.03.2022 г. За членовете на експертната комисия (набрани чрез горната отворена покана и по предложение на УС) е проведено обучение от автора на програмата, в което са разяснени условията на програмата, методиката за оценка и работата с т.нар. „критериални карти“. Поради невъзможност, свързана и с наличие на конфликт на интереси, или отказ за участие от експерти заради огромния бюрократичен инструментариум за оценяване, съставът на тези комисии двукратно е променян, което допълнително забавя и затруднява работата ѝ. Следва да се отбележи, че резултатите от извънредните програми през 2022 г. (най-вече Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации) са най-оспорваните в историята на Националния фонд „Култура“ (общо заведени дела срещу Фонда за тези

програми са 9, повече от 50% от всички съдебни спорове), като най-често срещаните аргументи са несъответствие на текстовата оценка към съдържанието на проекта и силно субективният характер на изразените становища. Забележките относно съдържанието на програмите, техния фокус, както и по отношение на философията на таргетиране на кандидатите, следва да се отнесат към периода на обществено обсъждане и анализа след него, след който съдържанието е финализирано от привлечения външен експерт – автор на програмата. Същото важи и за останалите извънредни програми от 2022 г. – Програма за възстановяване на църковите, развитие и възстановяване на държавните, общинските и регионалните културни институти и т.н.

От м. септември 2022 г. най-накрая е въведена практиката кандидатите да се класират по получения от експертните комисии среден брой точки, като тези данни се публикуват. Това позволява прозрачно разпределяне на средствата, най-вече при резервите от конкурсите. Критериите за оценка са сведени до описване на конкретните цели и приоритети на всяка програмата, а не разписване на неясни, многословни и объркващи и кандидати, и оценяващи „критериални карти“. Тази добра практика на ясно разписани критерии за оценка се запазва и през 2023 г.

През втората половина на 2022 г. Националният фонд „Култура“ публикува методически указания за оценяващите комисии, които са достъпни и за кандидатите. С това се слага край на свободното (субективно) интерпретиране на процедурата по оценка на проектните предложения.

За 2023 г., съгласно последните промени в Наредба Н-5/27.06.2007 г. от 22.11.2022 г., поименният състав на експертната комисия, включително нейният Председател и резервни членове, се предлага от Изпълнителния директор и се одобрява с решение на Управителния съвет. По този начин е осигурен двустепенен режим на контрол върху предложените експерти, като нито Администрацията, нито Управителният съвет да могат безкритично да налагат свой състав на комисииите. Управителният съвет може да не одобри конкретни членове или цялата предложена комисия, което би довело до повтаряне на процедурата с предлагане на нови членове. Отново е спазено правилото само експерти в съответното направление да оценяват това направление.

По решение на Управителния съвет проектите/кандидатурите в конкурсите за целево финансово подпомагане на програми и проекти с национално културно значение, на изтъкнати творци и на други млади специалисти в областта на културата могат да се разглеждат и само от Управителния съвет.

Действаща процедура за избор на членове на експертни комисии

Процедурата е разработена в одобрени от Управителния съвет Правила за номиниране на експерти за участие в експертната комисия, съгласно които:

В случаите, в които Наредба № Н-5/27.06.2007 г. (в своя последен вариант) предвижда назначаване на експертна комисия, Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“, подпомогнат от Администрацията на Фонда, номинира експерти за участие в съответния конкурс. Условието оценителите да бъдат доказани професионални творци и експерти в съответното културно направление, в което се провежда конкурсът, е запазено. Ако конкурсът обхваща повече направления, в експертната комисия се включват поне по един член от всяко. Експертите трябва да притежават високо ниво на компютърни умения с оглед на дистанционната работа на експертните комисии и техническата обезпеченост на процеса на оценка и докладване на резултатите от работата на комисииите. Не се номинират за участие експерти, които в предишната си работа с Националния фонд „Култура“ са допуснали нарушения на договора или други нарушения на нормативната уредба.

Преди номинирането на членовете на експертната комисия Администрацията на Националния фонд „Култура“ изпраща уведомление до експертите за получаване на тяхното съгласие за участие и творческата им биография.

Списъкът на номинираните експерти и творческите им биографии се предоставят на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ за запознаване в седемдневен срок от датата на изпращането на списъка и биографиите към Управителния съвет. Списъкът съдържа 150% процента от минималния брой експерти за съответната програма. Отделно от тях списъкът задължително включва предложения и за резервни членове.

На заседание на Управителния съвет Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“ предлага поименния състав на номинираните експерти, включително председател на всяка комисия и те се одобряват с решение на Управителния съвет. Както беше описано и по-горе, Управителният съвет може да одобри или да не одобри частично или цялостно състава на комисиите. Процедурата би се повтаряла, докато се постигне удовлетвореност от качествата на оценителите от органите на управление на Фонда. На основание решението на УС Изпълнителният директор на Националния фонд „Култура“ издава заповед за назначаване на експертната комисия и определя възнаграждение на членовете на комисията за участие в работата.

През 2023 г. и на основание Индикативната програма на Фонда, приета на 28.03.2023 г., Управителният съвет решава експертните комисии да се избират веднъж годишно, като по този начин се осигурява широк поглед от едни и същи експерти върху проектите по всички програми за годината. В резултат голяма част от проектите, които след козметични промени се кандидатира в следващи програми на Фонда, са идентифицирани от експертите-оценители. С това решение експертните комисии успяват да анализират тенденциите в проектните предложения за годината и да правят обективни изводи за Сектора, конкурсите и размера на финансовото подпомагане.

При провеждането на конкурсите за 2023 г. Администрацията на Националния фонд „Култура“ е готова с предложението си за експертни комисии веднага след приемане на Програмата на конкурсите през м. март, когато съставът от експерти е изпратен на Управителния съвет. След поредица от непродуктивни заседания на Съвета и близо тримесечно забавяне на процедурата, програмата за провеждане на конкурсите отново (аналогично на 2022 г.) не е спасена, реализира се струпуване на програми в един и същ период на годината. От това страдат Секторът и комисиите. Въпреки реалната заплаха от неколккратно проваляне на сесиите през разглеждания двугодишен период заради подобни забавяния, Фондът успява да проведе всички конкурси и да разпредели средствата, съгласно решенията на Управителния съвет.

Правила за работа

Съгласно чл. 8 от Наредба № Н-5/27.06.2007 г., проектите, които кандидатстват за получаване на средства от Фонда, се оценяват от експертната комисия в съответствие с обявените условия на конкурса и съобразно следните критерии: художествени и естетически критерии за качество, посочени в условията за кандидатстване; принос за развитието на българската култура и изкуство; реалистичност и обосновааност на предлагания бюджет.

Процедурата на работа на Експертната комисия е уредена в чл. 8а и чл. 9 от Наредба № Н-5/27.06.2007 г. Съобразно нея комисията извършва оценка само на проектите, допуснати от техническата комисия.

Предоставените на членовете на Експертните комисии и публично известни Методически указания са съобразени с нормативната уредба, по която работи Националният фонд „Култура“ (Закон за закрила и развитие на културата, Наредба № Н-5/27.06.2007 г., Правила за организацията на работата на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“), както и условията на конкурсните програми.

Преди да пристъпят към оценяване на проектите, членовете на експертните комисии задължително преминават през обучение, което има за цел да ги запознае с начина на работа в

електронната система на Националния фонд „Култура“; условията и прилежащите документи по съответната програма; критериите за оценка по съответната програма; организационния процес по оценяването на проектните предложения и етапите на оценяване; нормативната рамка, по която да се ръководят в процеса на оценяване.

Председателят на Експертната комисия разпределя проектните предложения между експертите в съответствие с професионалната им компетентност. Оценката на всеки проект се извършва от двама експерти независимо един от друг. Окончателната оценка е средноаритметична от дадените оценки на двамата оценители и се отразява в таблица.

Независимо от обективизирането на процедурата и критериите за оценка през последните две години инерцията, с която по-голямата част от оценителите работят (функция на предишния им опит в оценяване на проекти при всякакви донори, не само за НФК), продължава да бъде ключов дефект в работата по оценяването на проектни предложения. В резултат от решение на Управителния съвет експертните комисии да се фокусират върху специалисти без предварителна история в оценяването в НФК се стига до известна качествена промяна. Въпреки това субективизмът, биографията и личните отношения на оценителите в контекста на предлаганите кандидатури продължават да бъдат основен проблем. Разписването на обективни критерии в условията на програмите или не се възприема от оценителите, или се заобикаля от кандидатите (и оценителите), като най-вече Управителният съвет предпочита критериите за оценка да се разполагат в полето на субективното с обяснението, че става дума за „меки мерки“ и „оценка на изкуство“. Съвсем очаквано, неодобрените кандидати имат пълно основание да бъдат недоволни от субективно формулирания резултат. От получената обратна връзка до момента по предлаганите критерии за оценка на проектите по Плана за възстановяване и устойчивост, които критерии съгласно рамката на НПВУ трябва да бъдат само и единствено обективни, за съжаление може да се заключи, че част от Сектора очаква и настоява за субективизъм в оценяването, разчитайки на установената практика през годините на съставяне на експертни комисии от вероятно „кръгове по интереси“. Получените предложения по време на общественото обсъждане на две от грантовите схеми по НПВУ доказват, че Секторът всъщност не е готов за преминаване към обективно оценяване. Коментиранията в началото на този анализ натрупана инерция в периода от 2020 до 2022 г. от структурно финансиране продължава да бъде пречка към либерализирането на културните и творчески индустрии и отварянето им в посока на конкурентен проектен принцип. Конкурсите от Индикативната програма за 2024 г., както и грантовите схеми по Плана за възстановяване и устойчивост, трябва да бъдат гарант за реформирането на публичните разходи в културата, съгласно тенденциите в Европа и нуждите и възможностите на културните оператори у нас, като категорично бъде премахнат безкритичния поглед при финансирането „по принцип“. Следва да се отбележи, че реформирането е двупосочен процес – той е еднакво задължителен както за държавната администрация в лицето на НФК, така и за Сектора – ползвател на тези финансови инструменти. Процесът по оценка на проектните предложения, в този смисъл, се мятат от обективното и рестриктивното до субективното и непрозрачното, като се обляга на собствените си схващания за справедливост, а не се позовава на разписани критерии. Например, липсата на ясно дефинирана публична подкрепа за културните организации, които поддържат и развиват собствени пространства за култура (сцени, галерии, ателиета и т.н.) се използва като аргумент в посока на нуждата от масова структурна подкрепа. И ако такъв вид програма не съществува, което е буквална културна политика, битува усещането за свобода на интерпретацията на условията на програмите от някои оценители, че през несъответен програмен механизъм ще се финансира издръжка на тази или онази организация. А това на практика е подмяна на приоритетите в публичното финансиране на културата (например: с нуждата от публична подкрепа за частна сцена, която в същността си е структурна – издръжка, се мотивира и финансирането на апартамент под наем (или просто частен апартамент) като централа на културна организация, която де

факто не поддържа културно пространство, а би финансирала режимните разходи за поддръжка на жилище). И тъй като подобни искания буквално не могат да бъдат формулирани, една част от организациите разчитат на споменатите „бланкови“ проекти (вж. т. 2.2.2. от настоящия анализ) да прикриват подобно финансиране.

Горните аргументи показват, че освен на ниво Управителен съвет, който би следвало да гарантира подкрепа на нуждите на целия сектор, то и на ниво експертни комисии, които би следвало безпристрастно да оценяват само по критериите, залегнали в програмите, част от Сектора през разглеждания период успява да прокара проекти, които не отговарят на стратегическата рамка (макар и краткосрочна, вж. отново т. 2.2.2.) на конкурсите, провеждани от Националния фонд „Култура“.

Конфликт на интереси

Членовете на експертната комисия представят декларация, че нямат търговски, финансов или друг делови интерес от осъществяването на проектите, които разглеждат. При възникване на промяна в декларираните обстоятелства или при невъзможност за изпълнение на задачата те са длъжни незабавно и своевременно да уведомяват председателя на съответната комисия и Администрацията на Националния фонд „Култура“. Те нямат право да предоставят на трети лица или да разгласяват по друг начин информация за кандидатите и за разглежданите проекти, за работата по подготовка на решенията, за становища и мнения на други членове на комисии, изразени в процеса на обсъждане на проектите. Практиката от 2022 г. показва, че не само горните задължения не се спазват, но и са на лице случаи, в които членове на експертната комисия изнасят информация извън конкурсната процедура, вкл. и на кандидати. Срещана практика е и последващо участие на такива експерти във вече одобрени от тях (или участвали като оценители в същия конкурс) проекти. Националният фонд „Култура“ полага всички усилия да предотврати тези случаи, но нито капацитетът, нито правомощията му позволяват в пълнота да провежда такъв контрол. Контролът през 2023 г. е засилен допълнително и с много малко изключения, при които са предприети мерки за незабавното отстраняване на съответния член на експертната комисия от по-нататъшно оценяване, конкурсните сесии са проведени без порочните практики от предишни години.

Въпреки това работата на експертните комисии продължава да бъде обект на критика в публичното пространство. Отново най-често срещаният аргумент от страна на кандидатите е, че проектите им не са четени от експертна комисия задълбочено. Неглижира се обаче фактът, че тези експерти (от есента на 2022 г.) са тесни специалисти в съответната област и част от тях, за съжаление, нямат писмените умения да изразяват достатъчно мотивирано становище. Ситуацията ще се запазва такава, докато публичното финансиране на култура от структури като Националния фонд „Култура“ не бъде извадено от сферата на субективната оценка („меките мерки“ при работа с културни проекти). Този процес обаче ще бъде дълъг и мъчителен заради неготовността на Сектора да пристъпи към прозрачност и унифицирани критерии.

Резултати

Решенията на експертната комисия се приемат с мнозинство от повече от половината от всички членове. Експертната комисия съставя доклад за дейността си, като в него се включва и информацията за дейността на техническата комисия. Докладът се подписва от председателя. Към него се прилага електронна таблица, която съдържа:

1. предложените за финансиране проекти, подредени в последователност според дадената им оценка в низходящ ред и размера на финансирането със средства от Фонда;
2. проекти, които не са предложени за финансиране поради недостиг на средства, подредени в последователност според дадената им оценка в низходящ ред в продължение на реда по т. 1;
3. неодобрени за финансиране проекти;
4. мотивите за решенията на комисиите по т. 1, 2 и 3.

Докладът се предоставя на членовете на Управителния съвет по електронен път.

През 2022 и 2023 г. освен класиранията Националният фонд „Култура“ публикува и аналитични извадки от докладите на експертните комисии, от които да е виден и контекстът, в който оценителите са работили. В Годишния отчет за 2022 г. тези данни са обобщени и представляват основа за разработването и провеждането на конкурсните сесии през 2023 г. От 2023 г. НФК предлага и статистически данни за онагледяване на конкурентната среда.

Състав

Експертните комисии през разглеждания период включват следния състав от оценители и броя на оценените проекти от всеки експерт (по азбучен ред):

№	Оценител	Област	2022	2023
1.	Албена Тагарева	Сценични изкуства	64	–
2.	Александрина Колев	Културен мениджмънт	179	278
3.	Александър Дряновски	Културно наследство	46	–
4.	Алина Караханова	Литература	12	81
5.	Ангел Игов	Литература	–	6
6.	Атанас Маев	Сценични изкуства	–	16
7.	Биляна Петрова	Сценични изкуства	71	–
8.	Борис Кръстев	Сценични изкуства	–	140
9.	Борис Минков	Литература	34	39
10.	Боряна Вълчанова	Визуални изкуства	40	–
11.	Боряна Сечанова	Сценични изкуства	23	–
12.	Боян Арсов	Сценични изкуства	26	–
13.	Боян Христов	Музика	31	–
14.	Василка Шишкова	Културни изследвания	61	–
15.	Венелин Шурелов	Визуални изкуства	34	65
16.	Венета Дойчева	Сценични изкуства	37	14
17.	Венцислав Мицов	Музика	–	85
18.	Вера Бонева	Визуални изкуства Културно наследство	38	187
19.	Весела Радоева	Визуални изкуства	13	–
20.	Веселина Раева	Сценични изкуства	–	198
21.	Веселка Желязкова	Културно наследство	46	–
22.	Виктория Търницова	Литература	24	105
23.	Владимир Левчев	Литература	–	30

24.	Габриела Накова	Сценични изкуства	–	119
25.	Галина Декова	Визуални изкуства	66	–
26.	Георги Арnaudов	Музика	20	–
27.	Георги Иванов	Екранни изкуства	–	75
28.	Гина Кафеджиян	Културен мениджмънт	40	–
29.	Григор Паликаров	Музика	170	84
30.	Даниела Илчева	Икономика Маркетинг	43	–
31.	Деница Боева-Величкова	Експерт-оценител	49	–
32.	Десислава Денева	Визуални изкуства	38	–
33.	Десислава Митева-Иванова	Цирк	42	–
34.	Деян Статулов	Екранни изкуства	844	–
35.	Деяна Драгоева	Младежки политики Проектен мениджмънт	52	–
36.	Диа Мантова	Сценични изкуства	48	–
37.	Димитър Бърдарски	Литература	42	–
38.	Димитър Василев	Културно наследство	87	–
39.	Дорина Минковска	Визуални изкуства	45	–
40.	Евгения Панчева	Литература	37	–
41.	Екатерина Гирджева	Изкуствовед	22	–
42.	Екатерина Леонидиева	Културно наследство	8	–
43.	Елисавета Чендова	Музика	34	–
44.	Емилия Стоева	Екранни изкуства	–	142
45.	Зора Попова	Социални политики	13	–
46.	Зорница Каменова	Сценични изкуства	140	–
47.	Иван Димитров	Сценични изкуства	154	73
48.	Иван Стаматов	Екранни изкуства	–	184
49.	Ивелина Кючукова	Културно наследство	38	–
50.	Илина Мутафчиева	Социално предприемачество Управление на проекти	38	–
51.	Илия Граматиков	Музика	60	–
52.	Илияна Симеонова-Тафровска	Музика	47	–
53.	Йово Панчев	Визуални изкуства	45	–
54.	Йосиф Астурков	Визуални изкуства Екранни изкуства	40	–
55.	Калина Георгиева	Литература	806	–
56.	Камен Балкански	Екранни изкуства	45	–
57.	Катрина Колева	Културология	35	–
58.	Лидия Пейчева	Културен мениджмънт	14	–
59.	Лора Георгиева	Културология	93	–
60.	Люба Тодорова	Сценични изкуства	–	138
61.	Людмила Михайлова	Музика	34	–
62.	Маргарита Мачева	Сценични изкуства	37	–
63.	Марек Дяков	Музика	51	179
64.	Мариана Проданова	Културен мениджмънт	28	–
65.	Марий Росен	Сценични изкуства	60	–
66.	Марина Василева	Музика	273	–
67.	Мария Койчева	Визуални изкуства	–	230
68.	Миглена Ангелова	Креативни индустрии	28	–
69.	Мила Старейшинска-Ангелова	Изкуствовед	11	–
70.	Мила Боянова	Стратегическо планиране	43	–

		<i>Оценка на проекти</i>		
71.	Мила Войникова	<i>Екранни изкуства</i>	33	–
72.	Милена Ананиева	<i>Общински експерт</i>	49	–
73.	Мирослава Георгиева	<i>Оценка на проекти в социалната сфера</i>	45	–
74.	Митко Новков	<i>Литература</i>	39	–
75.	Момчил Алексиев	<i>Визуални изкуства</i> <i>Екранни изкуства</i>	8	–
76.	Момчил Георгиев	<i>Музика</i>	35	–
77.	Николай Йорданов	<i>Сценични изкуства</i>	36	–
78.	Николай Марев	<i>Музика</i>	102	–
79.	Ния Табакова	<i>Визуални изкуства</i>	832	157
80.	Огнян Константинов	<i>Музика</i>	89	–
81.	Павлина Величкова	<i>Музика</i>	50	–
82.	Петко Милаков	<i>Сценични изкуства</i>	794	–
83.	Петър Вълчев	<i>Визуални изкуства</i>	38	–
84.	Петър Денчев	<i>Сценични изкуства</i>	53	–
85.	Петър Димитров	<i>Музика</i>	–	93
86.	Радка Калчева	<i>Библиотекознание</i>	35	–
87.	Радослава Кузманова	<i>Консултантска дейност</i>	49	–
88.	Ралица Базайтова	<i>Изкуствовед</i>	20	–
89.	Ралица Герасимова	<i>Визуални изкуства</i>	111	–
90.	Росен Поборников	<i>Културно наследство</i>	94	–
91.	Румен Джурев	<i>Образование в изкуствата</i>	20	–
92.	Румена Калчева	<i>Визуални изкуства</i>	44	–
93.	Светла Бонева	<i>Експерт-оценител</i>	6	–
94.	Светлана Куюмджиева	<i>Изкуствовед</i>	6	–
95.	Светлозара Христова	<i>Културология</i>	72	–
96.	Севар Иванов	<i>Сценични изкуства</i>	59	–
97.	Симеон Илиев	<i>Литература</i>	42	–
98.	Сияна Димова	<i>Екранни изкуства</i>	35	108
99.	Снежана Йовева	<i>Визуални изкуства</i>	43	–
100.	Стайко Мурджев	<i>Сценични изкуства</i>	106	–
101.	Стефка Цанева	<i>Визуални изкуства</i>	90	–
102.	Теа Денолюбова	<i>Литература</i>	162	–
103.	Теодор Лулчев	<i>Визуални изкуства</i>	782	–
104.	Теодора Цанкова	<i>Литература</i>	28	–
105.	Тинка Николова	<i>Сценични изкуства</i>	233	–
106.	Хермина Емирян	<i>Социални дейности</i>	30	–
107.	Цветан Цветанов	<i>Музика</i>	80	128
108.	Юлия Йорданова-Панчева	<i>Литература</i>	21	–
109.	Явор Вълканов	<i>Сценични изкуства</i>	–	44
110.	Ясен Козев	<i>Музика</i>	–	58

В горната таблица се забелязва смущаваща тенденция през 2022 г.: малка част от оценителите покриват огромен дял от оценяването. Следва да се отбележи, че през 2022 г. за всяка отделна програма оценителите са предлагани и утвърждавани отделно от останалите програми. Въпреки това на лице е преимуществено оценяване от един и същ тесен кръг оценители. Този факт, съчетан с разписването на условия на програми от външни на Фонда експерти, води до решения, свързани с финансирането на културата и изкуства през НФК, на практика концентрирани в ръцете на този кръг

оценители без обществена или на Управителния съвет санкция. (В интерес на истината тук трябва да се отбележи и оценяването на Програма „Творчески стипендии“, в която кандидатите са 2753 физически лица. Въпреки това диспропорционалното оценяване между експертите е видно.) През 2023 г. данните сочат опит за баланс, който е и съответен за броя на кандидатите по изкуства. Трябва да се припомни т. 2.3.4.2, където се изяснява, че през 2023 г. Управителният съвет на Фонда възприема стратегията еднократно гласувана комисия да разглежда всички проекти за годината – добра практика, която дава възможност и на оценителите, и на Управителния съвет да притежава реален поглед върху ситуацията в Сектора през целия период. Това позволява да се прави обективен анализ на Сектора и да се изследва процесът по кандидатстване в неговата цялост през годината, а не самостоятелно в отделната програма.

2.4. Културни оператори, подкрепяни от Националния фонд „Култура“

2.4.1. Културни организации

По смисъла на Закона за закрила и развитие на културата културните организации осъществяват дейности по създаването, разпространението и опазването на културните ценности. Културна организация е структура, чийто предмет на дейност е създаването, разпространението и опазването на културни ценности в областта на театъра, музиката, киното, аудиовизията, литературата, художествения превод, танца, цирка, пластичните изкуства, архитектурата, дизайна, фолклора, включително опазването на културно-историческото наследство. По форма на собственост те са държавни, общински, частни и със смесено участие.

В таблицата по-долу е представена статистическа съпоставка на участието на културни организации спрямо индивидуални творци (физически лица) за програмите от 2022 г. и 2023 г.

ПРОГРАМА	КАНДИДАТИ		БЕНЕФИЦИЕНТИ (одобри кандидати)	
	Културни организации (на база 100% от общия брой кандидатствали)	Индивидуални творци (на база 100% от общия брой кандидатствали)	Културни организации (на база 100% от общия брой одобрени)	Индивидуални творци (на база 100% от общия брой одобрени)
Дебюти '22	70.50%	29.50%	75%	25%
Социално ангажирани изкуства	71.90%	28.10%	77.92%	22.08%

'22				
Творческо развитие '22	48.26%	51.74%	54.55%	45.45%
Мобилност '22	57.87%	42.13%	63.38%	36.62%
Критика '22	76.79%	23.21%	78.57%	21.43%
Преводи '22	100%	0%	100%	0%
Публики '22	100%	0%	100%	0%
Едногодишен грант '22	100%	0%	100%	0%
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското изкуство '22	100%	0%	100%	0%
Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации '22	100%	0%	100%	0%
Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти '22	100%	0%	100%	0%
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк '22	100%	0%	100%	0%
Субсидии за проекти с национално значение '22	100%	0%	100%	0%
Целева подкрепа „Творческа Европа“ '22	100%	0%	100%	0%

Творчески стипендии '22	0%	100%	0%	100%
СРЕДНО ЗА 2022	43%	57%	33.39%	66.61%
Дебюти '23	65.85%	34.15%	74.67%	25.33%
Социално ангажирани изкуства '23	71.84%	28.16%	83.33%	16.67%
Разпространение '23	62.79%	37.21%	77.78%	22.22%
Мобилност и развитие '23	51.69%	48.31%	49.70%	50.30%
Критика '23	67.65%	32.35%	83.33%	16.67%
Любителско изкуство '23	100%	0%	100%	0%
Създаване '23	100%	0%	100%	0%
Целева подкрепа „Творческа Европа“ '23	100%	0%	100%	0%
Преводи '23	100%	0%	100%	0%
СРЕДНО ЗА 2023	80.11%	19.89%	75.92%	24.08%
СРЕДНО ЗА ДВЕТЕ ГОДИНИ	51.00%	49.00%	40.18%	59.82%

Програмите на Националния фонд „Култура“ за последните две години имат ясна дефиниция за субектния си характер. Над три четвърти от кандидатите на Фонда са културни организации, като този обем слабо се понижава през 2023 г. и при сключените договори (одобрени кандидати). Изкривяване на резултатите се получава за 2022 г., когато 7,000,000.00 лв. (близо 18% от целия разполагаем ресурс за субсидии) се разпределят за творчески стипендии (по същество: социални помощи) на над 1700 физически лица. Данните за 2023 г. са по-показателни, където се откроява и тенденция в традиционни програми, свързани с индивидуални участия (като „Мобилност и развитие“), броят на юридическите лица да се изравнява с броя на физическите. Общо за двете години е постигнато балансирано съотношение между двата типа кандидати, което се обяснява с прецизирането на индикативните дялове по програми и по-коректното им разпределение.

Разпределението на кандидатурите и съответно одобрените и сключени договори по критерий *форма на управление* е представено в следните таблици:

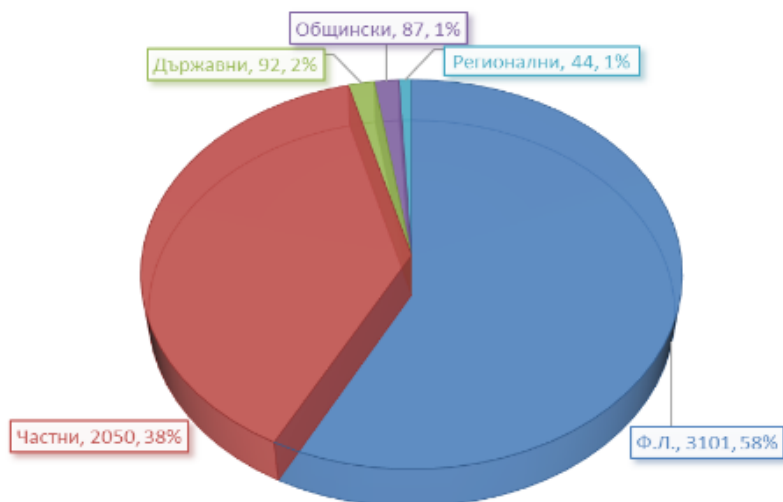

	Ф.Л.	Частни										ВУЗ		Държавни			общо
		ЕООД	ООД	ЕАД	ЕТ	Сдружение	Фондация	Читалище	ДЗЗД	Чуждестранен	частни	държавни	Държавен	Общински	Регионален		
кандидати 2022	Мобилност	107	20	15	0	0	46	24	30	0	0	1	0	5	6	0	254
	Социално ангажирани изкуства	75	36	21	0	2	52	45	31	0	0	0	0	1	3	1	267
	Творческо развитие	104	26	9	0	0	27	16	6	0	0	1	1	4	2	5	201
	Преводи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	0	0	0	0	0	34
	Публики	0	14	2	0	0	17	9	3	0	0	0	1	1	1	6	54
	Едногодишен грант	0	118	71	1	2	90	64	5	0	0	0	0	0	0	0	351
	Субсидии за проекти с национално значение	0	36	14	0	3	35	24	19	0	0	0	2	5	12	2	152
	Критика	13	10	11	0	0	10	9	0	0	0	0	0	3	0	0	56
	Дебюти	49	49	15	0	0	24	19	2	0	0	0	2	3	3	0	166
	Творческа Европа	0	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	8
	Творчески стипендии	2753	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2753
	Награди за високи постижения на учаци в областта на изкуствата и културата	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	20	0	0	24
	Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации	0	183	106	1	12	124	96	11	2	0	1	0	0	0	0	536
	Програма за възстановяване и развитие на държавни и общински културни институти	0	1	0	0	0	2	0	7	0	0	0	0	38	58	27	133
	Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество	0	48	22	0	2	92	32	171	1	0	0	1	0	2	2	373
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк	0	8	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	
ОБЩО	3101	550	290	2	22	520	341	285	3	34	3	11	81	87	44	5374	

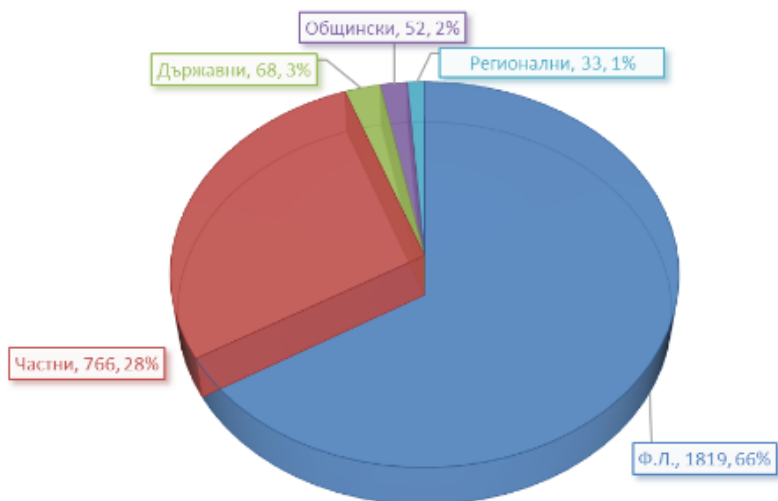
	Ф.Л.	Частни										ВУЗ		Държавни			общо
		ЕООД	ООД	ЕАД	ЕТ	Сдружение	Фондация	Читалище	ДЗЗД	Чуждестранен	частни	държавни	Държавен	Общински	Регионален		
бенефициенти 2022	Мобилност	26	5	5	0	0	22	9	1	0	0	1	0	1	1	0	71
	Социално ангажирани изкуства	17	11	5	0	1	21	6	0	0	0	0	0	0	0	1	62
	Творческо развитие	25	7	3	0	0	8	7	0	0	0	0	1	2	0	2	55
	Преводи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0	0	0	0	0	24
	Публики	0	2	0	0	0	4	2	1	0	0	0	1	0	1	2	13
	Едногодишен грант	0	19	8	0	0	12	18	1	0	0	0	0	0	0	0	58
	Субсидии за проекти с национално значение	0	3	0	0	2	4	1	0	0	0	0	0	2	0	0	12
	Критика	3	1	3	0	0	5	1	0	0	0	0	0	1	0	0	14
	Дебюти	16	20	6	0	0	11	9	0	0	0	0	1	0	1	0	64
	Творческа Европа	0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	1	6
	Творчески стипендии	1732	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1732
	Награди за високи постижения на учаци в областта на изкуствата и културата	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	20	0	0	24
	Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации	0	49	28	0	5	49	43	3	0	0	0	0	0	0	0	177
	Програма за възстановяване и развитие на държавни и общински културни институти	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	48	26	108
	Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество	0	35	11	0	0	78	26	154	0	0	0	0	0	1	1	306
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк	0	8	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	
ОБЩО	1819	161	72	0	9	194	139	166	0	24	1	7	61	52	33	2738	

КАНДИДАТИ 2022 Г.

СКЛЮЧЕНИ ДОГОВОРИ 2022 Г.

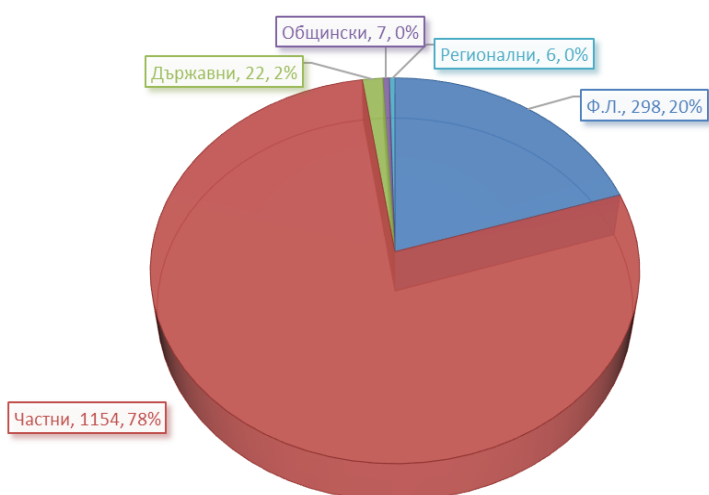

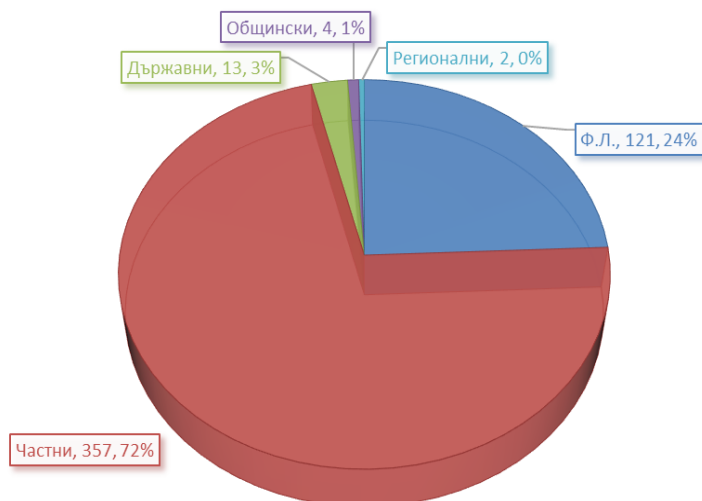
	Ф.Л.	Частни										ВУЗ		Държавни		общо	
		ЕООД	ООД	ЕАД	ЕТ	Сдружение	Фондация	Читалище	ДЗЗД	Чуждестранен	частни	държавни	Държавен	Общински	Регионален		
кандидати 2023	Мобилност и развитие - В България	31	7	5	0	0	14	9	5	0	0	1	1	2	0	0	75
	Мобилност и развитие - Чужбина	112	13	13	0	2	32	24	9	0	0	1	0	8	2	0	216
	Дебюти	42	21	31	0	0	18	6	3	0	0	0	1	0	1	0	123
	Социално ангажирани изкуства	29	22	8	0	1	22	16	3	0	0	0	0	0	0	2	103
	Любителско изкуство	0	35	13	0	1	70	25	97	0	0	0	0	0	0	0	241
	Разпространение	72	48	23	0	1	38	26	11	0	0	0	0	7	4	4	234
	Създаване - Нови организации	1	44	14	0	0	44	36	0	0	0	0	0	0	0	0	139
	Създаване - Устойчиви организации и фестивали	0	78	53	1	3	81	55	21	1	0	1	0	1	0	0	295
	Критика	11	2	7	0	0	8	4	0	0	0	1	0	1	0	0	34
	Преводи	0	1	0	0	0	1	0	0	0	9	0	0	0	0	0	11
	Творческа Европа	0	2	1	0	0	6	6	0	0	0	0	1	0	0	0	16
	ОБЩО	298	273	168	1	8	334	207	149	1	9	4	3	19	7	6	1487

	Ф.Л.	Частни										ВУЗ		Държавни		общо	
		ЕООД	ООД	ЕАД	ЕТ	Сдружение	Фондация	Читалище	ДЗЗД	Чуждестранен	частни	държавни	Държавен	Общински	Регионален		
бенефициенти 2023	Мобилност и развитие - В България	16	4	0	0	0	6	7	2	0	0	0	0	2	0	0	37
	Мобилност и развитие - Чужбина	64	6	8	0	1	17	16	2	0	0	1	0	5	1	0	121
	Дебюти	18	8	23	0	0	11	6	0	0	0	0	1	0	1	0	68
	Социално ангажирани изкуства	6	8	3	0	1	11	5	2	0	0	0	0	0	0	0	36
	Любителско изкуство	0	1	0	0	0	7	3	8	0	0	0	0	0	0	0	19
	Разпространение	14	13	7	0	0	10	6	2	0	0	0	0	3	2	2	59
	Създаване - Нови организации	0	14	3	0	0	21	14	0	0	0	0	0	0	0	0	52
	Създаване - Устойчиви организации и фестивали	0	14	9	1	0	18	18	3	0	0	0	0	0	0	0	63
	Критика	3	0	4	0	0	6	3	0	0	0	1	0	1	0	0	18
	Преводи	0	1	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	9
	Творческа Европа	0	2	1	0	0	5	6	0	0	0	0	1	0	0	0	15
	ОБЩО	121	71	58	1	2	112	84	19	0	8	2	2	11	4	2	497

КАНДИДАТИ 2023 Г.

СКЛЮЧЕНИ ДОГОВОРИ 2023 Г.

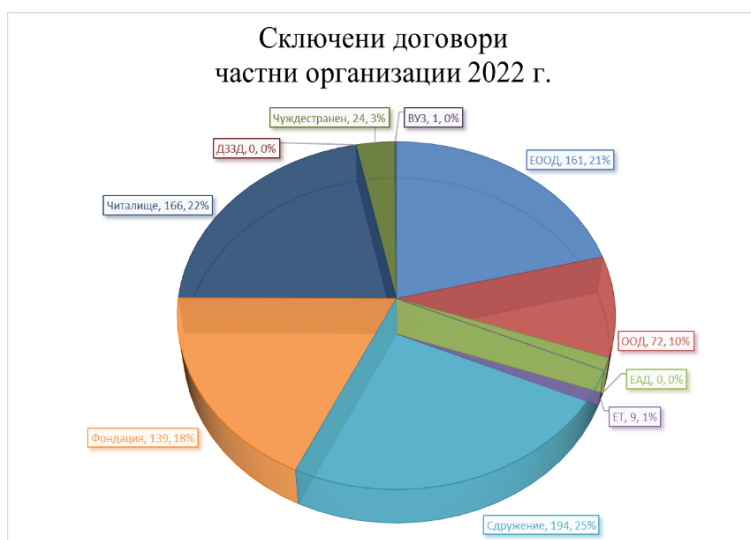

Отново, заради Програма „Творчески стипендии“ данните за 2022 г. са изкривени и предлагат над 50% бенефициенти физически лица и то през инструмент, който не насърчава създаването на културно съдържание (Забележете: проетивоепидемичните мерки са отменени към този момент!). Пропорцията е обърната през 2023 г. и разбираемо отразява вярното съотношение в полза на частните културни организации (над 70% от кандидати и бенефициенти).

Въпреки нарочно обявената извънредна програма за подкрепа на държавни, общински и регионални културни институти делът им остава почти непроменен през 2023 г. спрямо 2022 г. Към това наблюдение следва да се прибавят и неусвоените близо 30% от субсидията по тази извънредна програма (за възстановяване на държавни, общински и регионални културни организации), както и изключителните трудности, които срещат тези институти при навременното и пълното изразходване на средствата, дължащо се на забавения времеви диапазон, в който се провеждат конкурсите и задължението на второстепенните разпоредители с бюджет към Министерството на културата да усвояват средствата преди края на финансовата година. Всичко това означава, че подобен механизъм през НФК за този тип организации е нецелесъобразен.

Разгледани в детайл, частните културни организации се разпределят по следния начин:

На ниво кандидатстване, въпреки петкратната разлика в бюджетите за субсидии между 2022 и 2023 г., дяловото участие в конкурсите на Националния фонд „Култура“ на видовете частни културни организации се запазва през двете години. През 2023 г. обаче относителният дял на фондациите и сдруженията с нестопанска цел бележи ръст. Очакването е тази тенденция да се запази и през 2024 г., което се обяснява най-вече с възвръщането на Сектора, не без помощта на НФК, към нивата на творческа активност отпреди пандемията, когато утвърденият модел за реализация на успешни проекти в областта на културата и изкуствата принадлежи именно на този тип организации. Останалите форми на управление на културните организации не отчитат промяна. Изключение правят чуждестранните културни оператори (вж. т. 3.2.1. – Програма „Преводи“).

2.4.2. Индивидуални творци

Индивидуалните творци участват в конкурсните сесии на Фонда в качеството си на физически лица, упражняващи свободна професия.

През 2022 г., като продължение на политиките от предходните две години, Националният фонд „Култура“ открива Програма „Творчески стипендии“ с индикативен бюджет 7,000,000.00 лв. като извънредна мярка (ПМС 120/09.06.22 г.). Програмата в своята същност представлява социална помощ, а според условията, гласувани от Управителния съвет на Фонда – конкретно изискване за разработване на културно съдържание липсва и ресурсът се разпределя по равно между одобрените кандидати. Кандидатурите са 2754, от които одобрените са 1730. Наред с тази програма продължават да се провеждат и регулярните програми с фокус върху физически лица: „Мобилност“ и „Творческо развитие“.

Анализът за 2022 г. от администрирането на конкурсите и отчитането на проектите показва, че форматът на буквално социално подпомагане на творци през механизъм като „Творчески стипендии“ на Националния фонд „Култура“ е силно нецелесъобразен. Безкритично е разпределен публичен ресурс през инструмент, който би следвало да отглежда културно съдържание, насърчава творческото намерение и подкрепя творците в техните търсения. Формалният критерий за допустимост пък дава възможност на значителна част от кандидатите да подхождат недобросъвестно към програмата (например: изискването кандидатите да не бъдат получатели на пенсии се заобикаля с подаване на декларация, в която се твърди обратното; лица на трудови договори в една област от изкуството получават творческа стипендия – социална помощ – в друга или близка). Под съмнение се поставя и изпълнението на чл. 31, ал. 3 от ЗЗРК, а именно че по същество конкурсно начало в тази програма няма. Подобна мярка, ако е необходима някога, би трябвало да се администрира от Министерството на труда и социалната политика, а не от Националния фонд „Култура“.

През 2023 г., най-вече предвид намаления пет пъти размер на финансирането от държавата чрез Националния фонд „Култура“ (през 2022 г. общо 39,000,000.00 лв. срещу 8,400,000.00 лв. за 2023 г.), Индикативната програма не предвижда творчески стипендии. Останалите инструменти за подкрепа на индивидуални творци са преформатирани, съгласно анализа от 2022 г., от който става ясно, че голяма част от кандидатурите не представляват съдържателно или обосновано искане за финансиране, а са по своята същност покриване на пътни разходи за участия и дейност с компромисни качества (Експертната комисия по „Мобилност – 2“ за 2022 г. категорично отказва дори да излъчи резерви, при условие че даже не изпълнява предоставения бюджет). В този смисъл

програмите „Мобилност“ и „Творческо развитие“ са обединени в „Мобилност и развитие“ през 2023 г., като отърсването на програмата и през 2024 г. от негативните тенденции при формулирането на проектните искания следва да се запази.

2.4.3. Предметен характер на постъпващите проектни предложения и на одобрените проектни предложения

В следващите две таблици е предложен разрез на обектния характер на проектните предложения и през двете години, разположени за удобство според делението от 2023 г. по изкуства. Съотношенията по изкуства са аналогични на ниво кандидатстване и на ниво одобряване. Ясно може да се проследят тежестите на съответните изкуства в общата картина на кандидатстващи организации и предметния им обхват. Едва Индикативната програма за 2023 г. полага усилие да разграничи целевото подпомагане по направления на изкуствата, което е проследимо и през 2022 г. с уточнението обаче, че резултатът за 2022 г. е постигнат без регламент, т.е. той е уговорен като баланс в експертните комисии. През 2023 г. деленето по изкуства частично удовлетворява изискванията на отделните изкуства, но ги изравнява като бюджет. Въпреки предложението на Администрацията на Националния фонд „Култура“ различните изкуства да се делят условно и като финансова тежест, подобен модел не е възприет от Управителния съвет, който утвърждава паритет между направленията. Най-пострадали от това решение са сценичните изкуства, а най-облагодетелствана е литературата, където всички оценени положително проекти са финансирани поради прекомерен бюджет в направлението. По недвусмислен начин се доказва, че предстоящата Индикативна програма за 2024 г. задължително трябва да отчита различни тежести за отделните направления.

Постъпващи проектни предложения – предметен характер

Програма	Предметен характер на постъпващите предложения (статистическа извадка)												
	Сценични		Музикални			Визуални			Екранни		Литература	Други	
	Театър	Танц	Концерт	Клип (муз.)	Песен албум звукзапис	Изложба	Каталог книга, печат. произведения	Дигит. изк.	Игрален филм/док. кино	Анимация	Литературно произведение, книга, разказ	Фестивали/ Интерд.	Курс/ уъркшоп/ резид.
Дебюти '22	5.9%	5.9%	2.9%	2.9%	20.6%	11.8%	0%	5.9%	26.5%	5.9%	8.8%	0%	2.9%
Едногодишен грант '22	19.5%	2.9%	2.9%	4.3%	5.7%	10%	1.4%	2.9%	15.7%	2.9%	4.3%	21.4%	7.1%
Социално ангажирани изкуства '22	11.3%	11.3%	1.9%	1.9%	3.8%	18.8%	3.8%	0%	20.8%	1.9%	3.8%	7.5%	13.2%

Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското изкуство '22	9.5%	16.2%	13.5%	1.4%	6.7%	10.8%	0%	0%	6.7%	0%	0%	12.2%	23%
Творческа Европа '22	0%	37.5%	12.5%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	25%	0%	25%
Творческо развитие '22	7.3%	4.9%	14.6%	2.4%	9.8%	4.9%	0%	2.4%	9.8%	4.9%	2.4%	4.9%	31.7%
Мобилност '22	10%	24%	12%	0%	4%	10%	2%	0%	8%	2%	2%	16%	10%
Публики '22	16.7%	8.3%	0%	0%	0%	0%	0%	8.3%	8.3%	8.3%	0%	41.7%	8.3%
Критика '22	0%	0%	0%	0%	9.1%	9.1%	0%	0%	9.1%	0%	45.4%	18.2%	9.1%
Дебюти '23	8%	0%	4%	4%	24%	8%	4%	4%	36%	0%	8%	0%	0%
Любителско изкуство '23	18.7%	20.8%	10.4%	4.2%	6.3%	4.2%	0%	0%	4.2%	0%	0%	14.6%	16.6%
Социално ангажирани изкуства '23	20%	5%	10%	0%	0%	15%	5%	0%	15%	10%	0%	5%	15%
Създаване '23	12.8%	4.6%	5.8%	2.3%	8.1%	10.5%	3.5%	2.3%	16.3%	1.2%	7%	15.1%	10.5%
Разпространение '23	24%	6.5%	8.7%	0%	10.9%	17.4%	4.3%	4.3%	13%	0%	2.2%	6.5%	2.2%
Творческа Европа '23	30%	10%	15%	0%	0%	35%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%
Мобилност и развитие '23	14%	10.5%	19.3%	0%	1.8%	19.3%	0%	0%	5.3%	0%	3.5%	14%	12.3%
Критика '23	0%	0%	0%	0%	0%	14.3%	14.3%	0%	14.3%	0%	57%	0%	0%

Одобрени проектни предложения

Програма	Предметен характер на одобрените предложения (статистическа извадка)												
	Сценични		Музикални			Визуални			Екранни		Литература	Други	
	Театър	Танц	Концерт	Клип (муз.)	Песен, албум звукзапис	Изложба	Каталог книга, печат. пр	Дигит. изк.	Игрален филм/док. кино	Анимация	Литературно произведение, книга, разказ	Фестивали/ Интерд.	Курс/ уъркшоп/ резид.
Дебюти '22	7.7%	7.7%	0%	7.7%	15.4%	23%	0%	7.7%	7.7%	7.7%	15.4%	0%	0%
Едногодишен грант '22	31.3%	0%	0%	0%	6.2%	25%	0%	6.2%	6.2%	0%	0%	6.2%	18.8%
Социално ангажирани изкуства '22	15 %	5%	0%	5%	0%	45%	0%	0%	15%	0%	0 %	5%	10%
Програма за възстановяван е и развитие на организации в областта на любителското изкуство '22	15.9%	20.6 %	14.3 %	1.6 %	3.2 %	9.5%	0%	0%	6.3%	0%	0%	4.8%	23.8%
Творческа Европа '22	0%	33.3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33.3%	0%	33.3%
Творческо развитие '22	27.3%	0%	9.1%	0%	0%	0%	0%	0%	9.1%	0%	0%	9,1%	45.4%
Мобилност '22	12.5%	25%	18.8%	0%	6.2%	6.2%	0%	0%	18.8%	6.2%	0%	6.2%	0%
Публики '22	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	20%	20%	20%	0%	40%	0%
Критика '22	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33.3%	0%	66.7%	0%	0%
Дебюти '23	6.2%	0%	0%	6.2%	18.8%	12.5%	6.2%	6.2%	31.3%	0%	12.5%	0%	0%
Любителско изкуство '23	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	40%	0%	0%	20%	40%
Социално ангажирани изкуства '23	14.3%	0%	14.3%	0%	0%	28.5%	0%	0%	28.5%	0%	0%	0%	14.3%
Създаване '23	23.1%	0%	3.8%	0%	7.7%	7.7%	0%	3.8%	11.5%	0%	15.4 %	7.7%	19.2%
Разпростра- нение '23	23%	0%	7.7%	0%	7.7%	15.4%	7.7%	0%	30.8%	0%	7.7%	0%	0%

Творческа Европа '23	30%	10%	15%	0%	0%	35%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%
Мобилност и развитие '23	11.1%	11.1%	19.4%	0%	5.6%	13.9%	2.8%	0%	0%	0%	0%	11.1%	25%
Критика '23	0%	0%	0%	0%	0%	20%	20%	0%	20%	0%	40%	0%	0%

2.4.4. Участници и екипи в проектните предложения

Програма	Участници и екипи в одобрените предложения (статистическа извадка)												
	Автори на текст, преводачи и редактори	Сценаристи	Режисьори	Актьори	Музиканти (певци, инструменталисти)	Композитори	Хореографи и танцьори	Визуални артисти	Оператори, фотогр. (заснемане)	Видео прод., екр., вирт./интернет техн. лица	Лектори (обучители и др.)	ПР и графичен дизайнер (маркетинг и реклама)	Други
Дебюти '22	6%	3%	1%	15%	12%	2%	19%	16%	2%	3%	8%	12%	1%
Едногодишен грант '22	0%	3%	1%	20%	10%	1%	0%	19%	9%	6%	15%	13%	3%
Социално ангажирани изкуства '22	2%	1%	1%	5%	11%	0%	12%	24%	4%	8%	32%	0%	0%
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското изкуство '22	2%	1%	2%	10%	12%	2%	31%	17%	1%	0%	22%	0%	0%
Творческа Европа '22	10%	0%	0%	0%	6%	0%	39%	0%	9%	0%	25%	11%	0%
Творческо развитие '22	3%	1%	1%	12%	5%	3%	5%	11%	5%	14%	38%	0%	2%
Мобилност '22	0%	4%	1%	23%	24%	0%	5%	17%	0%	18%	7%	0%	1%
Публики '22	12%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	24%	15%	19%	30%	0%	0%

Критика '22	56%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	17%	0%	27%	0%
Преводи '22	46%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	20%	0%	0%	0%	34%	0%
Дебюти '23	26%	3%	0%	8%	18%	2%	21%	19%	0%	3%	0%	0%	0%
Юбилейско изкуство '23	0%	6%	5%	34%	0%	0%	0%	0%	10%	1%	42%	2%	0%
Социално ангажирани изкуства '23	0%	2%	1%	23%	12%	0%	5%	32%	0%	0%	24%	0%	1%
Създаване '23	1%	1%	1%	31%	0%	0%	2%	29%	0%	0%	22%	13%	0%
Разпространение '23	13%	4%	0%	29%	15%	3%	1%	20%	%	4%	%	21%	%
Творческа Европа '23	10%	2%	0%	18%	2%	2%	0%	32%	5%	7%	1%	19%	2%
Мобилност и развитие '23	13%	2%	0%	0%	32%	10%	6%	12%	5%	7%	6%	0%	2%
Критика '23	58%	12%	0%	0%	0%	0%	0%	13%	0%	0%	0%	17%	0%

От данните в горната таблица се очертава тенденция към спад на проектни предложения, в които дейности, инициращи творческия акт (писатели, композитори, сценаристи), да са приоритетно заложи. Съответно, изпълнителските дейности са изрично заложи като първенстващи. Прави впечатление, че дори в програми като „Критика“ и „Преводи“ – по дефиниция ориентирани към автора или преводача – авторството се поделва с друг вид дейност. Програма „Социално ангажирани изкуства“ пък категорично не работи в тази посока и ако тази тенденция не се промени, се поставя под съмнение принадлежността на програмата въобще към изкуствата и културата. Още по-натрапчив е случаят с Програма „Творческо развитие“, където основният процент се заема от „лектори, обучители и др.“ – неслучайно по целесъобразност през 2023 г. програмата е слята с програма „Мобилност“.

2.4.5. Размер на исканото финансиране – характеристики на финансовия инструмент в проектните предложения

От направения анализ на разходите, отнасящи се до изпълнението на съдържателните дейности в одобрените проектни предложения, данните са условно групирани, съгласно обхвата на програмите, като за всяка група е представена статистика на процентното съотношение по видове разходи.

2.4.5.1. Програми, целящи създаването на нов културен продукт

Тълкуването на графиката по-долу задължително следва да отчита спецификите на отделните изкуства. Макар и инструментът за финансово подпомагане на културата и изкуствата чрез програмите на Националния фонд „Култура“ да разграничава финансирането на хонорари за създаване на културния продукт от хонорари за съпътстващи дейности, практиката показва, че във визуалните изкуства основният разход е за материали. В екранните изкуства и музиката пък основният разход е в хонорари (особено в анимацията). Незадоволителен, едва 4%, е дялът на логистичните разходи, въпреки че постоянен хоризонтален приоритет в програмите на Фонда е децентрализираното културно съдържание и разпространението (разширяване на аудитории). Дялът на дълготрайните материални активи (ДМА), пряко свързан с реализирането на културни продукти, по дефиниция в програмите до 2023 г. включително е пренебрежимо малък. Разписаните условия за извънредните програми от 2022 г. бележат увеличение на възможните разходи за ДМА, но повечето организации предпочитат натрупването на маломерни ДМА, свързани с издръжката на културния оператор, отколкото инвестиция в устойчивост на дейността (например прожектори, музикални инструменти, снимачна техника и други). Коментираният общ краткосрочен целеви фокус на програмите на Фонда отново се доказва като финансиране „на парче“ от една страна и като издръжка (най-вече за 2022 г.) от друга, както се вижда и в графиката към т. 2.4.6.3.

Използваните от Сектор „Култура“ финансови инструменти, предлагани през програмите на Националния фонд „Култура“, са отражение на вече коментиранияте тенденции в разписването на проектни предложения. С изключение на предимно материално обвързаните направления (визуални изкуства), изкуствата, които въпреки че се облягат по интердисциплинарен принцип на материална среда (например в сценичните изкуства – сценографията и костюмографията), проектите, подкрепени от НФК, ползват незначителен дял от средствата за реализация на такива дейности, като и те отново се фокусират върху хонорари. Ясно личи и в програми, насочени основно към създаването на ново културно съдържание, че главният механизъм за усвояване на средствата е през хонорар. В театрален смисъл например от това страда не само самото изкуство, а и прилежащите му професии – тези извън режисьора и актьорите. По отношение на музиката и специфичността на това изкуство, ситуацията е разбираема с уточнението, свързано с ненабавянето през финансовата подкрепа от държавата на музикални инструменти.

Тук задължително трябва да се отчете опитът на Националния фонд „Култура“ да префокусира чрез своите програми дейностите на организациите именно в разходване на средства в посока на осигуряване на сечение между изкуствата и отделните професионалисти с цел устойчивост и стабилност на организациите. За съжаление, посочените в т. 2.2.2. дефекти пречат на културните оператори да планират и реализират подобни проекти, тъй като са изправени пред непредсказуема общонационална политика на финансиране на сектора. Това обаче не е извинение за непостигнат финансов капацитет особено при по-утвърдените организации. Дори във времето на кризата от ковид-19 Секторът предпочита да *отложи* стабилността си. Доказателство в тази посока е заявената шумно и многократно невъзможност на „обичайните играчи на терена“ да се съобразят с условията на Плана за възстановяване и устойчивост, въпреки значителния размер на получено финансиране до този момент и то само от НФК (вж. Приложение – Справка за суми и т. 4.1.)

Разходи по изпълнение на съдържателните дейности

2.4.5.2 Извънредни структурни програми

(Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022, Програма за възстановяване и развитие на държавните, регионалните и общинските културни институти 2022, Програма за възстановяване и развитие на организациите в областта на любителското творчество, Програма за възстановяване и развитие на традиционния цирк)

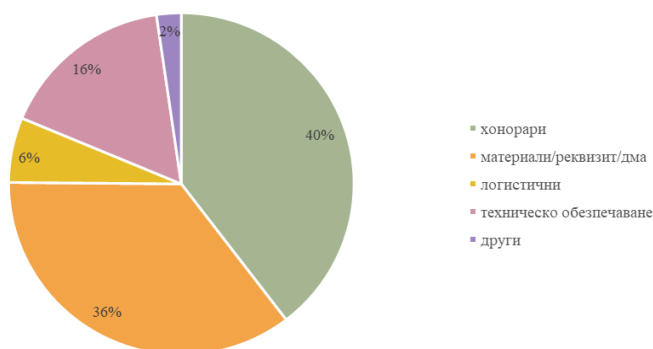
Програмите на Националния фонд „Култура“ от т.нар. извънреден цикъл, проведени през 2022 г. и финансирани през ПМС 120/09.06.2022 г., са първоначално замислени като противоепидемични мерки. Впоследствие обаче същите са трансформирани като просто извънредни програми с отпадане на противоепидемичните мерки на национално ниво. Въпреки това основният акцент в тези програми е издръжката на организациите, а липсата на ясно дефинирано условие за създаване и/или разпространение на културно съдържание води до дублиране в голяма степен на намеренията за Програма „Едногодишен грант“ за 2022 г. Затова Програма „Едногодишен грант 2022“ е преработена, като се фокусира основно върху производството на културно съдържание с преходен елемент от структурния характер на Програма „Едногодишен грант 2021“ (40% от бюджета на проекта остава административен през 2022 г. за устойчивите организации, 60% при новите организации), за да може през 2023 г. програмата да претърпи качествени промени (това е програма „Създаване“) и да се отърси от тежнението си да издържа организации с привидна творческа дейност. Този непопулярен ход е посрещнат с негодувание, но и с разбиране от страна на организации, които си дават сметка, че подкрепата на държавата следва да получават тези, които предлагат културно съдържание, а не просто присъствие. Новоформулираният финансов инструмент създава условия за отваряне на полето за реализация към нови участници. В резултат, през 2023 г. се появяват нови организации, които за първи път се възползват от предложения механизъм (Програма „Създаване“ – Нови организации) на финансово подпомагане, а утвърдените в предишни години организации (Програма

„Създаване“ – Устойчиви организации и фестивали) влизат в реална конкуренция за ограничени ресурс, без да изземват средства от „новите играчи“. Организациите с история, но без ясна стратегия за поддържане на финансов капацитет, а и дисциплина, се оказват изненадани от новите си конкуренти. Тази тенденция ще се запази. С изключение на една единствена грантова схема по Плана за възстановяване и устойчивост, всички финансови инструменти, предлагани по Механизма, са отворени и за новосъздадени организации. Подобна би следвало да бъде и логиката на програмите от регулярния цикъл на Фонда.

Обособяването през 2022 г. в отделни извънредни програми за държавните, регионалните и общинските културни институти, за любителското изкуство и за традиционния цирк пък дава възможност различните по подготвеност и вид дейност организации да кандидатстват самостоятелно. Предлаганият нов финансов инструмент се очаква да създаде възможности за тези организации да добавят към съществуващата си дейност елементи, които да ги „възстановят и развият“. Това на практика в по-голямата част от извънредните програми не се случва. Намерението да се прибавя съдържание е заменено с финансиране отново на основна дейност. Резултатът по отношение на държавните, регионалните и общинските организации е силно незадоволителен – близо 30% от ресурса за тях остава неувоен. Голяма част от одобрените държавни културни институти (а те са над 95% от всички кандидати), второстепенни разпоредители с бюджет към Министерството на културата, не съумяват качествено и на време да планират получената субсидия и съответно да реализират проектите си в пълнота. Допълнително усложнение представлява необходимостта получените от Националния фонд „Култура“ средства да бъдат усвоени преди края на финансовата година. Това води до жонглиране с публичните средства – кредитиране на дейности, които впоследствие (след края на финансовата година, в която е получено финансирането) се реализират при повишен риск от неизпълнение.

Въпреки гореизложеното следващата графика доказва, че в сравнение с регулярната програма през разглеждания период извънредните програми за възстановяване и развитие по-целенасочено успяват да покрият нуждите на сектора в посока на създаване на културно съдържание. Трябва обаче да се отчита и фактът, че разликата от 25% при хонорарите се дължи и на заетите служители в бюджетната сфера, които разбираемо не се покриват от инструмента.

ПРОГРАМИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ

Любителското изкуство от своя страна доказва, че подходът на обособяване на програма, която специфично да таргетира този сегмент от националната култура, е успешен и правилен. В резултат, множеството любителски организации придобиват умения и самочувствие да разработват проекти и последващо да ги реализират. Ресурсът за 2022 г. (5,500,000.00 лв.) е напълно усвоен. Това дава основание през 2023 г. Националният фонд „Култура“ да изведе в самостоятелна регулярна програма любителското изкуство. За съжаление, размерът на финансирането на Фонда от държавата през последната година е нищожен, като

Управителният съвет предоставя чрез Индикативната си програма едва 241,920.00 лв. за общо 241 кандидатури, което например в Направление „Сценични изкуства“ за любители представлява непосилна конкуренция от 1 към 66.

През 2022 г. обособената извънредна програма за възстановяване и развитие на традиционния цирк разполага с бюджет от 1,000,000.00 лв., от които близо 20% не са усвоени. Проектната култура в това направление е доста ограничена, което прави подобни кандидати неконкурентоспособни в общ конкурс. Заради ограничения размер на индикативното финансиране към Националния фонд „Култура“ през 2023 г. (едва 8,400,000.00 лв.) представителите на традиционния цирк са принудени да кандидатстват на общо основание в направление „Сценични изкуства“ по програмите „Създаване“ (295 кандидати) и „Разпространение“ (234 кандидати) при конкуренция от съответно 1 към 15 и 1 към 7. В резултат, през 2023 г. не е финансиран нито един проект в сферата на традиционния цирк. Организациите в сферата на традиционния цирк обаче притежават опита и уменията да се държат като стабилни икономически субекти. В този смисъл, подкрепата на държавата целесъобразно може допълващо да ги развива, за разлика от други, които публичната субсидия основно ги издържа. Същевременно, в изпълнение на Стратегическата рамка за политиката на ЕС за културата за периода 2019 – 2024 г. и включените в нея приоритети, които са от съществено значение за разработването на политики в областта на културата на равнището на ЕС „Подкрепа за културното наследство“ и „Социално-икономическа стойност на културата“, както и на приетата през 2005 г. от Европейския парламент резолюция, призоваваща за подкрепа на „класическия цирк“, като част от европейското културно наследство, традиционният цирк следва също така да получи и стратегическа подкрепа за опазване на нематериалното културно наследство на това изкуство. В тази връзка е нужно провеждането на постоянна и регулярна политика, не извънредна подкрепа и обучения, за да се гарантира тяхната устойчивост и равнопоставеност в културния сектор.

2.5. Процедури на провежданите конкурси за финансово подпомагане

2.5.1. Размер на финансирането

Структурата на финансирането през разглеждания период изглежда така:

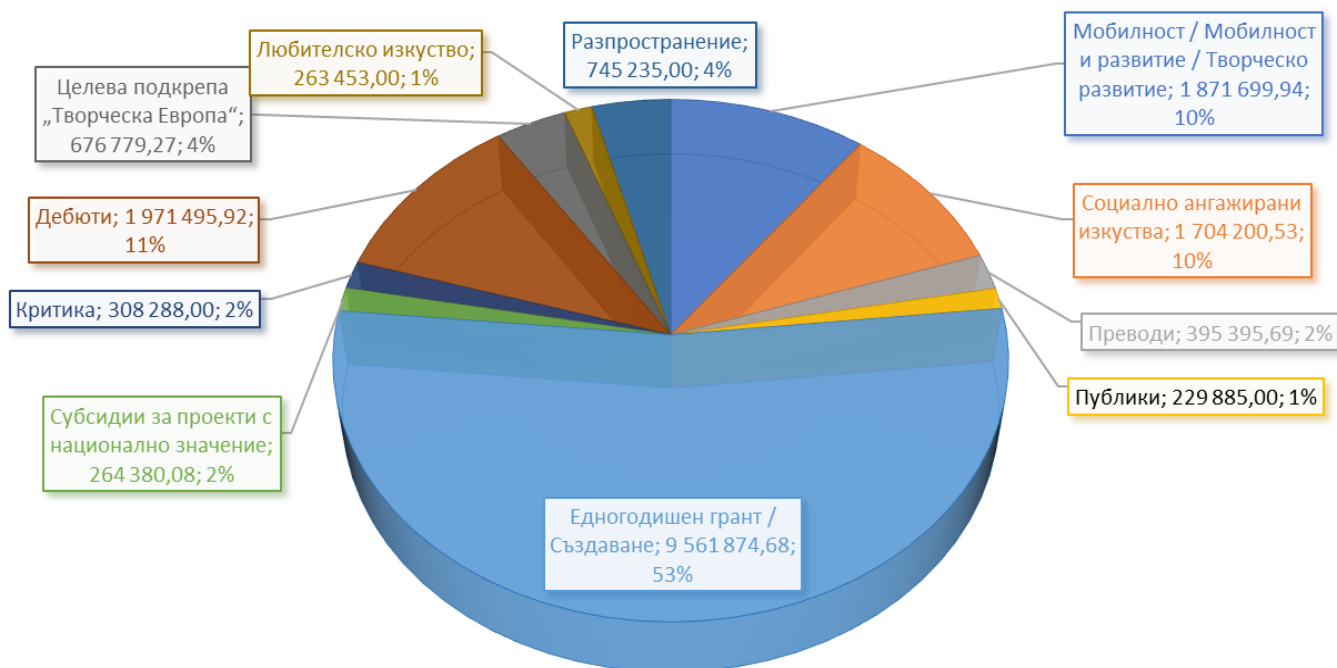
Регулярни програми на Националния фонд „Култура“

ПРОГРАМА	2022		2023	
	Индикативен размер на финансирането (в лв.)	Разпределени средства (в лв.)	Индикативен размер на финансирането (в лв.)	Разпределени средства (в лв.)
Мобилност / Мобилност и развитие / Творческо развитие	800,000.00	952,471.94	1,270,080.00	919,228.00
Социално ангажирани изкуства	1,000,000.00	1,214,482.53	423,360.00	489,718.00
Преводи	300,000.00	294,126.69	75,600.00	101,269.00

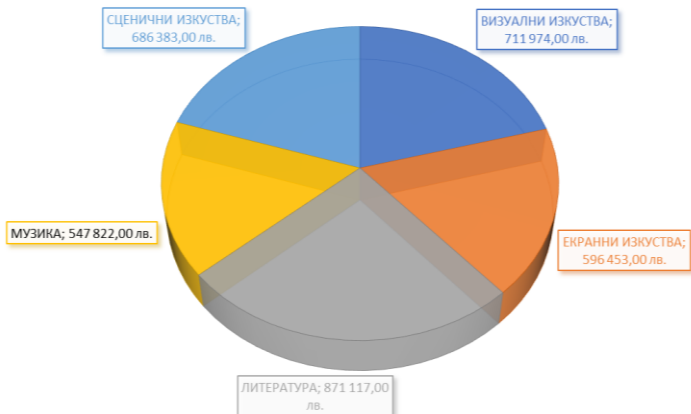
Публики	200,000.00	229,885.00	–	–
Едногодишен грант / Създаване	4,700,000.00	4,880,531.68	3,870,720.00	4,681,343.00
Субсидии за проекти с национално значение	200,000.00	264,380.08	–	–
Критика	100,000.00	155,950.00	272,160.00	152,338.00
Дебюти	1,100,000.00	1,127,370.92	801,360.00	844,125.00
Целева подкрепа „Творческа Европа“	200,000.00	189,845.35	840,000.00	486,933.92
Любителско изкуство	–	–	241,920.00	263,453.00
Разпространение	–	–	604,800.00	745,235.00
ОБЩО:	9,000,000.00	9,309,044.19	8,400,000.00	8,683,642.92

**ОБЩОТО ФИНАНСИРАНЕ ПО ПРОГРАМИ 2022Г. И 2023Г.
- СУМА 17,992,687.11 ЛВ.**

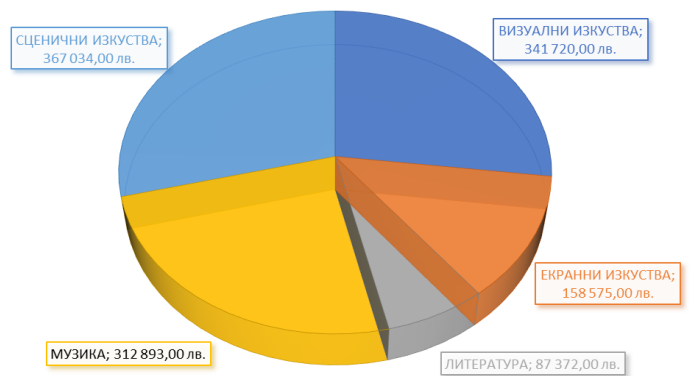

Разпределение на средствата през 2023 г. по направления и програми:

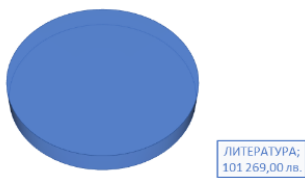
СЪЗДАВАНЕ УСТОЙЧИВИ ОРГАНИЗАЦИИ
- СУМА 3,413,749.00 ЛВ.

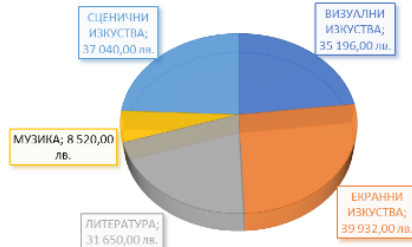
СЪЗДАВАНЕ НОВИ ОРГАНИЗАЦИИ
- СУМА 1,267,594.00 ЛВ.

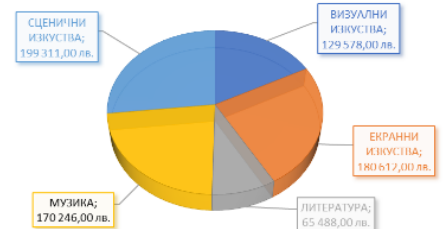
ПРЕВОДИ
- СУМА 101,269.00 ЛВ.

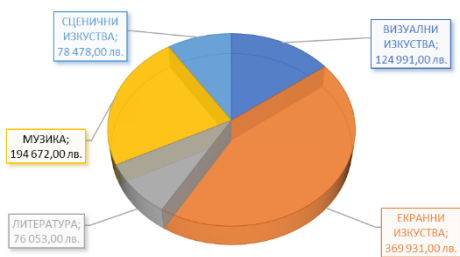
КРИТИКА - СУМА 152,338.00 ЛВ.

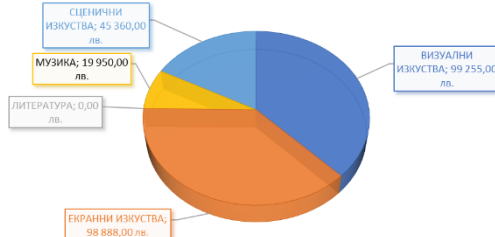
РАЗПРОСТРАНЕНИЕ
- СУМА 745,235.00 ЛВ.

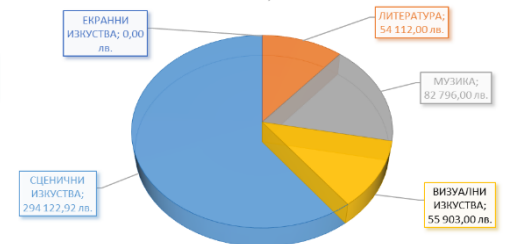
ДЕБЮТИ - СУМА 844,125.00 ЛВ.

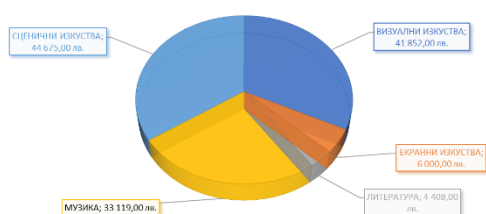
ЛЮБИТЕЛСКО ИЗКУСТВО
- СУМА 263,453.00 ЛВ.

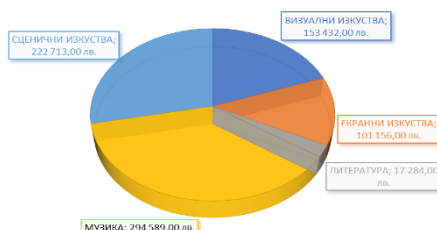
ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА
- СУМА 486,933.92 ЛВ.

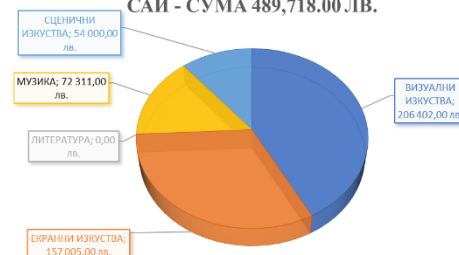
МОБИЛНОСТ И РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ
- СУМА 130,054.00 ЛВ.

МОБИЛНОСТ И РАЗВИТИЕ В ЧУЖБИНА
- СУМА 789,174.00 ЛВ.

САИ - СУМА 489,718.00 ЛВ.

Регулярните програми на Фонда за двете години се ползват от аналогичен бюджет – разликата е 625,401.27 лв. (или занижение с 6.72%), като с изключение на Програма „Преводи“ (с трикратно намален бюджет, вж. т. 3.2.1.) и Програма „Социално ангажирани изкуства“ (с бюджет, намален близо 2.5 пъти, вж. т. 3.2.1.), останалите програми сравнително запазват размера си. Програма „Субсидии за проекти с национално значение“ и „Публики“ са премахнати изцяло (вж. т.3.2.1.). Реализираната *икономия* от „Преводи“, „Социално ангажирани изкуства“, „Публики“ и „Субсидии за проекти с национално значение“ е преразпределена върху две нови програми през 2023 г. – „Любителско изкуство“ и „Разпространение“ и увеличеният размер на „Целева подкрепа „Творческа Европа“. „Разпространение“ разполага с три пъти по-голям ресурс от „Любителско изкуство“. Програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“ се администрира „пред скоба“, като финансирането по нея не е на конкурсен принцип (вж. т. 3.2.1.). Структурата на финансовия инструмент за втора година доказва, че Индикативната програма следва сериозно да се преразгледа като съотношения на средствата за отделните направления и отделните програми. Съдържателната стойност на програмите на Фонда е коментирана в т. 3.

Недофинансирането на критични сфери от културата и изкуствата (Любителско изкуство, Танц, Дигитално изкуство), изцяло нефинансирането на други (Културно наследство, Библиотеки, Цирк) и свръх финансирането на трети (Едногодишен грант, Създаване) води до диспропорция в Сектора, задълбочава зависимостта от държавна подкрепа и увеличава напрежението между културните оператори и държавните институции. Изграждането на структурата на финансовия инструмент без ясен анализ на нуждите и най-вече на възможностите на Сектора, както и на стратегия за посрещането на тези нужди и най-вече възможности води и до антагонизъм между различните културни организации и творци. Нестихващите опити обаче субсидиите в областта на културата и изкуствата (вкл. и по Плана за възстановяване и устойчивост, вж. т. 4.1.2.) да бъдат разпределяни в преследване на частен, а не публичен интерес ще продължават да изправят Националния фонд „Култура“ пред невъзможността да изпълнява качествено обществената си функция, независимо от усилията за реформиране както на институцията, така и на културния сектор.

Извънредни програми на Националния фонд „Култура“

ПРОГРАМА	2022	
	Индикативен размер на финансирането (в лв.)	Разпределени средства (в лв.)
Творчески стипендии	7,000,000.00	6,963,166.00
Награди за високи постижения на учащи в областта на изкуствата и културата	1,000,000.00	1,000,054.00
Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации	10,000,000.00	11,488,522.00
Програма за възстановяване и развитие на държавни и общински културни институти	5,500,000.00	3,890,982.20
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество	5,500,000.00	5,475,693.65
Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк	1,000,000.00	816,798.36
ОБЩО:	30,000,000.00	29,751,604.56

2.5.2. Срокове на процедурите

Кандидатстването по всички програми на Националния фонд „Култура“ се прави единствено през платформата на Фонда, за която е необходима регистрация. Сроковете за провеждането на процедурата и графикът за отделните конкурси се подготвят още с разработването на Индикативната програма на НФК за съответната година. „Индикативна програма“ е условната формулировка за плана, по който ще се разпределят средствата от държавната субсидия в съответната година. Тя включва размер на финансирането, видове програми със съответния дял от общото финансиране към Фонда, максимален размер на финансирането на отделен проект, индикативен график за откриване на всеки един конкурс, подаване на документи, разглеждане на кандидатури, обявяване на резултати, сключване на договори с одобрените кандидати и разплащане на субсидията. Националният фонд „Култура“ се стреми да формира график, който да отговаря на нуждите на Сектора като разположение през годината, както и такъв, който да създаде възможност проектите да бъдат оценявани спокойно. Тези намерения на Фонда, за съжаление, се сблъскват преди всичко с режима на работа на Управителния съвет, който в различни свои заседания утвърждава общата рамка за годината,

условията за всяка програма, състава на оценителните комисии, резултатите по всяка програма, наред с други текущи въпроси. Практиката в последните две години показва, че Управителният съвет (вж. т. 2.3.1.2) работи хаотично, без да се съобразява с предварителния график. Резултатът е обявяване за кандидатстване на множество програми в рамките на много кратък срок, което води до съкратено време за оценка и още по-съкратени срокове за разглеждане и приемане на резултатите от Управителния съвет. Тук трябва да се прибави и несъобразяването с графици на останалите публични донори, които от своя страна очакват предсказуемост в програмата на Националния фонд „Култура“, за да формулират и подредят своите програми и конкурси. По този начин стигаме до среден срок за подаване на кандидатури към НФК от приблизително месец, като месец е и средният срок за разглеждане на постъпилите кандидатури. Активният период за отваряне на конкурсните сесии е между м. май и м. септември – 4 месеца – вместо програмирация график, разположен в 9 месеца. Готвените промени в ЗЗРК предвиждат ново времево разположение на приемането на Индикативната програма и конкурсите, което се опитва да разреши този проблем, но отново изцяло зависи от организираността на Управителния съвет.

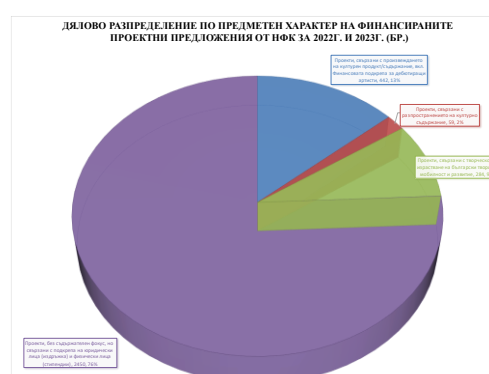
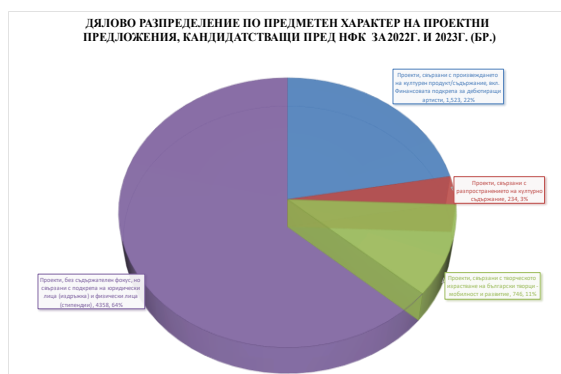
Предвид разпоредбите на чл. 5, ал. 2, т. 7 от Наредба Н-5/27.06.2007 кандидатите за финансиране от Националния фонд „Култура“ могат да имат до два одобрени проекта. В този смисъл наложеният режим на програмиране на конкурсните сесии до 2023 г. затруднява планирането на проектните предложения и прецизирането на кандидатстването с оглед съобразяване с т.7 от ал. 2 на чл. 5 от Наредбата.

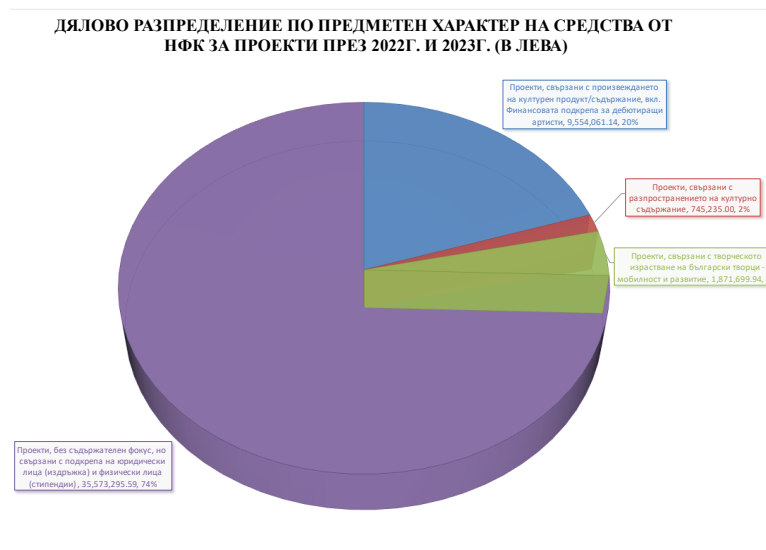
2.5.3. Кандидатстващи проекти

Предметният характер на подаваните проектни предложения пред Националния фонд „Култура“ през последните две години се заключава в:

1. Проекти, свързани с произвеждане на културен продукт/съдържание, вкл. финансова подкрепа за дебютиращи артисти.
2. Проекти, свързани с разпространението на културно съдържание
3. Проекти, свързани с творческото израстване на български творци – мобилност и развитие.
4. Проекти, без съдържателен фокус, но свързани с подкрепа на юридически лица (издръжка) и физически лица (стипендии/помощи).

Дяловото разпределение според броя на подадените/одобрените кандидатури, съгласно горните критерии, е илюстрирано в следните графики:

2.5.4. Оценка на проектите – Методика, Техническа комисия, Експертна комисия, Управителен съвет

В т. 2.3.4. е описан редът, по който се избират, назначават, работят и отчитат комисиите по обработка и оценка на проектите предложения, кандидатстващи пред Националния фонд „Култура“.

От есента на 2022 г. е разработена методика за оценяване на проектите по конкурсите на Фонда. Тази методика има за цел да унифицира схващанията и най-вече да дисциплинира оценителите при работа си по конкурсите. Тя не разписва технология по извършването на художествения подбор, а ограничава експертите в рамки на законност и при строго спазване на условията на програмите. Тази методика е публикувана за обществено ползване и е известна на Сектора. Въпреки неотменимите параметри в нея малка част от оценителите се смятат за свободни да я интерпретират, да не се съобразяват с нея или даже да я преформулират. Същото важи и за условията на отделните конкурси. Както беше коментирано, всички подобни случаи се отстраняват от по-нататъшно оценяване. Процедурата на подбор, за съжаление, работи с тежко наследство от предишни периоди на ниско качество на оценяващите, буквална неграмотност и завишен риск от лобизъм. Опитите на Фонда да се пребори с такива недъзи, най-вече с помощта на Управителния съвет, който утвърждава състава на експертните комисии, бележат успех, но той не е абсолютен. Процесът по демократизиране на процедурата и осигуряването на свобода за поемане на лична отговорност при разглеждането на кандидатурите е дълъг. Към настоящия момент, с цел предотвратяване на натиск върху оценителните комисии, поименният състав на експертите не се оповестява. Във всеки Годишен отчет на НФК оценявалите през годината са изредени, без да се посочват програмите и проектите, по които те са работили. През редица заседания на Управителния съвет е разискван въпросът за осветляване на експертите-оценители. Все още няма воля, те да бъдат публично известни. В дългосрочен план (а защо не и в краткосрочен!) тази прозрачност трябва да се случи. Това би довело до повишаване от една страна на доверието във Фонда и, от друга, на отговорността на оценителите.

Администрацията на Фонда въвежда мониторинг на работата на експертните комисии и проверка на действията и текстовете на становищата им в реално време, за да се избегнат процедурни несъвършенства при провеждането на конкурсите. Към всяка комисия е назначен служител на НФК, отговорен и за техническото обезпечаване на програмата, който участва без право на глас и коментар по съдържанието на проектите предложения. За програмите, в които кандидатстват повече проекти могат да бъдат и назначени двама служители на Фонда. Тази добра практика дава положителен

резултат – качеството на публично оповестяваните становища на експертната комисия не страдат от езикови грешки, привеждат се, докъдето е възможно, до отчужден академичен стил и задължително съдържат мотивирани аргументи за предложеното решение.

Предвид изложените по-рано дефекти при спазване на индикативните графици за работа на НФК, Управителният съвет постоянно се налага да заседава, притиснат от време и приближаващ край на финансовата година. Това се отразява на прецизността, с която резултатите от работата на експертните комисии се разглеждат от членовете на Управителния съвет, което води до грешки, а те – до съдебни спорове. В резултат обаче, за 2023 г. срещу резултати от конкурси на Националния фонд „Култура“ има заведено едно единствено дело (за разлика от 2022 г., вж. Приложение – Съдебни спорове) – от Фондация „Едно за култура и изкуства“.

Заради структурата на Националния фонд „Култура“ (вж. т. 2.3.) административният акт, който разпределя държавната субсидия, е на Управителния съвет, изявен чрез гласуване приемането на резултатите от дадена програма. В тази връзка, всички успешно оспорвани решения на Управителния съвет по обявяването на резултатите от конкурсите на НФК подлежат единствено на преразглеждане и повторно произнасяне на Управителния съвет, като Съдът не постановява изплащане на средства за оспорвания проект.

2.5.5. Администриране на одобрените кандидатури – проверки, сключване на договори, изплащане на безвъзмездната помощ

Резултатите от конкурсите се обявяват на интернет страницата на НФК от експерта на НФК, отговорен за публикуването на информацията.

С обявяването на резултатите кандидатите се считат за уведомени. Експертите на НФК изготвят проект на договор между НФК и бенефициентите по всеки от конкурсите в съответствие с условията по него. В договора се уреждат условията за финансово подпомагане или предоставяне на стипендия, целесъобразното разходване на предоставените финансови средства от НФК и тяхното отчитане.

Бенефициентите получават по електронен път в профила си проект на договор, който те подписват чрез електронен подпис (КЕП). Електронният документ се прикачва към профила на бенефициента. Договорите с кандидатите, спечелили конкурса, се подписват от физическото лице/лицето, официално представляващо организацията, или лице, упълномощено да подпише договора за финансово подпомагане, в двуседмичен срок от съобщаването на резултата от конкурса, от Главния счетоводител и Изпълнителния директор на Националния фонд „Култура“, без да се распечатва и съхранява на хартиен носител. Полагането на подписите от страна на Фонда се случва след старателна проверка за изрядност на договора и приложенията към него, вкл. и проверка за държавни помощи. Изплащането на субсидията задължително следва тези етапи на проверка.

Така подписаният от двете страни файл се съхранява в личните профили на кандидатите.

3. АНАЛИЗ НА ПРОГРАМИТЕ ЗА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

Националният фонд „Култура“ е основен инструмент, чрез който държавата предоставя финансова помощ за културния сектор. НФК подпомага развитието на културата, като набира,

управлява и разходва средства, предназначени за провеждане на националната политика в областта на културата. Както е разписано в т.т. 2.2.1. и 2.2.2., продължаващата липса на стратегия за развитие на културата в България се явява основна пречка в планирането, структурирането и справедливото използване на финансовия инструмент за подкрепа на изкуствата у нас чрез Националния фонд „Култура“. В този смисъл, разработването на отделните програми на Фонда – цели, фокус, приоритети, субектен и обектен характер на механизма, размер на единичната субсидия, срокове за реализация и отчитане са от ключово значение за преодоляване на недъзите както в общонационалните и местни политики за подпомагане на културата, така и във формирането на адекватен бюджет за изпълнението на обществените функции на НФК.

3.1. Индикативни програми

Главният инструмент за оперирането на Националния фонд „Култура“ е съдържателната и финансова рамка за разпределянето на държавната субсидия за проекти в областта на културата и изкуствата. Тази рамка е озаглавена „Индикативна програма“ и се изготвя за всяка година, а според чл. 27, ал. 1 и чл. 34 от Закона за закрила и развитие на културата това следва да се случва до края на м. март за текущата година.

За разглеждания период приемането на Индикативните програми става в ситуацията, описана в т. 2.3.1. Въпреки готовността на Администрацията още през месец януари 2022 и януари 2023 г. разглеждането, редактирането и приемането на тези рамки се бави и се гласува в последните дни на гореописания срок. И това не се случва в посока на прецизиране на параметрите на Индикативните програма, а напротив – в среда на конфликтующи тези, от което планът за съответната година страда, а оттам и Сектор „Култура“. Също така, администрирането на приетите програми и срокове, по описаните в т. 2.3.1. причини, е силно затруднено от ненавременни решения на Управителния съвет.

През 2022 г. Националният фонд „Култура“ продължава тенденцията от 2020 г. в посока подкрепа за културния сектор за справяне с последствията от кризата с ковид-19. Фондът отново е разпознат от държавата като основен инструмент, чрез който спешна финансова помощ да достигне до най-уязвимите групи от културния сектор. През 2022 година, като част от антикризисните мерки в областта на културата, в Национален фонд „Култура“ постъпват допълнително 30,000,000 лв. на основание ПМС № 120/09.06.2022 г. В рамките на грантовата политика на Фонда през 2022 г. са осъществени 10 конкурса, изпълнени в регулярната програма, и 6 конкурса, реализирани като извънредни програми. За 2023 г. – 9 конкурсни програми и „Целева подкрепа „Творческа Европа“, която не е на конкурсен принцип.

През 2022 г. Националният фонд „Култура“ насочва фокуса и усилията си в следните направления:

- Последователност в изпълнението на програмите чрез поэтапното увеличение на бюджета на програмите и адаптирането на техните цели и приоритети спрямо актуалната среда, НФК се стреми към подкрепа за постигане на по-висок организационен капацитет и устойчивост на своите бенефициенти предвид ситуацията с ковид-19.
- Подготовка на Сектора към постпандемична обстановка чрез новосъздадените извънредни програми.
- Придържане към международните тенденции. В своите програми Националният фонд „Култура“ се съобразява с водещите тенденции, като

създава предпоставки за запознаване на по-голям брой артисти със съвременните практики за социално/културно предприемачество и изграждане на капацитет. Целта е да бъдат разработени програми, които са съобразени в максимална степен с нуждите и възможностите на българските артисти и организации и на културния сектор в цялост.

Резултатът от проведените през 2022 г. конкурси е във висока степен неусвоен ресурс по дадени програми, който се налага последващо да бъде преразпределян. Лошото планиране и несъобразяване с възможностите на Сектор „Култура“ за работа с предоставените на НФК инструменти за финансова подкрепа води на места до аритметичен сбор на еднотипни механизми за подпомагане. Различни слоеве от (основно) независимия сектор са презадоволени, а ключови сфери (вж. т. 2.5.) са изоставени. Спешните мерки за преформулиране на програмите от втората половина на годината постигат частичен резултат, дължащ се на задължителното условие за спазването на Индикативната програма, приета през първото тримесечие. Анализът както на постъпилите проектни предложения, така и на междинни и окончателни отчети по проекти от 2022 г. показва, че известна част от организациите са принудени да разработват едни и същи проекти в отделните програми (основно в Програма за възстановяване на частни културни организации и Програма „Едногодишен грант '22“) без реален фокус на дейностите и най-вече без конкретика и значимост в създаването на различно културно съдържание. (вж. Приложение – Доклади на експертните комисии, Приложение – Справка за бенефициентите на Националния фонд „Култура“ за 2022 г.)

Описаните по-горе три цели за 2022 г. са компромисно постигнати. В най-голяма степен това важи за първите две: културните оператори, бенефициенти на Фонда, не повишават капацитета си и подготовката им за преход към реални (непандемични) условия не се случва. (вж. т.т. 2.4.1., 2.4.3., 2.4.4., 2.4.5., както и Приложение – Доклади на експертните комисии).

Индикативната програма на Националния фонд „Култура“ за 2023 г. за първи път разполага схема на график на провеждането на конкурсните сесии за финансиране на изкуствата по направления (вертикални приоритети), съобразно нуждите на културния сектор, дефинирани през аналитична обратна връзка на експертните комисии, участвали в оценката по разпределянето на средствата, предоставяни чрез Фонда, и Управителния съвет и Администрацията на Националния фонд „Култура“ през изминалите години, като се съобразява и с предстоящата дейност на Фонда до 2025 г. във връзка с Националния план за възстановяване и устойчивост.

През 2023 г. Националният фонд „Култура“ припознава нуждата от разделяне на регулярните програми по изкуства (сценични изкуства (театър, танц, цирк, перформативни изкуства), музика, визуални изкуства, литература и екранни изкуства) с цел стимулиращ икономически ефект, по-тясно адресиране на финансовото подпомагане и утвърждаване на качествената конкурентна среда според особеностите на Сектор „Култура“. Това разделяне оформя вертикалните приоритети на регулярната програма на Националния фонд „Култура“ през годината. Всеки един от посочените вертикали разработва бюджет в процентно съотношение за всички включени в себе си програми, част от които представляват константни хоризонтални стратегически оси на подкрепа, а други се фокусират върху специфични дейности. Отново, при разглеждането, редактирането и приемането на подготвената Индикативна програма за 2023 г. не се стига до детайлно разработване и структуриране на финансовия инструмент. В крайна сметка Индикативната програма разпределя средствата в равни пропорции (с изключение на „Целева подкрепа „Творческа Европа“, вж. т. 3.4.) в пет вертикални приоритета (сценични изкуства, музика, визуални изкуства, литература и екранни изкуства), без да се отчита каквато и да било финансова тежест при съответните изкуства или творчески особености в направлението. В този смисъл трите основни стратегически цели, залегнали в Индикативната програма за 2023 г. (създаване и разпространение на висококачествен професионален културен

продукт; децентрализация на българската култура и изкуство и подкрепа на дебютанти и подпомагане на развитието в страната и чужбина на българските творци), като резултат преповтарят намерения от предишни периоди, без да бъде възможно те фокусирано да адресират нуждите във всяко направление.

3.1.1. Политики в областта на културата

В програмния бюджет на Министерството на културата средствата, предназначени за финансиране на дейностите на НФК, са обособени като самостоятелна бюджетна програма, която е инструмент за средносрочно планиране на дейността на НФК, като определя оперативните цели на НФК. Поради липса на Национална стратегия за развитие на културата за срок от десет години, Фондът следва да припознае всички наднационални и национални стратегически документи, които регулират изграждането на националната политика в сферата на културата, и годишната програма на конкурсите за разпределяне на публични средства на проекти в областта на културата да се създава на базата на:

- Стратегическата рамка за политиката на ЕС за културата, приоритети за периода 2019 – 2024 г., които са от съществено значение за разработването на политики в областта на културата на равнището на ЕС и за ключовите теми на европейското културно сътрудничество;
- Плана за 2024-2026 по националните приоритети на Република България 2030;
- Програмата за управление на Република България;
- Национална стратегия за хората с увреждания 2021 – 2030 г.;
- Рамковата конвенция за защита на националните малцинства от 10.11.1994 г. на Съвета на Европа, Резолюция от 13 януари 2021 г., Резолюция на Европейския парламент от 18.04.2023 г.;
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г.;
- Разработените ежегодни цели на администрацията за 2024 г.;
- Резолюция от 2005 г. на Европейския парламент, призоваваща за подкрепа на „класическия цирк“, като част от европейското културно наследство;
- Регламент (ЕС) 2021/818 на Европейския парламент и на Съвета от 20.05.2021 г. за създаване на програма „Творческа Европа“ (2021—2027 г.);
- Конвенция на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство.;
- Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030 г.;
- Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие на ООН (септември 2015 г.);
- Конвенция на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване многообразието от форми на културно изразяване (Решение 2006/515/ЕО на Съвета от 18.05.2006 г.);
- Националната стратегия за детето;
- Закон за държавния бюджет на Република България за съответната година.

3.1.2. Годишни цели и резултати

Националният Фонд „Култура“ работи като организация, която подкрепя и развива културния сектор в България и участва активно във формирането на културната политика в страната.

За целта и на основание на разпоредбите на Закона за администрацията и споменатите в т. 3.1.1. документи са разработени и представени на Министерския съвет на Република България „Ежегодни цели на администрацията за 2024 г.“ В документа са обективирани основните параметри на проекта за Индикативна програма на конкурсите на Националния фонд „Култура“ за 2024 г., съгласно поставените цели и индикатори за изпълнението им в „Плана за 2024-2026 по националните приоритети на Република България 2030“ и Закона за държавния бюджет на Република България за 2024 г.

За реализирането им Националният фонд „Култура“ използва три основни инструмента:

- анализ на дейността на Националния фонд „Култура“ и средата, в която той оперира;
- ясна грантова политика за финансиране на творчески проекти;
- кампании (информационни срещи, обучения, методически указания, телефонни и имейл консултации) за информиране на заинтересованите страни.

3.1.3. Тенденции и предстоящи индикативни програми

В настоящата нормативна рамка, в която работи Националният фонд „Култура“, индикативните програми следва строго да се придържат към прозрачна отчетност на средствата, както и проследими одитни пътеки, налагани от органите по контрола върху разходването на публичните средства (Сметна палата, АДФИ). По тези причини резултатното отчитане или такова без необходимите разходно-оправдателни документи е невъзможно. (Разписаните условия на извънредните програми от 2022 г. предполагат отчитане на нефинансов собствен принос, което в светлината на горните изисквания, всъщност представлява нарушение на закона, вж. т. 2.3.4.2.)

През разглеждания период, а и през предишни такива, Индикативните програми на Националния фонд „Култура“ – особено в началото на 2022 г. – страдат от парцелиране на средствата без анализ и/или стратегия за търсения резултат. Провеждат се множество програми, които по същество не ангажират конкретен дял от Сектор „Култура“. Такива програми не стимулират създаването на творческо съдържание и не предполагат реализирането и подпомагането на дейности, насочени към разширяване на публики или достъп до култура. Това води до безсмислена административна тежест върху Националния фонд „Култура“ и подканва част от организациите да участват в конкурсите без художествени намерения. Чрез негласно правило, че финансово стабилните организации, общо етикетирани като „комерсиални“, не следва да бъдат подпомагани от държавата, се приема, че трудно доказуемите като „алтернативни“ имат запазено място. Мониторингът на дейностите, финансирани от Националния фонд „Култура“, анализът на експертните комисии (основно през 2023 г.), както и постъпващите отчети сочат, че обществото по-скоро таи негативизъм към подкрепените от НФК проекти, именно защото ефектът от тях е спорен и относимостта на художествените качества към целите и приоритетите на програмите неналична.

Разписването на Индикативна програма задължително трябва да отчита горните аргументи и прецизно да дефинира цели и задачи на програмата, като изважда от нея тези елементи, които обслужват само тесен кръг организации и публики, като се основават на популистки намерения (вж.

т. 3.2.1.) Подобен надребнен формат работи в ущърб на публичния образ на Националния фонд „Култура“ и на останалите институции, призвани да подкрепят и развиват националната култура в България.

Следва обаче да се отчита и мисията на НФК да опазва нематериалното културно наследство и да работи в посока на утвърждаване на демократичните процеси и нагласи в обществото. Тези два приоритета, заложи в закона, нямат и не могат да имат конкретно количествено измерение и затова част от финансовият инструмент, предоставян чрез Фонда, трябва да бъде задължително отделен за постигането на тези цели. Каква да бъде тази част е въпрос, към който следва да се подхожда много внимателно и отговорно.

Въпреки несъвършенствата на Индикативната програма от 2023 г., принципът на целево подпомагане на българската култура и изкуствата през матричен формат на разпределение на средствата е работещ механизъм, стига да отразява точно нуждите и възможностите на Сектора. Ето защо и през следващия управленски период в Националния фонд „Култура“ Индикативната програма следва да разпознава отделни направления, като ги засича с конкретни инструменти (програми) за финансово подпомагане. Също така, на база на горните аргументи да приоритизира и сегменти от културата, които слабо или изобщо не са застъпени, както и нови такива, които отразяват съвременното.

Това означава запазване на разделянето на изкуствата по направления (вертикални приоритети), съобразно нуждите на културния сектор, дефинирани през аналитична обратна връзка на експертните комисии, участвали в оценката по разпределянето на средствата, предоставяни чрез Фонда, и Управителния съвет и Администрацията на Националния фонд „Култура“ през изминалата 2023 г., като категорично въвежда демаркация с предстоящата дейност на Фонда до 2025 г. във връзка с Националния план за възстановяване и устойчивост (вж. т. 4.1.2.).

На база на опита от проведените до момента програми и горепосочените рамкови документи, Националният фонд „Култура“ предвижда като необходими за Сектор „Култура“ конкурсни програми: за дебютиращи артисти; за създаване на критическо съдържание; за социално ангажирани изкуства; за създаване на художествени преводи; за любителско изкуство; за опазване на културното наследство; за създаване на продукти в областта на традиционния цирк; за развитие на дигиталните изкуства; за пърформанс и съвременен танц; за културна намеса в обществена среда.

3.2. Регулярни програми

Индикативната програма на Националния фонд „Култура“ е съставена от пропорционално разпределени отделни регулярни програми. Работата в проценти през 2023 г. (заради неприетия Държавен бюджет към датата на гласуване на Индикативната програма) се оказва добър, прозрачен и доказуем модел на разпределяне на средствата, като лишава Управителния съвет от неудобството допълнително да дефинира и мотивира разпределение на остатъци към резерви. По този начин се спазва демократичното правило Фондът да приема и следва приетата си програма, без да се налага да прави компромиси в интерпретацията на окончателното разпределяне на средствата в края на годината (каквото е случаят до 2023 г.).

Работата в процентни съотношения позволява вземането на макро решения от страна на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“, които да бъдат функция на микро решения за отделните програми.

3.2.1. Посрещане на нуждите на Сектор „Култура“

Програма „Мобилност“ – Програмата се провежда от 2003 г., като за двайсетгодишната си история се доказва като най-устойчивата и търсена форма на финансова подкрепа. Към нея се насочват кандидати от всички направления в сектора, като се подкрепя участието на български творци и културни оператори на международни, национални и местни културни форуми и посещения на чуждестранни артисти и организации в областта на културата и изкуствата на национални и регионални културни форуми. През 2022 г. програмата е проведена в две сесии, втората от тях е разделена на 2 модула – „Артисти-любители и непрофесионални артисти“ и „Професионални артисти“. В тази втора сесия обаче кандидатурите са изключително слаби и Експертната комисия дори излиза със становище (вж. Доклади на Експертни комисии), че няма да определя резерви при неувоен напълно бюджет. През 2023 г. тази бележка е взета под внимание и програмата е обединена с друга подобна такава: „Творческо развитие“, като сумарният бюджет от двете и броят на сесиите са увеличени. Въпреки това тенденцията се запазва и пълният размер на предвиденото финансиране отново не е усвоен (преразпределен е към други програми). Като се има предвид и фактическото отпадане на всякакви ограничения, свързани с ковид-19, и съответното либерализиране на творческите дейности, устойчивият спад в качеството на кандидатстващите проекти изисква преформулиране на условията на програмата в посока на приоритизиране на проекти, свързани с увеличаване на ефекта за българската култура, отколкото такива, свързани с личното израстване на творците. Това не означава, че някои от изкуствата, където креативността е предимно индивидуална, следва да страдат. Но е необходим прецизен баланс. (вж. т.т. 2.4.3., 2.4.4. и 2.4.5.)

Програма „Творческо развитие“ – Програмата се провежда четири пъти от 2018 г. Последно е проведена в два модула – „Участници“ и „Организатори“ (2022 г.). Предметният ѝ обхват е ориентиран към предоставяне на подкрепа за професионалното развитие на артисти, културни дейци и професионалисти в сферата на изкуството и културата. Въпреки заложената в условията на програмата връзка между образование, култура и изкуство с цел да провокират по достъпен и привлекателен начин интерес и желание за придобиване на нови знания, в т.ч. за повишаване на обществения интерес и ангажираността на обществото към тяхното взаимодействие, с много малки изключения проектите по програмата кандидатстват за разходи, които се покриват от Програма „Мобилност“. Още повече типът на финансираните участници в програмата противоречи на описаните по-горе цели (вж. т. 2.4.4.). През 2023 г. ресурсът на програмата е прелят в Програма „Мобилност и развитие“ (вж. предходния абзац) и се провежда в два модула: „Чужбина“ и „В България“, всеки модул е разделен на 5 направления по изкуства.

Програма „Социално ангажирани изкуства“ – Програмата се провежда от 2018 г., като през 2022 г. е съставена в два модула: „Кампании за адресиране на социален проблем чрез изкуство“ и „Работа с общности и групи в неравностойно положение“. Първият е насочен към организации от сферата на изкуствата и към индивидуални артисти, чиито творчески продукти са тематично обвързани с актуални социални проблеми. Вторият предлага обективни трудности при работа с конкретни групи (необходимост от специализирано и квалифицирано участие в проекта). През 2023 г. двата модула са обединени в обща програма, разделена на 4 направления по изкуства – Визуални изкуства, Сценични изкуства, Екранни изкуства и Музика. Програмата цели позитивна промяна в обществените нагласи, развитие на потенциала на културата и културното многообразие за целите на социалното сближаване и социалното включване. Тези цели трудно се проследяват при подадените

общо 103 кандидатури и одобрени 34 (или 33%). Програмата следва да се префокусира, за да може да осигури действителното изпълнение на споменатата позитивна промяна в обществените нагласи, а не публичният ресурс да се отделя за индивидуални инициативи без широк отзвук в цялото общество. Иначе усилията на Националния фонд „Култура“ стават нецелесъобразни и по-адекватно би било тези цели да бъдат заложили като приоритет (да оказват влияние върху оценката на проекта) в по-широка програма, което пък би следвало да доведе до закриването на програмата. От друга страна, подаваните и реализирани проекти като субектност и обектност до момента доказват съмнителна принадлежност към сферата на изкуствата и културата (вж. 2.4.3. и 2.4.4.).

Програма „Преводи“ – Програмата се провежда от 2004 г. и е насочена към подкрепата на литературен превод и издаване на книги на български автори с цел популяризиране на българската литература зад граница. В същността си се стреми да предизвика по-устойчив интерес към българската литература и автори в международен план, да създаде условия за по-добра заетост на преводачите от български език, в т.ч. развитие на по-добри творчески и издателски контакти и обмен в сферата на литературните преводи. До 2023 г. програмата е отворена за кандидатстване на юридически лица от целия свят, като в изпълнение на чл. 10, ал. 1, т. 2 от Закона за закрила и развитие на културата в последното си издание субектният обхват на програмата е ограничен до юридически лица от ЕС, ЕИП и Швейцария. След провеждане на отворена среща с издатели и преводачи, Националният фонд „Култура“ включва в допустимите кандидати и български юридически лица, като по този начин позволява ползването на обществените средства от всякакви издателства от всички страни и на всички езици в партньорство с българска културна организация. Въпреки координацията със заинтересованите кръгове този ход е приет с неохота, тъй като българските оператори се оказват несъгласни с поемането на такава отговорност. Одобрените кандидатури през 2022 г. са 24 на брой за 294,126.69 лв., а през 2023 г. – 9 на брой за 101,269.00 лв. Особени грижи се полагат за популяризирането на тази програма (чрез Българските културни институти в чужбина и мисиите ни зад граница с помощта на Министерството на външните работи). Въпреки това, кандидатури, свързани с нови (различни) автори, трудно, ако въобще, постъпват по тази програма (вж. Доклади на Експертните комисии). Ако тази тенденция се запази, е необходимо програмата да претърпи сериозни промени или да бъде провеждана в друг формат, защото тя се превръща в типичен пример за маломерен инструмент на тежък административен механизъм, който инструмент има за фокус строго специфичен малък сектор от културата. Затова тази програма задължително трябва да изпълнява ясни цели и задачи (вж. 3.1.3).

Програма „Публики“ – Програмата е провеждана от 2011 г. до 2022 г. (с изключение на 2017 г.). Тя е с приоритет „анализи и изследвания на публиките“ и подпомага разработването и прилагането на стратегии и/или на планове за привличане и развитие на публики на основата на проведени проучвания, маркетингови или социологически изследвания. Преследвана цел е „стратегически“ създавания културен продукт или културно съдържание да удовлетворяват очакванията на аудиторията и да способства за регулярното привличане на нови публики. Видно от докладите на експертните комисии досега е, че огромната част от проектите представляват статистика на нагласите на аудиториите, както и демографски разрез на публиката. По същество, основният аналитичен елемент в повечето случаи е заменен от разсъждения на кандидатстващата организация без научна или изследователска санкция. Отново, тази програма е типичен пример за маломерен финансов механизъм без конкретна субектна или обектна характеристика – т.е. „малка“ програма с прекалено широк фокус и неясни цели. Програмата е премахната през 2023 г., като в няколко от останалите програми е включен приоритет в тази посока (например Програма „Създаване“).

Програма „Дебюти“ – Програмата се провежда от 2002 г., като през 2023 г. е разделена на петте направления по изкуствата. Тя подкрепя първите стъпки в професионалната реализация на млади български артисти в подготовката, реализацията и разпространението на проекти от областите литература, музика, визуални и дигитални изкуства, екранни и сценични изкуства. Провежда се в два кръга, между които се прави задължително обучение на кандидатите в проектното финансиране. През 2022 г. са отчетени съществени разлики по отношение на традиционно случващия се дебют в съответните изкуства. Затова от 2023 г. в условията на програмата е премахнато възрастово ограничение за дебютиращия артист. Националният фонд „Култура“ представлява част от по-широката рамка на държавно финансираните дейности, вкл. образование и наука, и връзката между предходните етапи от развитието на творците, подкрепени от републиканския бюджет, и предлагания механизъм от НФК е задължителна. Ето защо от 2023 г. е въведено правило за задължително професионално образование на дебютиращия артист. Тази мярка е посрещната с неодобрение от някои кандидати, които очакват държавата, след като е финансирала образованието им до момента, да финансира и желанието им да сменят попрището си (или по-лошо: да финансира хобито им), което представлява отново нецелесъобразно разходване на публични средства. Анализът обаче показва, че има дялове от изкуствата, за които в България не съществува формално образование (например цирк, хореография, сходен е и случаят с някои направления в литературата). При прецизирането на условията за следващите издания на Програма „Дебюти“ е добре да се разграничават тези малко на брой специфични случаи (например: два модула – за специалисти и за неспециалисти), наред със стесняването на броя на одобрените кандидатури в категорията „дебют“ – те следва да бъдат сведени до едно финансиране през НФК, а не както е до момента три. Допълнителен акцент трябва да се заложи в съществуващото условие на втори кръг да се кандидатства през юридическо лице – това стимулира връзките в Сектора и гарантира по-успешна реализация на младите творци и след Програма „Дебюти“. Липсват обаче критерии, относими към юридическото лице, което води понякога и до недобросъвестно отношение.

Програма „Критика“ – Програмата се провежда от 2001 г., като през 2022 г. е разделена в два модула – „Утвърдени модели“ и „Иновативни модели за критика“. Първият стимулира публикуване на печатни/електронни периодични издания, сборници с критическо съдържание в сферата на културата и изкуствата. В конкурсната сесия се включват 55 кандидати с проектни предложения на обща стойност на исканата сума от Националния фонд „Култура“ – 924,168.97 лева, 9 от тях са одобрени за финансиране на обща стойност 99,500 лв. В допълнение са одобрени и финансирани 5 проекта като резерви на стойност 56,000 лв., с което общата стойност на разходваните средства по Програмата е 155,950 лв. В резултат на докладите на експертните комисии и по преценка на Управителния съвет през 2023 г. програмата се провежда монолитно в петте направления по изкуства. Кандидатите са едва 34, одобрените са 18 за 152,338 лв. при индикативен бюджет 272 160 лв. За съжаление и тази програма не успява да постигне поставените си цели. Голяма част от традиционните (устойчиви) кандидати предпочитат да кандидатстват в Програма „Създаване“, където възможният размер на финансирането е 100,000 лв., а не 20,000 лв., колкото е максималната стойност на проект в Програма „Критика“. Този избор на някои организации демонстрира острата нужда програмата да бъде преформулирана така, че да осигурява приоритетно създаването на критическо съдържание, а не тази дейност да се явява периферна или допълваща в други програми. Възможен акцент в следващите издания на програмата би бил стимулирането на участници с малък или без опит в критическото писане (Дебют в критиката), като по този начин да се активизира

творческият потенциал на занимаващите се с критика още в началото на професионалния им път, а не основно да се разчита на критическо съдържание от „обичайни“ кандидати.

Програма „Едногодишен грант“/„Създаване“ стартира с първото си пилотно издание през 2020 г., като тогава е адресирана към частни културни организации, осъществяващи събития и културно съдържание през периода 2017 – 2019 г. В своето първо издание финансовата подкрепа е предвидена от външно наетите автори „за цялостно или частично удовлетворяване на нуждите за представяне на културно съдържание, поддръжка на постоянен и допълнително ангажиран екип, регулярни дейности и пространства.“ Чрез осъществяването на Програмата се цели постигането на по-голяма финансова стабилност на частните културни организации през кризата от ковид-19, като в дългосрочен план пилотното издание си поставя за цел да повиши капацитета и обхвата на събитията и създадените продукти от бенефициентите по Програмата. В следващите си издания през 2021 и 2022 г., отново в помощ на кандидатите предвид посткризистната ситуация, Програмата се фокусира в предлагането на структурна подкрепа. Преди да бъде обявена програмата за 2022 г., Националният фонд „Култура“ администрира извънредната програма (по ПМС 120/09.06.2022 г.) за възстановяване и развитие на частни културни организации, която предлага максимален размер на финансирането на отделен проект от 100,000 лв. Двете програми през една и съща година водят до пренасищане на Сектора (общо по двете програми са разпределени 16,369,053.68 лв. при размер за структурна подкрепа по програма „Едногодишен грант“ за 2021 г. от 9,149,217.64 лв.). При гласувана Индикативна програма за 2022 г., през м. септември Националният фонд „Култура“ спешно реструктурира програма „Едногодишен грант“ като преходна към логиката на отпадналите противоепидемични мерки. Програма Едногодишен грант 2022 г. също разпределя максимален размер на проект от 100,000 лв. Тя разписва фиксиран размер на административните разходи (подобно на структурна програма) от 40% за организациите с активност над седем години и 60% за организациите с активност под седем години, като по този начин осигурява средства за проходащите организации, а на утвърдените „позволява“ да разгърнат творческата си дейност. За съжаление голяма част от кандидатите, вече финансирани по извънредната Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации, не съумяват (или не желаят) да отграничат двете кандидатури. В резултат се стига до еквилибристика в разписването на проектите, което води на места до непостигане на целите на програмата, както и до двойно финансиране. През 2023 г. „структурността“ изцяло е премахната в новоизградената програма „Създаване“, като този път организациите могат да се състезават в два модула: до 100,000 лв., ако са устойчиви (с дейност преди 2020 г. като културна организация), и до 50,000 лв., ако са нова организация (с дейност след 2020 г. като културна организация). Финансовата подкрепа е предвидена за повишаване на творческия и продукционен капацитет на културните организации чрез представяне на културни продукти и създаване и разпространение на културното съдържание в страната и чужбина, включително привличане и колаборация с външни/нови членове към основния творчески екип на организацията, с цел разгръщане на творческия потенциал и реализиране на дългосрочни сътрудничества в сектора. Кандидатстването е организирано по изкуства. Като устойчиви организации кандидатстват 295, общо одобрените са 63 за 3,413,749 лв. Като нови организации кандидатстват 139, общо одобрените са 52 за 1,267,594 лв. Трябва да се отбележи и притеснително големият брой новосъздадени организации само за периода на кандидатстване, без да са налице в проектите предложения ясни цели. Тези организации са без какъвто и да било опит като културен оператор. Програмата отчита и голям брой кандидати, които по същество би следвало да участват в другите (специализирани) конкурси на Фонда, но където субсидията е значително в по-малък размер („Критика“, „Социално ангажирани изкуства“, „Любителско изкуство“ и т.н.). По настояване на

няколко члена на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ в Програма „Създаване“, модул „Устойчиви организации“, е включена и формулировката „и фестивали“. Одобрените кандидатури, които представляват фестивал всъщност са едва 9 (девет) на брой. Нека припомним, че Министерството на културата разполага с няколко свои програми, целящи финансирането само и единствено на фестивали. Налагащият се извод е, че за евентуални следващи издания на подобен тип програми, които финансират цялостната творческа дейност през цяла една година, следва да се прецизира максималният размер на единичното финансиране, като задължително се намали, а условията за създаване на културно съдържание да се втвърдят в посока на конкретна продукция, а не гравитиране около една дейност, но в множество формати. За следващите две години необходимостта от такива програми отпада предвид грантовите схеми от Плана за възстановяване и устойчивост.

Програма „Субсидии за проекти с национално значение“ – Програмата е провеждана от 2002 до 2022 г. (с изключение на 2010 и 2013 г.). Тя разпределя средства за проекти с голямо национално значение в областта на културата, предвиждащи реализиране на значимо събитие с национален и/или международен калибър. Програмата разходва суми целево по реда на постъпване и одобряване на проектите до изчерпване на предвидения бюджет, като максималният размер за отделен проект е 30,000 лв. През 2022 г. програмата е отворена за кандидатстване през м. септември и не е част от Индикативната програма. До обявяването на резултатите по всички останали програми кандидатите са 19 на брой, като от този момент до края на срока за кандидатстване (10.12.2022 г.) подадените проекти са 133. Една голяма част от последната група са козметично преправени проекти, кандидатствали неуспешно по „Едногодишен грант 2022“. По целесъобразност Фондът е принуден да прекрати разглеждането на проекти, защото ресурсът е изчерпан още на 30.11.2022 г., преди масовото кандидатстване. Основен дефект на програмата е липсата на каквато и да било адекватна дефиниция на „с национално значение“. Режимът на приемане на проекти и последващото им оценяване води до катастрофален дисбаланс между качество и количество на постъпващите проектни предложения. Програмата не се провежда през 2023 г. по горните причини.

Програма „Любителско изкуство“ (във всичките ѝ формулировки през годините: „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“, „Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество“) – Програмата е проведена през 2021 и 2022 г. („Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество“) като част от извънредните програми с цел възстановяване на културния сектор от ковид кризата. Тя е за подкрепа на частни културни организации, активно работещи в областта на любителското изкуство, включително по опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство. Целъ подкрепа на проекти, които допринасят за цялостното развитие на заниманията с любителско творчество и за по-доброто разбиране на културните ценности и тяхното съхранение. Програмата е специфична и предоставя възможност на организации, работещи в областта на любителските изкуства, да попаднат в собствената си конкурентна среда. През 2021 г. програмата е насочена към частни организации, а през 2022 г. са включени като допустими кандидати и публични организации. Предвид обаче малкия брой на кандидатите от публичния сектор през 2022 г. и за да има равнопоставеност на кандидатите, през 2023 г. от Програмата са разграничени публичните държавни, регионални и общински институти (не е целесъобразно да се оценяват с еднакви критерии и да се финансират с един и същ бюджет, частни организации, които се самофинансират, и такива, които оперират с държавна субсидия). Предвид добрите резултати и мобилизация на Сектора (и през 2021, и през 2022 г. програмата усвоява напълно предоставения ресурс) през 2023 г. програмата е

включена в общата рамка на регулярна подкрепа от Фонда. За съжаление, нищожният размер на финансирането през 2023 г. не позволява тази доказана обществено необходима програма да покрие нуждите на Сектора. Във всяко следващо издание на програмата много точно следва да се прецизира обемът на заложеното финансиране (вж. т. 2.4.1.)

Програма „Разпространение“ – създадена през 2023 г., програмата подкрепя разпространението на вече създадени творчески продукти и цели децентрализиране на културния живот в България, осигуряване на равен достъп до култура в периферни територии и малки населени места, увеличаване на достъпа на различни публики до култура, създаване на дълготрайни и устойчиви формати за показ на съвременно българско изкуство, осигуряване на устойчивост и продължителен живот на културните продукти. Програма „Разпространение“ се явява като помощна към прехода от „Едногодишен грант“ към „Създаване“ и гарантира възможности за последващ достъп до културно съдържание, създадено в значителни количества през последните години на ударно финансиране през Националния фонд „Култура“. Необходимостта от подобна програма през следващия управленски период обаче отпада напълно предвид възможностите по Националния план за възстановяване и устойчивост.

Основните програми, които се реализират през годините имат сравнително устойчив характер и формират ядро от популярни механизми, които с тематичен фокус и съдържателна насоченост се стремят да обновяват и разширяват инструментите на Фонда за осъществяване на културна политика, информационни, проучвателни, партньорски и стратегически инициативи. От друга страна разширяващият се програмен обхват, приоритизирането на конкретни области и направления, улесненото проектно кандидатстване (онлайн), управленската и административна адекватност към нестабилна и променлива външна среда, националният мащаб на действие, осигуряващ подкрепа на конкурсен принцип за работещи организации с разнообразен характер, както и на индивидуални творци формират всъщност стабилно ниво на развитие на Фонда, като увеличават капацитета за бързо и качествено разработване на различните финансови инструменти и нагаждането им към нуждите и възможностите на Сектор „Култура“.

Главна пречка за оптималното функциониране на Националния фонд „Култура“ като съвременен европейски културен оператор са за пореден път ограничените бюджетни средства, които не винаги успяват да достигат до нарастващите потребности на културата и изкуствата. Това поражда тенденции към разминаване между целите и задачите, между обществените очаквания към Фонда и неговите реални възможности, които той доказва въпреки затрудненията с успешното усвояване, управление и програмно предоставяне на значими финансови ресурси.

В тази връзка националната политика по отношение на размера на бюджетните средства за разпределяне по Фонда следва да бъде механизъм за предвидимост и устойчивост на работата му.

Втората основна пречка е липсата на предвидима среда за работа, предвид честите смени на ниво правителство, които пряко оказват влияние върху работата на Управителния съвет на Фонда и съответно – върху всички работни процеси, които осигуряват безпрепятственото осъществяване на програмата на конкурсите в рамките на бюджетната година (м. март – м. ноември).

3.2.2. Реализация на проектите

Реализацията на проектите, финансирани от Националния фонд „Култура“, стартира след двустранно подписване на договор. Изпълнението е със срок от 12 месеца за почти всички програми, изключение са програми „Дебюти“ – 18 месеца, „Мобилност“ и „Мобилност и развитие“ – съгласно условията на конкретната сесия, програма „Преводи“. Към този срок се добавя и един месец за отчет. По време на периода за реализация бенефициентите имат право да правят изменения по параметрите на договора и проектното предложение само след одобрена молба. Подобни изменения включват удължаване на срок за реализация и отчет (в който случай се подписва допълнително споразумение), промяна на членове на екипа, разпределение на бюджет, график на дейности и др. Одобряват се само промени, които не представляват съдържателни промени по проектите. Предвид увеличеното финансиране към Фонда от 2020 г. – и съответното увеличение на реализираните проекти – през 2023 г. в условията на програмите и договорите е въведено ограничение от две молби по проект с неограничен брой несъдържателни промени, с цел повече оперативност и стимул към придържане към проектните предложения.

Въпреки предоставените възможности за правене на обосновани и наложителни промени по проектите, при разглеждане на отчетите на вече изпълнени проекти, много често се забелязват значителни несъответствия между проектното предложение и отчетеното изпълнение. Досегашният механизъм на променяне на проектите в хода на изпълнение е използван и недобросъвестно, като част от бенефициентите се опитват да пренасочват последващо значителен ресурс към няколко или дори само един член на екипа си.

От есента на 2022 г. е въведен засилен текущ контрол (мониторинг на случаен принцип) върху изпълнението на проектите, подкрепени с бюджет от държавата. Натрупаният навик през последните години на безкритично реализиране и отчитане на проекти по Националния фонд „Култура“ се сблъсква с провежданата политика на проследяемост на публичните средства. Стига се до недоумение защо се прави мониторинг и възразяване срещу подобни действия от страна на Фонда. Основните нарушения на ниво реализация са свързани с несъответствие на изпълняваните дейности със заложените в одобреното проектно предложение. Неоповестяването на подкрепата на Националния фонд „Култура“ е друго често срещано нарушение. Все още съществуват бенефициенти, които не разбират, че публичният ресурс трябва да бъде видим както заради избягването на двойно финансиране, така и защото обществото е в пълното си право да знае за какво се използват публичните средства. Други нарушения са свързани с недоговорени промени в реализацията на проектите – смяна на график, смяна на участници, смяна на дейности, пренасочване на средства от субсидията за неодобрени от експертната комисия разходи и дейности. Съществува и схващането, че реализираната икономия от държавната субсидия може свободно да се ползва за други цели (били те и свързани, но неодобрени с проекта) вместо да трябва да бъде възстановена на НФК, за да бъде преразпределяна през конкурс към други кандидати в други конкурси на Фонда.

Всички тези дефекти се дължат основно на факта, че разпределянето на публичните средства по регулярните и по извънредните програми на Националния фонд „Култура“ се осъществява авансово, т.е. веднага след подписване на договора за финансова подкрепа (за разлика от грантовите схеми по Плана за възстановяване и устойчивост, вж. т. 4.1.2.). Това се отразява пряко и на отговорността по съставянето и подаването на отчети за приключилите проекти.

Приемането на отчетите по проектите, финансирани от Националния фонд „Култура“, се провежда от служители, отговорни за съдържателната и финансовата проверка. Според *Правилата за организацията на работата на Националния фонд „Култура“ по обявяване на конкурси за предоставяне на средствата по Фонда, провеждането им, сключването на договори за финансово*

подпомагане на проекти в областта на културата и тяхното отчитане (утвърдени на 06.06.23 г., публикувани на 07.06.2023 г.) приемането на отчети е делегирано на съответни служители на Националния фонд „Култура“. Предвид огромния брой сключени договори през последните години и непроменящия се брой на персонала в Националния фонд „Култура“ отчитането на проектите до 2022 г. е силно забавено (съществуват неприети отчети от 2019 г.). След промяна на организацията по разглеждането и приемането на отчетите всички отчети с краен срок за подаване до 2023 г. са проверени и по тях има взето решение на експертите, отговорни за този процес. Основен дефект при отчитането е неспазването на сроковете от страна на бенефициентите, както и несъобразяването с изискванията за финансово отчитане. Близко една трета от реализираните с бюджет 2022 г. 2738 проекта са с нередовности. Допълнителен ресурс е използван от Националния фонд „Култура“ в опит да се помага за успешното отчитане на проектите. Този ресурс, в полза на едни бенефициенти, се изнема от други дейности на Фонда, от което страдат други бенефициенти и кандидати на НФК. Съвместната отговорност към правилното отчитане на публичните средства е задача както на Администрацията, така и на отделния бенефициент.

По-голямата част от проектите, финансирани през 2022 г. и 2023 г., предстои да бъдат отчетени.

3.3. Извънредни програми

На основание ПМС № 120/09.06.2022 г. за финансова подкрепа в областта на културата и изкуствата в условията на обявена извънредна епидемична обстановка за шест месеца по чл.1, ал.5, т.10.1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., по бюджета на Националния фонд „Култура“ са отпуснати допълнителни средства в размер на 30,000,000 лв., в резултат на което Националният фонд „Култура“ провежда 6 извънредни конкурсни програми.

3.3.1. Обектен обхват

Програма „Творчески стипендии“ – Програмата е проведена през 2020 г., 2021 г. и 2022 г. Чрез нея се предоставя финансова подкрепа за български творци, артисти и упражняващи на свободна практика своята професия в областта на културата и изкуствата. По същество подкрепата представлява социална помощ, като във формата на 2022 г. (вече извън ситуацията на ковид-19) тази характеристика е засилена още повече, когато са разпределени 7,000,000 лв. без конкретно изискване за създаване на каквото и да било културно съдържание. Подпомогнати са над 1,700 творци, артисти и културни дейци. (Вж. т. 2.4.2.)

Програма „Награди за високи постижения на учащи в областта на изкуствата и културата“ – Програмата е проведена единствено през 2022 г. Чрез нея се предоставят финансови средства на учащи се (ученици и студенти) от държавните училища по изкуствата и културата и от висшите учебни заведения по изкуства с изяви и постижения в национални и международни конкурси и олимпиади. Предоставените награди са знак и символ на синергия между образование и култура. Те са награден стимул за вече положени усилия и за насърчаване на образователния процес в областта

на изкуството и културата на различните му нива (с особен акцент върху креативността) на младата възраст. Отново, конкретика в посока на създавано културно съдържание липсва.

„Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации“ – Проведена е единствено през 2022 г., основната цел на програмата е предоставяне на финансова подкрепа за възстановяване на жизнения цикъл и институционалните потребности в частния културен сектор. (вж. т. 2.3.4.2.)

„Програма за възстановяване и развитие на държавни и общински културни институти“ – Програмата е проведена единствено през 2022 г. Тя предоставя финансов ресурс в подкрепа за възстановяване на жизнения цикъл и допълване на институционалните потребности в развитие на държавни и общински културни институти. (вж. 2.4.5.2.)

„Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество“ – Програмата е проведена през 2021 г. и 2022 г. Тя подкрепя частни културни организации, активно работещи в областта на любителското изкуство, включително по опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство. (Вж. т. 3.2.1.)

„Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк“ – Програмата се провежда през 2020 г., 2021 г. и 2022 г. и е насочена в подкрепа на традиционното цирково изкуство в България. Тя насърчава опазването и развитието на творческия потенциал на Сектора. Способства за възраждане на обществената значимост на това изкуство за всички, не само в ситуативен план, но и в стремежа за създаване на регулярна програма. Фокусът на проектната ориентираност попада върху опазване на дейността на цирковите организации и артистите, в т.ч. стимулиране на институционална активност, обновяване на материална база и реквизит. Подкрепата на екипите, уменията и похватите им за популяризиране на българско цирково изкуство е условие за поддържане на качество на културния продукт, за формиране и форматиране регулярна програма за българския цирк.

3.3.2. Реализация на проектите

Срокът за изпълнение е 12 месеца и изтича в края на 2023 г. и началото на 2024 г., с изключение на програма „Творчески стипендии“, в която срокът е 6 месеца, и – както беше вече споменато – не конкретизира проектно предложение. До момента изцяло е осъществена проверка по представените по Програма „Творчески стипендии“ съдържателни отчети, която потвърждава изводите, че на програмата липсват фокус и цели, които да бъдат реализирани с публичните средства в полза на обществото.

Както е описано и в т. 3.2.2., по всички програми от есента на 2022 г. е въведен активен мониторинг на случаен принцип по време на реализацията на проектите. Неизправностите на ниво реализация и очаквано и на ниво отчет вероятно ще се припокриват с тези по регулярните програми (вж. т. 3.2.2.)

3.4. Целева подкрепа „Творческа Европа“

„Творческа Европа“ е програма на Европейския съюз, която подкрепя културния, творческия и аудиовизуалния сектор. От 2021 г. до 2027 г. програмата разполага с 2.44 милиарда евро за подкрепа на проекти с цел достигане нови публики, насърчаване на обмена на умения и знания и укрепването на капацитета на културните и творческите организации. Основните цели на програмата са опазване, развитие и популяризиране на европейското културно и езиково многообразие и наследство, повишаване на конкурентоспособността и икономическия потенциал на културните и творческите сектори. Нововъведенията в програмата са насочени към възстановяването на тези сектори и стимулирането на усилията им да станат по-приобщаващи, по-цифрови и по-устойчиви от екологична гледна точка.

От 2020 г. през Националния фонд „Култура“ се осъществява т.нар. „национално съфинансиране“, като Фондът предоставя целево финансово подпомагане на проекти, вече финансирани от Програма „Творческа Европа“ на Европейския съюз, на български културни организации, които реализират европейски проекти за международно сътрудничество в областта на културата и изкуствата. През четирите години на провеждане на подкрепата не е създадена устойчива конкурсна процедура за осъществяването ѝ поради следните причини:

- Съгласно чл. 31, ал. 3 от Закона за закрила и развитие на културата, средствата по Фонда се предоставят единствено след провеждане на конкурс;
- За финансиране по провежданите програми кандидатстват български културни организации (юридически лица) със седалище в Република България, които имат качеството на проектен лидер или проектен партньор, реализиращи текущ проект, спечелил конкурс в рамките на Програма „Творческа Европа“ на ЕС и имат подписан договор с Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура.

Според горните текстове не са налице и не е възможно въвеждането на каквито и да било критерии за фактическа оценка на постъпващите проекти и провеждане на реален конкурс за финансова подкрепа, а единствено проверка за допустимост на кандидатите.

Същевременно, съгласно разпоредбите на Закона за закрила и развитие на културата, както определянето на условията на конкурса, така и бюджетът и резултатите по програмата се приемат от Управителния съвет на Фонда, което по никакъв начин не е относимо към автоматичния характер на провеждането на тази програма до момента.

През периода 2020 – 2022 г. Националният фонд „Култура“ разпределя средства за проекти в областта на културата за най-малко 25 млн. лв. годишно и предоставянето на целево финансово подпомагане на проекти, финансирани от програмата „Творческа Европа“ на ЕС, не създава осезаем проблем при реализацията на заложените цели и задачи на Фонда. През 2023 г. обаче Фондът разполага индикативно с общо едва 8,400,000 лв. за субсидии в областта на културата и изкуствата, като разходваната сума по програмата ощетява значително българските творци и културни организации, които кандидатстват за подкрепа от Фонда по останалите програми, в които се произвежда реален конкурс.

Не на последно място и с оглед функционалната компетентност на Министерството на културата, съгласно чл. 14 от Закона за закрила и развитие на културата, и с оглед на това, че националното съфинансиране следва да се планира и осъществява пряко от първостепенен разпоредител с бюджет, целесъобразно е финансово подпомагане на проекти, финансирани от

Програма „Творческа Европа“ на ЕС, да се осъществява от Министерството на културата, което гъвкаво да планира и гарантира разходването на средствата.

3.4.1. Стратегии при формирането на условия на програмата

През 2020 г. е пилотното провеждане на програма за целево финансово подпомагане на проекти, финансирани от Програма „Творческа Европа“, подпрограма „Култура“. Появата на подобен национален механизъм е продиктувано от необходимостта да се подпомогне участието на български културни оператори в програма „Творческа Европа“, която насърчава реализирането на международни проекти с високо качество и широк обхват, които повишават културните компетентности и развиват аудиториите в международен аспект. Програмата има за цел да подкрепи български културни организации, които реализират европейски проекти за международно сътрудничество в областта на културата и изкуствата. Националното съфинансиране цели да насърчи българските организации да се включват в международни проекти и успешно да надграждат своя капацитет чрез участие в европейските културни процеси.

От 2023 г. програмата поема нов курс на финансиране на кандидатстващите проекти:

- Бюджетът е съобразен с очаквания брой кандидати, определен на база проучване.
- Увеличен е размерът на сумата, която може да бъде осигурена изцяло от Националния фонд „Култура“ за националното съфинансиране.
- Времевият обхват за реализация на проектите е променен – периодът на реализиране на проектите, подкрепени от Националния фонд „Култура“, съвпада с периода, за който са сключени договорите с Програма „Творческа Европа“. През първите три години на провеждане на програмата се финансират дейностите на бенефициентите в рамките на срок от една година. Тъй като бюджетните средства през НФК се разходват на годишна база, въведено е от организациите изискването да отчетат дадена година и „без конкурс“ да продължат да се ползват от правото на финансиране през оставащите години от проекта.

Този маниер на работа сменя административна тежест от кандидатите по Програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“ и подпомага по-гъвкавото планиране на средствата от страна на бенефициентите.

Ако програмата остане за администриране от Националния фонд „Култура“, то тя трябва да претърпи преформулиране в посока „неконкурс“, както и да се увеличи познанието на кандидатите по отношение на механизма за финансиране, въведен през 2023 г. Поради неразбиране две от организациите не са се възползвали от възможността да не се налага да кандидатстват през всяка година от проекта си. Тези две организации ще се наложи да кандидатстват отново, защото не са попълнили документите си, съобразно собствените си нужди.

3.4.2. Субектен и обектен обхват на програмата

За финансиране могат да кандидатстват български културни организации (юридически лица) със седалище в Република България, които имат качеството на проектен лидер или проектен партньор, реализиращи текущ проект, спечелил конкурс в рамките на Програма „Творческа Европа“ на ЕС, подпрограма „Култура“ и имат подписан договор с Изпълнителна агенция за образование, аудиовизия и култура. По смисъла на ал. 3, буква „а“ „Лидер“ в рамките на Програма „Творческа Европа“ на ЕС е юридическо лице, регистрирано в една от държавите-участнички в Програма „Творческа Европа“, което е подало проектно предложение към Изпълнителната агенция за аудиовизия, образование и култура и е получило финансиране за изпълнение на проектни дейности по силата на Договор за финансиране (Grant Decision/Grant Agreement). По смисъла на ал. 3, буква „б“ дефиниция на понятието „Партньор“ в рамките на Програма „Творческа Европа“ на ЕС е юридическо лице, част от партньорски консорциум, получил финансиране за изпълнение на проектни дейности по силата на Договор за финансиране (Grant Decision/Grant Agreement) с Изпълнителната агенция за аудиовизия, образование и култура.

Дейностите, допустими за финансиране, са всички видове проектни събития и дейности, които са заложили в бюджета на кандидата и са част от проекта, одобрен за подкрепа от Програма „Творческа Европа“ на ЕС, с който се представя. Подкрепят се само разходи, които са част от собственото финансиране.

4. ПРОЕКТ 42 ОТ ПЛАНА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ

Изпълнението на Плана за възстановяване и устойчивост се осъществява в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12.02.2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост, Решението за изпълнение на Съвета на ЕС, Споразумението за предоставяне на безвъзмездна финансова подкрепа/заем между ЕК и Република България, както и съответната нормативна уредба на европейско и национално равнище.

В рамките на Националния план за възстановяване и устойчивост Националният фонд „Култура“ изпълнява дейности по Инвестиция б: „Развитие на културните и творчески сектори“, част от Компонент „Социално включване“.

Развитието на Националния план за възстановяване и устойчивост в частта му, свързана с културата и изкуствата, преминава през няколко етапа.

Планът представлява механизъм в рамките на дългосрочен инструмент за възстановяване на Европейския съюз за периода 2021 – 2027 г. и е най-мощният финансов пакет в историята на бюджета на ЕС, възлизащ на над 2 трилиона евро (2000 млрд. евро). Окончателно приет на 17.12.2020 г. Резултат е на всеобщи преговори, започнати през 2018 г. (първа фаза) и доразвити (втора фаза) по време на пандемията от ковид-19 (втора фаза, наречена Next Generation EU). Разработването на плана в паневропейски смисъл е сложен процес, а в контекста на България той преповтаря логиката по съставяне на критериите, механизмите, съотношенията на финансовите средства и стратегическите цели, залегнали в Европейския документ. Освен в краткосрочните си цели в посока на възстановяване, в средносрочен план механизмът се стреми да действа и като катализатор на процесите по модернизация на икономиките в Европа по посока на растеж, устойчивост и

конвергенция. Тези цели са постижими чрез провеждането на конкретни инвестиции и въвеждането на реформи за периода 2021 – 2026 г.

Важно е да се отбележи, че половината от предвидените средства в NextGenEU представляват безвъзмездни субсидии (грантове), а другата – заеми. За Инвестиция „Развитие на културните и творчески сектори“ у нас обаче става дума само и единствено за безвъзмездни субсидии.

През 2020 г. по инициатива на Министерството на културата неформална група се заема да разпише стратегия за включването на културата и изкуствата (културните и творчески индустрии) в Националния план за възстановяване и устойчивост. Тази група се води от целта да бъде мобилизиран пълният потенциал на Сектор „Култура“ чрез реформиране на публичните разходи за култура през законодателна и административна реформа (само по отношение на Националния фонд „Култура“!), децентрализация на културните политики, насочени към финансирането на културни продукти и съдържание, повишаване на административния капацитет и увеличаване на компетенциите по отношение на цифровизацията.

Разполагаемият безвъзмезден ресурс е 79.7 млн. лв. или общо със задължителното финансово съфинансиране на организациите (бенефициентите) – 96.8 млн. лв.

Основно действащо лице в ПВУ в частта му за културата и изкуствата (т.нар. Проект 42) е Националният фонд „Култура“. Политическата нестабилност в страната през последните няколко години, честата смяна на ръководството на Министерството на културата, ръководството на НФК, вкл. и на неговия Управителен съвет, рисуват труднопреодолима среда за повечето належащи реформи в публичното финансиране на сектора. Въпреки това Националният фонд „Култура“ и преди ПВУ, и вече в рамките на ПВУ, е припознат като незаобиколим фактор в подкрепата на културните организации – частни, държавни, общински и смесени, и на отделните творци.

НФК работи в две отделни качества – като Структура за наблюдение и докладване (СНД) и като Краен получател (КП). Разработването на МВУ разчита на един реформиран НФК, опериращ в среда на прозрачност, предвидимост и най-вече съответност към европейските стандарти, по които е разработен механизмът. НПВУ е съставен така, че НФК е длъжен да работи при абсолютното спазване на процедурите, наложени по Плана и изрично контролирани от Дирекция „Национален фонд“ на Министерството на финансите.

Какъв е капацитетът на Националния фонд „Култура“ да поеме тази отговорност? Отговорът на този въпрос не е еднозначен. Ръководството на НФК (УС и Администрация) и представители на Министерството на културата разработват през 2023 г. Индикативната програма на Фонда с нов дизайн, който максимално да се доближи до новите изисквания по ПВУ, като същевременно отчита спецификите на Сектор „Култура“ и досегашния опит на организациите в кандидатстването за публични средства. Наследството в НФК, а и наличието на порочни практики както от страна на Администрацията, така и от страна на някои представители на независимия сектор, създават затруднения при преформатирането на процесите по разпределяне на публичните средства. Въпреки това промяната на Националния фонд „Култура“ е в ход и категорично в посока на прозрачност и предвидимост, създаване и насърчаване европейския диалог и обмен в дух на солидарност, включване, реципрочност и взаимно изучаване. Така Фондът се превръща във фокусна точка и заедно с институциите и независимия сектор може да твърди с единен глас, че изкуствата и културата са обществено благо с потенциал да доразвива социалната трансформация по включването на всички общности и граждани при уважаване и утвърждаване на националните ценности и разнообразието на езика на изразяване в културата.

Работата на Министерството на културата (и в частност на Националния фонд „Култура“) при ограничен държавен бюджет, който, уви, не се очаква да нараства вече значително в близките години, ще може да се компенсира единствено през включването на нови човешки ресурси, които да

отговарят на синтетичността в съвременното изкуство (вкл. необходимостта както от развиване на уменията и познанията на творците – професионализиране на създателите на културен продукт, така и увеличаването на професионалния капацитет на администрациите, вкл. тези на местно ниво, свързани с разпределянето на публични средства за култура и изкуство), където от особена важност за вертикалното разпределение на средствата е запазването на необходимостта от устойчив хоризонтален принцип – покриването на всички (хоризонтални) елементи от културния сектор, така че да водят до промени в структурирането на вертикалното финансиране (за което Проект 42 от Плана за възстановяване и устойчивост е отличен пример, вж. т. 3.1.).

Приоритетът, както е заложен в Проект 42, следва да бъде към формат, който подкрепя наистина нуждаещите се създатели на реален културен продукт, а не свръхконцентрация на субсидирането в рамките на тесен кръг организации за даден период от време. Частният културен сектор, който получава по-високо финансиране през последните години, следва да отговори с много по-високо качество и най-важното с много по-голяма отговорност към културната си дейност, както за да бъде успешен Проект 42, така и целият Национален план за възстановяване и устойчивост, така и бъдещето развитие на културата и изкуствата в България.

Съществуващото обаче негодувание именно по отношение на променящия се НФК в повечето случаи се дължи на неразбиране и неготовност да се спазват изначални правила при работа с публични средства. Прозрачен остава опитът през противопоставяне да се запази статуквото на общественото финансиране във вида, в който го познаваме от предишни години. Страхът, че през този нов механизъм ще навлязат нови, модерни играчи на културния терен, че отчетността ще трябва да бъде изведена като незаобиколима и че механизмът на разпределяне на субсидиите от държавата не може да бъде „механизъм на преразпределяне“, се трансформира в натиск, срещу който институциите се налага да устояват в хабене на и без това ограничен човешки ресурс.

4.1. Съдържание на Проект 42

С Постановление № 157 на Министерския съвет от 07.07.2022 г. Национален фонд „Култура“ е определен като Структура за наблюдение и докладване (СНД), както и за Краен получател (КП) за инвестиция „Развитие на културния и творческия сектор“ (С11.16).

В рамките на инвестицията е предвидено реформиране на публичните разходи за култура чрез законодателна и административна реформа (само!) в Националния фонд „Култура“, децентрализация на културните политики, чрез обособяване на три разходни програми, финансиращи на конкурентен принцип културен продукт и съдържание:

- „Подкрепа за европейско културно сътрудничество“;
- „Подкрепа за развитие и достъп на публиката“;
- „Ново поколение местни политики за култура“.

4.1.1. Националният фонд „Култура“ като Краен получател

В качеството си на Краен получател (директно се ползва от средства по механизма) по Плана за възстановяване и устойчивост Националният фонд „Култура“ изпълнява дейности, свързани с внедряването на нова функционална електронна система за администриране на всички процеси във

Фонда (интегриран сайт, платформа за кандидатстване в конкурси за финансово подпомагане, отчитане, комуникация с кандидати, бенефициенти и граждани, отговаряне на запитвания, искания по ЗДОИ, сигнали за престъпления и корупция, водене на преписки, комуникация с всички останали държавни и общински администрации, както и такива в чужбина – български и международни, и т.н.). Това е така нареченият компонент 307 (или Дейност 1.). Информационната система предстои да влезе в експлоатация до края на 2024 г.

В рамките на описания по-горе компонент Фондът изготвя и анализ за законодателни промени, както и сравнителен анализ на сродно законодателство в три държави в Европейския съюз и проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила и развитие на културата.

За дейностите по компонент 307 Националният фонд „Култура“ провежда успешно две обществени поръчки. Той е Възложител по Договор № ОП-6/23.01.2023 г. с „Агенция Стратегма“ ЕООД. С вх. № ПВУ-КП-4 #7 | 18.10.2023. Изпълнителят е представил Окончателен доклад по възложената обществена поръчка с предмет „Консултантски услуги за извършване на анализ и оценка на въздействието на действащото законодателство за НФК, както и изготвяне на предложение за законодателна промяна в правната рамка на НФК“.

В изпълнение на договора са представени и приети резултатите от поръчката:

- Приложение № 1: Доклад за изпълнението на поддейност 1.1: анализ на действащото законодателство, имащо отношение към дейността и функциите на Национален фонд „Култура“ и поддейност 1.2: проучване на сродно законодателство в три държави членки на Европейския съюз;
- Приложение № 2: Оценка на въздействието на предложените промени в Закона за закрила и развитие на културата (поддейност 1.3);
- Приложение № 3: Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила и развитие на културата (дейност 2);
- Приложение № 4: Презентация за публичното представяне на изготвения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила и развитие на културата.

Отделните елементи от изпълнението на тази поръчка са представяни поетапно на Министъра на културата и на членовете на Управителния съвет на НФК.

На 18.10.2023 г. Националният фонд „Култура“ организира публично представяне на изготвения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила и развитие на културата.

На 06.11.2023 г. финализираният проект на Закон е представен на Министъра на културата, Политическия кабинет и членовете на Управителния съвет на Фонда.

На 16.11.2023 г. обаче друг проектозакон за промяна на Закона за закрила и развитие на културата, в частта му, касаеща Националния фонд „Култура“, е публикуван на електронната страница на 49-ото Народно събрание, като внесен от депутати, т.е. без да се внася от Министъра на културата в Министерски съвет, последван от обществено обсъждане. Въпреки това Националният фонд „Култура“ е представил свои бележки по така внесения проект на ЗИД на ЗЗРК пред председателя на Комисията по културата и медиите в 49-ото Народно събрание.

Трябва да се има предвид, че относно създаването на детайлни процедури за назначаване на Управителен съвет, изпълнително ръководство, програмни (консултативни) съвети, както и механизъм за обществени консултации, проектозаконът за промяна на Закона за закрила и развитие на културата, в частта му касаеща Националния фонд „Култура“, реферира към подзаконова нормативна уредба, която следва да се изготвя.

Втората успешно проведена процедура за възлагане на обществена поръчка е с резултат подписан договор със „Сиенсис“ АД, за изпълнение на „Разработване и внедряване на електронна

система със софтуерно решение за улесняване на всички операции във вътрешните и външните административни процеси на Национален фонд „Култура“. На база на обхвата и необходимото технологично време за реализиране на изискванията по Проект № 42 от ПВУ и допълнителните изисквания в изпълнение на чл. 58 от Закона за електронното управление са предвидени срокове от 18 месеца за изпълнение на заложените по проекта дейности.

4.1.2. Националният фонд „Култура“ като Структура за наблюдение и докладване

Втората функция на Националния фонд „Култура“ по Плана за възстановяване и устойчивост е Структура за наблюдение и докладване. Това е ролята, в която НФК разпределя на конкурентен принцип средства по Механизма към български културни организации, общини и творци.

Съгласно Системата за управление и контрол на Плана за възстановяване и устойчивост на Република България ръководителят на ведомството, в рамките на което е определена Структурата за наблюдение и докладване (НФК според ПМС №157/2022 г.), организира изпълнението на всички възложени отговорности, включително извършва подбор на проектни предложения при спазване на отговорностите, посочени в Оперативното споразумение с Министерството на финансите (24.04.2023 г.) и при прилагане на нормативно установения ред. Системата дефинира, че Ръководител е ръководителят на ведомството, което е подписало оперативното споразумение с Министерството на финансите, или определено от него лице.

В тази връзка следва да се посочи, че Законът за закрила и развитие на културата определя реда за предоставяне от Националния фонд „Култура“ единствено на средствата по Фонда, събирани от определените в чл. 31 на ЗЗРК източници и единствено при разходване на определените в чл. 31, ал. 2 на ЗЗРК случаи, без да регулира механизма за разпределяне на средства по Плана за възстановяване и устойчивост.

Средствата по Проект 42 от Националния план за възстановяване и устойчивост се регулират от друг нормативен акт – Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12.02.2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост, наред с делегираните Регламенти за допълването му и всички подзаконовни нормативни актове по изпълнението му, както и Системата за управление и контрол на ПВУ (СУКПВУ), одобрена със Заповед № 526/01.07.2022 г. на Заместник министър-председателя по еврофондовете и Министър на финансите. Това означава, че като Структура за наблюдение и докладване, т.е. по ПВУ Националният фонд „Култура“ е под прякото ръководство на Министерството на финансите, Дирекция „Национален фонд“.

Във функция на Структура за наблюдение и докладване НФК разпределя средства по грантови схеми, които условно могат да се разделят на такива за безвъзмездно финансиране на проекти в областта на културата и такива, свързани с повишаване на административния капацитет на местната власт в сферата на предоставяне на средства за културата и изкуствата. Разработването на тези схеми се основава на нормативна уредба и е еднотипно в техническата си част. Отделните схеми се различават по отношение на фокуса си, неотменно дефиниран в Проект 42 на ПВУ.

4.1.2.1. Дейности и програми

Националният фонд „Култура“ изпълнява дейности по Инвестиция 6: „Развитие на културните и творчески сектори“ на НПВУ в качеството на Структура за наблюдение и докладване. В това качество Фондът предоставя средства на стойност близо 80 млн. лв. чрез подбор на проектни

предложения на крайни получатели (културни организации по смисъла на ЗЗРК и еднолични търговци с предмет на дейност в сферата на културата) по няколко грантови схеми:

- За представяне на български продукции в платформите на отворените пазари за изкуства в ЕС. Обхватът на безвъзмездните средства е от 100,000 лв. до 500,000 лв. с 20% съфинансиране от бенефициите.
- За създаване на български продукции и копродукции. Обхватът на безвъзмездните средства е от 70,000 лв. до 142,000 лв. с 10% съфинансиране от бенефициите.
- За представяне пред българската публиката на съвременни европейски продукции. Обхватът на безвъзмездните средства е от 20,000 лв. до 120,000 лв. с 10% съфинансиране от бенефициите.
- За представяне пред българската публиката на съвременни български продукции извън основните регионални градове. Обхватът на безвъзмездните средства е от 6,000 лв. до 16,000 лв. с 10% съфинансиране от бенефициите.

Както беше уточнено, кандидати по процедурата могат да бъдат културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, както и еднолични търговци с предмет на дейност в сферата на културата. Културни организации са:

1. държавните, общинските и регионалните културни институти, създадени съгласно чл. 4, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата;
2. лица, осъществяващи дейност като частни културни организации, учредени съгласно Търговския закон или Закона за кооперациите, чийто предмет на дейност е създаването, разпространението и опазването на културни ценности в областта на театъра, музиката, киното, аудиовизията, литературата, художествения превод, танца, цирка, пластичните изкуства, архитектурата, дизайна, фолклора, включително опазването на културно-историческото наследство;
3. едноличните търговци, учредени съгласно Търговския закон, чийто предмет на дейност е създаването, разпространението и опазването на културни ценности в областта на театъра, музиката, киното, аудиовизията, литературата, художествения превод, танца, цирка, пластичните изкуства, архитектурата, дизайна, фолклора, включително опазването на културно-историческото наследство;
4. лица, осъществяващи дейност като частни културни организации, учредени съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел с вписана в Устава/Учредителния си акт цел, свързана със създаването, разпространението и опазването на културни ценности в областта на театъра, музиката, киното, аудиовизията, литературата, художествения превод, танца, цирка, пластичните изкуства, архитектурата, дизайна, фолклора, включително опазването на културно-историческото наследство;
5. лица, осъществяващи дейност като частни културни организации, учредени съгласно Закона за народните читалища.

Като Структура за наблюдение и докладване Фондът разработва и провежда и конкурси, насочени към българските общини, по следните грантови схеми:

- Схема за безвъзмездна помощ с две сесии „Ново поколение местни политики за култура“ програма/фонд „Култура“ за големи общини. По първата покана всички общини могат да кандидатстват за съфинансиране на съществуващия им фонд/програма „Култура“ при финансово самоучастие от 50% за финансиране по механизма от 500,000 лв. до 2,000,000 лв.
- Схема за безвъзмездна помощ „Ново поколение местни политики за култура“ програма/фонд „Култура“ за малки общини. Втората покана предвижда всички общини, които нямат активен фонд/ програма за финансиране на културни проекти на конкурентна основа при финансово самоучастие от 25% за финансиране по механизма от 100,000 до 200,000 лв.

Също така, Проект 42 предвижда осъществяване на Дейност 5. Изграждане на капацитет за културната администрация и оператори в КТИ. Тя следва да представлява Обучителна програма за развитие на нови умения и компетенции за стратегическо планиране и добро управление на културната администрация, както и за създаване на нови бизнес модели и иновативни подходи, по-специално по отношение на преминаването към цифрови технологии за КТИ.

Дейността включва и провеждане на Схема за безвъзмездна помощ в две сесии „Нови управленски практики в сектора на КТИ“ . Обхватът на финансиране е до 4,000 лв. за реализация на проекти за разработване на нови управленски практики и адаптиране към условията на цифрово предоставяне на съдържание и услуги.

4.1.2.2. График и изпълнение на компоненти

В таблицата отдолу в схематичен вид е представен графикът, по който се изпълнява Проект 42 от Плана за възстановяване и устойчивост.

Дейности	2023				2024				2025				2026		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
1.1. Изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила и развитие на културата															
1.2. Анализ на действащото законодателство (НФК) и сравнителен анализ на законодателството в три държави-членки на ЕС															
1.3. Внедряване на нова информационна система за администриране на всички външни и вътрешни процеси в НФК															
2.1. Представяне на български продукции в платформите на отворените пазари за изкуства в ЕС															
2.2. Създаване на български продукции и копродукции															
3.1. Представяне пред българската публиката на съвременни европейски продукции															
3.2. Представяне пред българската публиката на съвременни български продукции извън основните регионални градове															

и изкуствата препятстват организациите да изградят стратегии за усвояването на този „нов“ принцип. Грешно е схващането, че общественото обсъждане е механизъм за прекрояване на Проект 42 според индивидуалния интерес. То има за цел обективно и законосъобразно да коригира текстовете в документацията, а не да пренапише Проекта, който е отдавна прецизиран от Министерството на финансите в лицето на Дирекция „Национален фонд“ и е одобрен от Европейската комисия. Коментиранията в т. 3.2.2. регулярна дейност на Фонда и пропорция на одобрени проекти към такива с нередовности по изпълнението или отчитането (близо една трета) в контекст на авансово финансиране би била фатална при разходването на европейски средства.

Отговорностите на Националния фонд „Култура“ пред Министерството на финансите (Дирекция „Национален фонд“), пред Европейската комисия и последващо пред Европейската сметна палата задължава институцията да спазва стриктно йерархията на нормативните актове, които управляват Националния план за възстановяване и устойчивост – регламентите на ЕС, националните закони на Република България, подзаконовите актове и правилници.

5. КОМУНИКАЦИЯ

В изпълнение на обществената си функция Националният фонд „Култура“ следва наред с оперативните си задължения по комуникацията си с останалите държавни институции и своите бенефициенти, да поддържа и по-широк обществен образ с цел постигане на прозрачност и предвидимост на действията.

През 2022 г. започва процес по изграждането на институционално поведение, чрез което комуникацията от Фонда да стане разпознаваема, българските културни дейци да свикнат със стила, вида и честотата на подаваната информация от НФК, както и останалите институции да могат да разчитат на съдържателна и структурирана информация в предполагаеми срокове от страна на Фонда.

Стратегията на Националния фонд „Култура“ при многообразието на входящата комуникация е да унифицира отговорите и реакциите си, с което да допринесе за общото повишаване на предсказуемостта на действията на държавната администрация.

5.1. Националният фонд „Култура“ и другите държавни институции

5.1.1. Министерски съвет

5.1.1.1. Стратегическа роля

През 2006 г. с чл. 2а от Закона за закрила и развитие на културата е предвидено Министерският съвет по предложение на Министъра на културата да приеме *Национална стратегия за развитие на културата* за срок от десет години. Въпреки множеството инициативи за изготвяне на *Национална стратегия за развитие на културата* и до момента такъв документ не е приеман. Това принуждава Националният фонд „Култура“ да търси формулировки и подход в общуването „на сляпо“, като може да се обляга единствено на общовалидни принципи на доброто сътрудничество, без да е в състояние да отстоява до край тези и становища поради липса на стратегически фундамент.

Отделни аспекти на политиката за развитие на културата са залегнали в актуалните национални стратегически документи, като Националната програма „България 2030“ (НПБ2030), в която е включен приоритет „П13 Култура, наследство, туризъм“.

Индикативният размер на планираните финансови ресурси до 2030 година, определен в НПБ2030, е 2.714 млрд. лв., а като източници са посочени държавния бюджет, европейските фондове и инструменти, частни инвестиции, както и финансови инструменти.

Тези данни, за съжаление, не предлагат достатъчна база, за да може Националният фонд „Култура“ спокойно да се нареди до останалите органи на изпълнителната власт, към която по дефиниция се числи.

5.1.1.2. Национален план за възстановяване и устойчивост

Конкретни мерки, свързани с реализацията на политиката в областта на културата са предвидени в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), Инвестиция „Развитие на културния и творческия сектори“ (С11.16), Проект 42, с период на изпълнение 2022 – 2026 г. Отговорността за изпълнението на инвестицията е възложена на Националния фонд „Култура“, който с ПМС № 157 от 2022 г. е определен за Структура за наблюдение и докладване (СНД) и Краен получател (КП) за инвестиция „Развитие на културния и творческия сектор“ (С11.16). Планираният ресурс е 96.8 млн. лв. (79.7 млн. лв. от Механизма за възстановяване и устойчивост и 17.1 млн. лв. частно съфинансиране). В тази връзка Националният фонд „Култура“ води кореспонденция с Министерския съвет и предава регулярно информация за напредъка по възложените дейности към Дирекция „Централно координационно звено“, до момента на структуриране на Звеното към Министерството на финансите. По отношение на структурата по НПВУ НФК е припознат като интегрална част от процеса.

5.1.1.3. Административен регистър на Република България

През 2021 г. Министерство на културата по служебен път включва Националния фонд „Култура“ в Административния регистър на Република България на основание чл. 19, ал. 4, т. 4 от Закона за администрацията. Съгласно него за органи на изпълнителната власт се считат и ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт.

След анализ на предвидените в Закона за администрацията случаи за включване в този регистър с Министерския съвет е проведена преписка по отношение на това, че не е налице основание за включването на Фонда в регистъра по чл. 61, ал. 1, т. 1, във връзка с чл. 19, ал. 8 от Закона за администрацията, тъй като Националният фонд „Култура“ е свързано юридическо лице с Министерството на културата въз основа на участието на Министъра на културата в Управителния му съвет като Председател.

5.1.1.4. Доклад за състоянието на администрацията

От 2021 г. се осъществява кореспонденция с Министерския съвет относно ежегодното попълване на информация в поддържания от него Доклад за състоянието на администрацията, в която се подчертава и обосновава ниският административен капацитет на Националния фонд „Култура“. Фондът не притежава структура, съответна на изискванията за попълване на информация в Административния регистър, тъй като разполага с 11 щатни бройки, работещи в линейна структура (без отдели).

5.1.2. Министерство на културата

Министърът на културата е централен едноличен орган на изпълнителната власт, който разработва, организира, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на културата.

Министерството на културата е централна държавна институция, която осигурява осъществяването и координацията на действията за изпълнение на държавната политика в областта на културата. Министерството е първостепенен разпоредител с бюджет и управлява основна част от публичните ресурси, предназначени за осъществяване на политиката в областта на културата. През последните години бюджетът на Министерството постъпателно се увеличава – общият размер на планираните бюджетни разходи за 2023 г. се увеличава с почти 2.15 пъти от отчетените през 2017 г. разходи.

Националният фонд „Култура“ като второстепенен разпоредител с бюджет към Министерството на културата разполага с бюджет, който е част от програмния бюджет на Министерството, обособен като отделна програма. Бюджетната програма е инструмент за средносрочно планиране на дейността на Фонда и определя оперативните му цели. Националният фонд „Култура“ носи отговорността за изпълнението на бюджетната програма.

Съгласно чл. 28 от ЗЗРК Председател на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ по право е Министърът на културата, като той свиква и ръководи заседанията на Управителния съвет, сключва и прекратява трудовия договор с Изпълнителния директор по решение на Управителния съвет.

В работата на Националния фонд „Култура“ и Министерството на културата по дефиниция се преследва принципът Фондът да бъде „на една ръка разстояние“ от Министерството. Не са и редки случаите, когато Фондът е бил и „ръката на Министъра“. Готвените промени в ЗЗРК по отношение на НФК се опитват да го придвижат „на една (все по-къса) ръка разстояние“ от няколко министерства – на културата, на финансите, на външните работи.

Инспекторатът по чл. 46 от Закона за администрацията е първичният орган, през който се осъществява контролът по постъващи сигнали за нередности и конфликт на интереси, свързани с дейността на Националния фонд „Култура“. Като част от изпълнителната власт, Фондът се контролира и от Инспектората на Министерския съвет на Република България.

5.1.3. Министерство на младежта и спорта

В изпълнение на разпоредбите на чл. 14, ал. 3, т. 3 и ал. 6 от Закона за хазарта част от постъпленията от хазартните игри се разпределят за култура чрез трансфери от Министъра на младежта и спорта по бюджета на Министерството на културата за дейности, финансирани от Националния фонд „Култура“. Получените чрез такъв трансфер средства през 2022 г. са 4,237,250 лв., през 2023 г. те намаляват и са 3,800,000 лв.

5.1.4. Министерство на вътрешните работи

С Държавна агенция „Национална сигурност“ се води преписка, по която са изискани и предоставени документи относно проведеното заседание на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ от 24.08.2022 г. – аудио, видео записи и протоколи.

С Главна дирекция „Национална полиция“, Отдел „Икономическа полиция“, се води преписка, по която са изискани и предоставени документи и са разпитани експерти от Техническите и Експертни комисии относно проведени през 2022 г. сесии на програми „Публики“ и „Социално ангажирани изкуства“.

5.1.5. Министерство на външните работи

Ежегодно Националният фонд „Култура“ организира конкурсна програма „Преводи“. Конкурсът финансира проекти за литературен превод и издаване на книги на български автори в страните на Европейския съюз, Европейското икономическо пространство и Швейцария. Във връзка с поставените от Министерството на външните работи цели за използване на възможностите, които дава българската култура за разширяване на международната комуникация на страната и консолидиране на културния ресурс, в т.ч. на задгранични представителства за постигане на видимост на българската култура и значението ѝ като фактор в реализирането на външнополитическата програма, ежегодно към Министерството на външните работи се отправя молба да се популяризира провеждането на програма „Преводи“ на Националния фонд „Култура“ чрез информационните канали на задграничните представителства на Република България. Основна цел, която се поставя със съвместната дейност, е разширяване присъствието на българската култура в страната-домакин и създаване на положителна среда за изграждане на трайни взаимоотношения в областта на литературата.

5.1.6. Сметна палата

Във връзка с връчен през 2023 г. Одитен доклад № 0500100200 за извършен одит от Сметната палата за съответствие на управлението на публични средства и дейности на Национален фонд „Култура“ за периода 01.01.2018 г. – 31.12. 2019 г. е изпратен подробен отговор към Сметната палата, съгласно който всички препоръки към Националния фонд „Култура“ са изпълнени.

През 2022 и 2023 г., като част от извършван финансов одит на Министерството на културата на основание чл. 54 от Закона за Сметната палата е извършена проверка по същество и на финансовото

отчитане на Националния фонд „Култура“ във връзка с некоригираните неправилни отчитания от консолидирания ГФО на Министерството на културата.

Във връзка с горния одитен доклад през 2023 г. Националният фонд „Култура“ по служебен път изисква справка за двойно финансиране на организации, бенефициенти на Фонда, от Министерството на културата, Изпълнителна агенция „Национален филмов център“, Столична община, Община Пловдив, Община Варна, Община Бургас. С изключение на Министерството на културата и Община Пловдив, съдействие не е оказано и информация не е предоставена.

5.1.7. Прокуратура

През 2023 г. със Софийска градска прокуратура се води преписка, изискани са и са представени документи относно проект МОВ2Р2022-0410-1202-17012, подаден по програма „Мобилност“, втора сесия, „Гибелин“ ООД.

В същата година до Районна прокуратура – София е изпратен Сигнал относно съмнения за извършено престъпление от „Сингъл степ“ ЕООД.

5.1.8. Съдебна власт

В изпълнение на Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор, утвърдените въз основа на него от Изпълнителния директор Система за финансово управление и контрол на Националния фонд „Култура“ и Стратегия за управлението на риска, през 2022 и 2023 г. е засилен контролът върху съдържателното и финансово отчитане по проекти, финансирани безвъзмездно от Фонда. Въведени са подходящи дейности за контролиране на рисковете от съдържателно неизпълнение на финансираните проекти и от нереализиране на финансовото отчитане, които ги намаляват до приемливо равнище на остатъчния риск, без да застрашават постигането на целите.

В резултат на контролната дейност е иницирано завеждането на съдебни дела срещу неизправни бенефициенти, съгласно Приложение – Справка за съдебни дела.

Както беше коментирано в т. 3.2.2., за 2022 г. близо една трета от бенефициентите произвеждат нередовности или при реализацията, или при отчитането на своите проекти. Националният фонд „Култура“ полага всички възможни законови усилия във всички възможни законови срокове да подпомогне бенефициентите успешно да реализират и отчетат своите проекти, без да се накърнява интересът на държавата. В огромната част от тези случаи Фондът успява, благодарение основно на съдействието на бенефициентите. В незначителен процент (под 1%) установените нарушения не могат да бъдат преодолени и тогава се пристъпва към съдебно разрешаване на спора. (Вж. същото Приложение.)

За две от заведените дела през 2023 г. е изкуствено създаден обществен шум, който не обслужва интересите на правото и обществото, а частни и политически такива. От ръководството на Националния фонд „Култура“ под диктата на някои медии се настоява делата да бъдат прекратени^{2,3}. Прекратяването на дела от държавна институция при установени нарушения при договорени отношения би било само по себе си закононарушение.

² <https://www.ploshadslaveikov.com/fond-kultura-sadi-36-majmuni-za-nad-180-hil-leva/>

³ <https://www.ploshadslaveikov.com/ministerstvoto-na-kulturata-iska-obratno-parite-za-shouto-s-drag-kralitsi/>

Общата статистика за разглеждания период сочи, че заведените от Националния фонд „Култура“ за неизпълнение по финансирани проекти дела са успешни. Това се дължи както на акуратността на съставените договори, така и на факта, че обичайно дела се завеждат, едва когато са извървени всички възможни стъпки за предотвратяването на съдебни спорове.

От 11.2021 до 12.2023 г. Националният фонд „Култура“ завежда по целесъобразност едно дело, несвързано с разпределянето на държавната субсидия за конкурси в областта на културата и изкуствата. Делото е по развален договор и за възстановяване на средства по този договор за провеждане на обучение по Програма „Дебюти“ 2022 г., където е договорено възнаграждение на едно лице за двучасова дейност и подготовка в размер на 14,000 лв. Заведено е и едно дело срещу Решение на НОИ – София във връзка със задължителни предписания по отношение на Програма „Творчески стипендии“ – 2022 г.

Общо заведените дела от Националния фонд „Култура“ към момента са 20, като тук се включват и дела, заведени преди разглеждания период. От тези дела 4 са спечелени от Фонда, а 16 са все още в съдебна фаза. За още 10 случая НФК е изпратил възлагателни писма до процесуалния си представител.

Делата, заведени към момента срещу решения на Управителния съвет, както е изяснено по-горе, са 36. От тях спечелените са 2, загубените – 15, все още в съдебна фаза – 15, прекратени – 4. Две дела са заведени и прекратени за решения по ЗДОИ. Следва да се има предвид, че само за последните две години кандидатите за финансиране от НФК са близо 7,000, а одобрените – над 3,000.

В Приложението – Справка за съдебните дела са видни основно такива, заведени срещу решения за приемане на резултати по конкурсни програми от Управителния съвет на Националния фонд „Култура“. Общата тенденция на решенията на съда по делата при установяване на процедурни нарушения е решенията на Управителния съвет по всеки от конкретните казуси (конкретна кандидатура) да бъдат върнати за преразглеждане от УС поради немотивираност.

5.1.9. КПКОНПИ

За анализирания период с КПКОНПИ се води преписка и са предоставени документи и информация относно проверка по пр. 441/2022 г., свързани с предоставяне на средства по Договор № 143-16/11.11.2020 г. на Сдружение „Българска музикална асоциация“.

С КПКОНПИ се води преписка и са предоставени документи и информация по писмо № ЦУ 01 8505 Н2/30.08.2022 г., свързани с предоставяне на средства от Националния фонд „Култура“ на лицето Н.Т.К.

С КПКОНПИ се води преписка и са предоставени документи и информация относно проверка по прокурорска пр. №8872/2023 г. по опис на Софийската градска прокуратура, вх. № ЦУ 01-2083 /2023 г. по описа на КПКОНПИ за членовете на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ за 2022 г. и за размера на субсидията, определена в Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., както и всички документи по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации '22“.

5.1.10. Изпълнителска агенция „Национален филмов център“

С цел избягване на двойно финансиране на дейности по проекти, подпомогнати финансово от Националния фонд „Култура“, в условията на всяка от конкурсните програми е записано, че са недопустими частично или цялостно реализирани проекти, подкрепени от други донорски програми.

Във връзка с гореизложеното и на основание констатации и препоръки в проект на одитен доклад на Сметната палата № 0500100200 за извършен одит за съответствие на управлението на публични средства и дейности на Национален фонд „Култура“, двукратно са изпратени писма да бъде предоставена информация относно размера на подкрепата, описание на финансираните дейности (кратко описание) и приложения режим на държавна помощ през 2022 и 2023 г. за посочени по списък организации. По писмата не е оказано съдействие и информация не е изпратена.

5.2. Националният фонд „Култура“ и бенефициентите

Администрацията на Националния фонд „Култура“ провежда комуникация с бенефициентите и кандидатите на Фонда чрез:

- а) Информационни срещи – за периода 18.11.2021 г. – 31.12.2023 г. са проведени следните информационни дни и срещи с участие на служители на Националния фонд „Култура“:
- 18.02.2022 г. – Информационен ден по програма CREATIVE EUROPE, подпрограма „Култура“;
 - 19.04.2022 г. – Онлайн информационна среща по програма „Творчески стипендии“;
 - 20.04.2022 г. – Онлайн информационна среща по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации“;
 - 20.04.2022 г. – Онлайн информационна среща по „Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти“;
 - 21.04.2022 г. – Онлайн информационна среща по „Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество“;
 - 21.04.2022 г. – Онлайн информационна среща по „Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк“;
 - 26.04.2022 г. – Информационна среща по Извънредните програми на НФК в гр. Пловдив;
 - 26.04.2022 г. – Информационна среща по Извънредните програми на НФК в гр. Варна;
 - 11.10.2022 г. – Среща с организации по „Програмата за възстановяване и развитие на частни културни организации“ в Министерството на културата;
 - 30.03.2023 г. – „Национален фонд „Култура“ – възможности за финансиране на общини и културни институти – напредък по подготовката за изпълнение на проекти, финансирани по Плана за възстановяване и устойчивост и ориентирани към общините. Възможност за привличане на допълнителен ресурс за създаване и развитие на общинските програми и фондове за култура. Проект Развитие на културните и творчески сектори“, УНСС, Зала „Тържествена“;

- 31.03.2023 г. – Презентация на Офис „Култура“ на Бюро „Творческа Европа“ – „Пътеводител #CultureMovesEurope“ в гр. София;
- 13.04.2023 г. – Информационна среща, посветена на новата Индикативна програма на НФК за 2023 г. в Министерството на културата, с онлайн излъчване;
- 09.05.2023 г. – Информационна кампания – среща, разясняваща Програмата „Дебюти“ в Министерството на културата, с онлайн излъчване;
- 10.05.2023 г. – Информационна кампания за Плана за възстановяване и устойчивост (Проект 42) в Министерството на културата, с онлайн излъчване;
- 25.05.2023 г. – Работна среща с читалища от Област Шумен;
- 19.06.2023 г. – Информационна среща за представяне на условията и дискусия относно на програма „Преводи“ с издатели и организации, работещи в областта на превода, Министерство на културата;
- 01.07.2023 г. – Кръгла маса за обсъждане на дейностите по ПВУ, свързани с Проект 42 в хотел „Интерконтинентал“, с онлайн излъчване;
- 08.07.2023 г. – Среща във Велико Търново (ТАМ) - Информационна среща за Плана за възстановяване и устойчивост (Проект 42) ;
- 18.08.2023 г. – Информационна среща по повод Индикативната Програма за 2023 г. на Фонда и Плана за възстановяване и устойчивост в гр. Габрово;
- 24.08.2023 г. – Информационен ден за програми „Създаване“ и „Разпространение“ в Музея „Земята и хората“, София, с онлайн излъчване;
- 26.08.2023 г. – Информационен ден за програми „Създаване“ и „Разпространение“ в гр. Варна;
- 19-20.09.2023 г. – Информационни срещи и дискусии на програми „Любителско изкуство“, „Социално ангажирани изкуства“ и Плана за възстановяване и устойчивост в гр. Хасково;
- 10.10.2023 г. – Информационна среща по програми „Любителско изкуство“, „Социално ангажирани изкуства“ и „Мобилност и развитие“ в гр. Перник;
- 18.10.2023 г. – Публично представяне на проект на Закон за изменение и допълнение на Закон за закрила и развитие на културата – в Музея „Земята и хората“, София, с онлайн излъчване;
- 06.12.2023 г. – Информационен ден по Плана за възстановяване и устойчивост със Сектор „Култура“ – в гр. Пловдив;
- 12.12.2023 г. – Работна среща относно Компонент „Социално включване“ по Плана за възстановяване и устойчивост – Политехнически музей, София;
- 14.12.2023 г. – Дискусия „Културни хоризонти“ по покана на „Отворено общество“ с граждански организации, работещи в областта на ромската култура и интеркултурните комуникации, във връзка с Плана за възстановяване и устойчивост, София;

15.12.2023 г. – Информационен ден по Плана за възстановяване и устойчивост със Сектор „Култура“ в гр. Бургас;

19.12.2023 г. – Информационен ден по Плана за възстановяване и устойчивост със Сектор „Култура“ в гр. Плевен;

20.12.2023 г. – Информационен ден по Плана за възстановяване и устойчивост с независимия сектор в гр. Варна;

(От същия цикъл се прибавят и Благоевград, Стара Загора, Русе, Шумен и Перник, както и срещите в София за държавните, общинските и регионалните културни институти (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) и представителите на традиционния цирк (в НФК), проведени в началото на 2024 г.)

- б)** Обучения – всяка година се провежда обучение с одобрените кандидати от програма „Дебюти“ – Първи кръг, преди кандидатстването им във Втори кръг. За улеснение на кандидатите през 2022 г. е въведена практика да се организира допълнителна среща с одобрените кандидати по програма „Дебюти“, в която да бъдат дадени насоки за процеса по сключване на договорите и изпълнението на проектите;
- в)** Кореспонденция по телефон – екип „Програми и проекти“ е на разположение за запитвания по телефон в работно време. По телефон основно се получават запитвания, свързани с процесите по кандидатстване, сключване на договори, реализация и отчитане на проекти по програмите на Фонда и др.;
- г)** Имейл – ежедневно по имейл се получават запитвания за процесите по кандидатстване, сключване на договори, реализация и отчитане на проекти по програмите на Фонда; приемат се покани за събития, финансирани от Фонда; приемат се и се обработват молби за промени в параметрите по сключените договори. По имейл и през деловодната система на Фонда се изпращат отговори на получените запитвания; отговори на молби; имейли от Техническа комисия, изискващи предоставяне на липсващи документи в кандидататурите; инструкции за сключване на договори; писма, изискващи предоставяне на междинни отчети; друга официална кореспонденция;
- д)** Писмена комуникация – гореописаната в подточка „г“ комуникация в някои случаи се осъществява и чрез физически носители, получават се писма, молби и подписани допълнителни споразумения на хартия, както и покани и печатни материали по финансираните проекти. Отговорите на писма получени на физически носител обикновено се изпращат по имейл, в редки случаи на хартия;
- е)** Провеждане на обществено обсъждане на условията на програмите:
- През 2022 г. се провежда обществено обсъждане на условията както на извънредните, така и на регулярните програми на Фонда. Общественото обсъждане на условията на Извънредните програми е проведено под формата на анкета. Администрацията на Фонда получава и обработва общо 291 коментара и предложения, от които са приети напълно 107, приети частично – 1, и отхвърлени – 183;
 - Общественото обсъждане на условията на Регулярните програми е проведено отново под формата на анкета. Администрацията на Фонда е получила и обработила общо 103 коментара и предложения, от които са приети напълно

27, приети частично – 4, отхвърлени – 34 и неприложими – 38;

- На 19.06.2023 г. се провежда обществено обсъждане на условията на програма „Преводи“ с организации от сферата на книгоиздаването. Част от изказаните по време на обсъждането коментари (за удължаването на срока за кандидатстване, приемането на българските организации като допустими кандидати и допускането на разходи за пробни преводи (sample translations)) са взети предвид от страна на Фонда.

ж) Среци с бенефициентите в офиса на Националния фонд „Култура“ – провеждани са десетки среци с Изпълнителния директор и служителите на Националния фонд „Култура“ по предварителна уговорка, както и по инициатива на кандидати и бенефициенти;

з) Публикуване на новини на електронната страница в Интернет и Фейсбук страницата на Националния фонд „Култура“. Всяка актуална информация, предвидена в нормативните актове, уреждащи работата на Националния фонд „Култура“, се публикува на електронната страница и Фейсбук страницата на Националния фонд „Култура“;

и) Публикуване на материали на сайта и Фейсбук страницата на Националния фонд „Култура“.

Обхванати са всички предвидени в Закона за закрила и развитие на културата, Наредба Н-5/2007 г. и Закона за достъп до обществената информация случаи, като се спазват принципите при осъществяване правото на достъп до обществена информация, като откритост, достоверност и пълнота на информацията; осигуряване на еднакви условия за достъп до обществена информация; осигуряване на законност при търсенето и получаването на обществена информация; защита на правото на информация; защита на личните данни; гарантиране на сигурността на обществото и държавата.

Публикуват се:

- Резултати от конкурсните програми;
- Годишни отчети;
- Индикативни програми;
- Справки и статистики;
- Методически указания, презентации, често задавани въпроси по програми и други материали:

Често задавани въпроси по 6 програми на Фонда – публикувани в Новини на 13.04.22 г.

Въпроси, постъпили във формата за записване за информационните среци на НФК 2022 г. – Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти (21.04.22 г.)

Презентация по Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации (21.04.22 г.)

Презентация по Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти (21.04.22 г.)

Презентация по Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество (21.04.22 г.)

- Презентация по Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк (21.04.22 г.)
- Въпроси, постъпили по време на информационната среща по Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество (21.04.22 г.)
- Въпроси, постъпили по време на информационната среща по Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти (21.04.22 г.)
- Въпроси, постъпили във формата за записване за информационните срещи на НФК 2022 г. – Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество (21.04.22 г.)
- Въпроси, постъпили във формата за записване за информационните срещи на НФК 2022 г. – Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации (22.04.22 г.)
- Въпроси, постъпили по време на информационната среща по Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации (22.04.22 г.)
- Обновени Често задавани въпроси по Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти (01.05.22 г.)
- Обновени Често задавани въпроси по Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество (04.05.22 г.)
- Обновени Често задавани въпроси по Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти (05.05.22 г.)
- Обновени Често задавани въпроси по програма Творчески стипендии (05.05.22 г.)
- Обновени Често задавани въпроси по Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации (05.05.22 г.)
- Актуално лого на НФК (15.09.22 г.)
- Често задавани въпроси и отговори по Програма „Дебюти '22“ – Втори кръг (01.10.22 г.)
- ПВУ и НФК – Подробна информация (15.05.23 г.)
- ПВУ и НФК – Често задавани въпроси (15.05.23 г.)
- Често задавани въпроси по Програма „Дебюти“ (15.05.23 г.)
- Методически указания за комисиите при разглеждането на проектите по програмите на Националния фонд „Култура“ (28.06.23 г.)

- Често задавани въпроси по програма „Дебюти ‘23“ – Втори кръг – публикувани в Новини на 26.07.2023 г.
- Подробна информация, въпроси и отговори по Проект 42 от Националния план за възстановяване и устойчивост в текстови и видео формат – публикувани в Новини на 04.08.2023 г.
- Разяснения по Програма „Преводи“ (30.08.23 г.)
- Често задавани въпроси по програми „Създаване“ и „Разпространение“ / Въпроси от информационните срещи във Варна, София и Габрово (31.08.23 г.)
- Проект 42, Доклад от изпълнителя (01.09.23 г.)
- Проектозакон за промяна на ЗЗРК – публикуван в Новини на 09.09.23 г.
- Допълнителни указания за изпълнение и отчитане на проекти по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации“, „Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти“, „Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на традиционния цирк“ и „Програма за възстановяване и развитие на организации в областта на любителското творчество“, финансирани от Националния фонд „Култура“ през 2022 г. – публикувани в Новини на 27.09.23 г.
- Заявление за Достъп до обществена информация (04.10.23 г.)
- Списък на актуална обществена информация, която подлежи на публикуване (04.10.23 г.)
- Нормативни документи (правила и указания) - публикувани след 18.11.2021 г.:
 - Наредба № Н-5/27.06.2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“ (последната версия е публикувана на 23.11.22 г.)
 - Правила за номиниране на експерти за участие в експертните комисии в конкурси за предоставяне на средства от Националния фонд „Култура“ (приети на 16.02.23 г., публикувани на 16.03.2023 г.)
 - Правила за организацията на работата на Управителния съвет на Националния фонд „Култура“ (публикувани на 03.04.2023 г.)
 - Правила за организацията на работата на Националния фонд „Култура“ по обявяване на конкурси за предоставяне на средствата по Фонда, провеждането им, сключването на договори за финансово подпомагане на проекти в областта на културата и

тяхното отчитане (утвърдени на 06.06.23 г., публикувани на 07.06.2023 г.)

Правила за вътрешно подаване на сигнали и за последващи действия по тях в Националния фонд „Култура“ по Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения в Националния фонд „Култура“ (утвърдени и публикувани на 21.06.23 г.)

Закон за закрила и развитие на културата (последната версия публикувана на 25.07.23 г.)

Указания за изпълнение и отчитане на проекти по програми, финансирани от Националния фонд „Култура“ (утвърдени и публикувани на 27.09.23 г.)

Вътрешни правила за предоставяне на обществена информация на Националния фонд „Култура“ (утвърдени и публикувани на 04.10.23 г.)

Указания за прилагане на правила за видимост и комуникация на подкрепата на Националния фонд „Култура“ за проекти в областта на културата (последната версия е утвърдена и публикувана на 18.12.2023 г.)

- Анкета за дейността на НФК през 2021 г. (11.01.22 г.);
- й) Записи от онлайн срещи, публикувани със свободен достъп в Ютюб канала на НФК; (<https://www.youtube.com/@nationalculturefund3959>)
- к) Видео-указания за регистрация на профил и подаване на кандидатура в онлайн системата на НФК;
- л) мониторинг на изпълнението на финансирани проекти.

Основните типове документи, обработени от Националния фонд „Култура“ за разглеждания период, се разполагат в следната таблица:

Тип документ	Общ брой	
	входящи	изходящи
01 Писмо	1452	1297
02 Молба	1140	
03 Възражение	126	
04 Покана	313	
05 Писма за достъп до обществена информация	55	4
06 Дела, жалби	83	1
07 Оферта	22	
08 Фактура	322	
100 Писмо ОП	5	8
103 Декларация ОП	1	
11 Заявление	22	9

12 Докладна записка	3	
14 Заповед	53	
51 Анекс, допълнително споразумение	1	349
82 Приемо-предавателен протокол	55	6
84 Отчет/Доклад	393	5
85 Отговор	56	401
86 Пълномощно	26	11
87 Декларация	86	2
88 Протокол	21	
95 Доклад от комисия	48	
96 Решение	6	20
98 Платежно	44	1
Общо за всички видове:	4333	2114

5.2.1. Държавни, регионални и общински културни организации

През периода 18.11.2021 г. – 20.12.2023 г. Националният фонд „Култура“ сключва договори с общо 172 държавни, регионални и общински културни организации. От тях 108 са сключени по „Програмата за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти“, а 64 по останалите програми на Фонда.

Добри и партньорски отношения са установени с държавните културни институти, които безвъзмездно осигуряват помещения за провеждането на масови събития, свързани с информационните кампании на Националния фонд „Култура“.

5.2.2. Частни културни организации, неправителствени организации, сдружения с нестопанска цел

През периода 18.11.2021 г. – 20.12.2023 г. Националният фонд „Култура“ сключва договори с общо 938 частни културни организации (в тази бройка не се включват читалищата).

Отношенията на Националния фонд „Култура“ с частните културни организации са добри и се разполагат в сферата на професионалното сътрудничество. Повечето организации искат да работят с НФК, водени от желанието да постигнат целите си: да изпълнят проектните си предложения. Малка част от отношенията с частните организации са динамични, като в повечето случаи те са функция на публикувани резултати от конкурсните сесии на Фонда. За съжаление, насажданият обществен образ на Националния фонд „Култура“ се формира именно от тази малка група, тъй като мнозинството културни оператори са посветени на реализацията на проектите си, а не на несвойствено публично дебатиране на основно оперативното функциониране на Фонда.

5.2.3. Читалища

През разглеждания период Националният фонд „Култура“ сключва договори с общо 185 читалища.

По-голямата част от одобрените проекти на народните читалища са по извънредния цикъл от 2022 г. Както беше вече коментирано, мобилизацията на представителите на българските читалища и

любителско изкуство обаче съумя да предложи конкурентноспособност и виталност на читалищата и те останаха активна част и в програмите за 2023 г. въпреки нищожния бюджет.

5.2.4. Индивидуални творци

През периода 18.11.2021 г. – 20.12.2023 г. Националният фонд „Култура“ сключва договори с общо 1940 индивидуални творци. Големият процент от тях обаче трябва да се отдаде на Програма „Творчески стипендии“ 2022 г. – над 1,700 души.

5.3. Средства за масово осведомяване – електронни и печатни медии, социални мрежи

Националният фонд „Култура“ поддържа активни канали за комуникация в социалните мрежи – основно Фейсбук. Които освен източник на информация, предлагат и отдушник за коментари (в повечето случаи негативни и от краен брой потребители). Тази ситуация е внимателно проучена и спряното през 2021 г. коментирание под постове на Фонда е върнато за свободно ползване през 2022 г. Съществува, разбира се, и малък брой потребители, които използват социалните мрежи, за да задават въпроси и искат уточнения. На тях служителите на Фонда се стараят да отговорят в реалното време на постъпване на питането. Прави впечатление, че въпреки технологиите мнозинството от кандидати и бенефициенти предпочитат личния контакт по телефон.

Социалните мрежи предлагат и удобен и безплатен начин за комуникиране на подкрепата на Националния фонд „Култура“ (чрез „тагване“). Този подход е възприет от НФК като напълно легитимен.

От 2022 г. Националният фонд „Култура“ възприема по-строг графичен и езиков стил на комуникация. „Приятелското“ отношение, с което до този момент е наложен общественият образ на Фонда, е заменено с институционален изказ и образ. Липсата на артистична непринуденост постепенно е възприета от Сектора, като необходима предвид отговорностите, свързани с обема на работа и средства, с които се справя Фондът.

По отношение на работата с електронните и печатни медии, липсата на достатъчен човешки ресурс в Националния фонд „Култура“ не позволява наемаването на квалифициран специалист по връзки с обществеността. Спецификата на работата пък и не дава свобода за произволен избор на такъв специалист. В резултат медийният образ на Фонда зависи най-вече от сензация. Такъв е случаят с изслушването на Изпълнителния директор на НФК пред Комисията по културата и медиите в 49-ото Народно събрание. Неподготвеността на по-голямата част от членовете на Комисията проработи като положителен ПР на Фонда и неговия директор.

Българската телеграфна агенция и някои по-професионално ориентирани електронни медии осъзнават важността на работата на Фонда и откликват винаги в полза на Сектора и неговата информираност относно публичното финансиране на културата и изкуствата. Друга част, между които за съжаление обществени електронни медии, предпочитат да се включват в кампании срещу Фонда, продиктувани от частен или политически интерес (вж. т. 5.1.8.). По същество и по дефиниция работата на Фонда е безпристрастното разпределяне на държавната субсидия, художественият подбор не принадлежи на НФК, а на външно наети оценители, „професионалисти в даденото изкуство“. Това

означава, че самият Фонд не би следвало да бъде обект на подобен интерес. Но по причините, изтъкнати в т. 2.3.4. и т. 2.5.4., процесите в НФК неминуемо се персонифицират върху Администрацията и нейното ръководство.

6. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ

Националният фонд „Култура“ е пълноправен член на IFACCA (International Federation of Arts Councils and Culture Agencies, Международната федерация на съветите по изкуствата и агенциите по културата). През м. май 2023 г. за първи път делегация, представляваща Република България и Националният фонд „Култура“, участва на Среца на върха на федерацията. На проведената в Стокхолм, Швеция, IX Среца на върха по изкуствата и културата, в сътрудничество със Съвета по изкуствата на Кралство Швеция, активно участие вземат Изпълнителният директор, д-р Сава Драгунчев, и Главните експерти по програми и проекти Теодора Захариева и Йоана Кръстева.

IFACCA е световната мрежа на съветите по изкуства към министерствата на културата и правителствените организации в подкрепа на изкуствата и културата, в която членуват близо 70 държави, в това число и Република България в лицето на Националният фонд „Култура“, с мисия да създава и насърчава международния диалог и обмен в дух на солидарност, включване, реципрочност и взаимно изучаване.

Деветата среща на върха обръща специално внимание върху възстановяването на Сектор „Култура“ по места предвид последните три тежки години за творците и операторите на изкуство. Разработени и представени на световната общественост са процедури и дългосрочни стратегии за адаптиране в пост-ковидната обстановка, възстановяване, предефиниране и реформиране на публичната подкрепа за изкуствата и културата в посока на устойчивост и сигурност, включването на Сектор „Култура“ в разширения периметър на социалните дейности, създаване на международни предпоставки за утвърждаване на повсеместната възможност всички хора да могат да участват в културния живот и така да създават устойчивост на културния и творческия сектор в общества, които отдавна не са монокултурни и не оперират през призмата на унитарен поглед за изкуството.

Срещата в Стокхолм се провежда под мотото „Опазване на творческата свобода“, разпозната от и под закрилата на международното право като „свободата да се въобразява, създава и разпространяват разнообразни форми на културно изразяване без цензура от държавата, политическо вмешателство или натиск от неправителствените играчи“ (Доклад на ЮНЕСКО от 2019 г.).

Изпълнителният директор на Националният фонд „Култура“ представя за първи път Фонда и посочва практическите проблеми по администрирането на субсидиите за българските културни организации на специалната среща на ръководителите на съветите по изкуствата и агенциите по културата на този форум. Участието му в заседанията и докладването на резултатите от работните групи по тях по отношение на регулаторните функции на държавните структури в помощ на творческите и културни индустрии в рамките и извън рамките на дефиницията на ЮНЕСКО за свободата на творческия акт, включена във Всеобщата декларация за правата на човека (граждански и политически, чл. 27), са от основополагащо значение за разискванията по поставените теми от всички участници. Акцент е поставен и върху социалните медии и заплахата за изкуството в тях, дигиталните платформи и цензурата (вкл. автоцензурата), а Изпълнителният директор очертава примери с работата в България при ограничен държавен бюджет, който не се очаква да нараства в близките години, и опитите да се включват нови човешки ресурси, които да отговарят на синтетичността в съвременното изкуство (вкл. необходимостта както от развиване на уменията и познанията на творците –

професионализиране на създателите на културен продукт, така и увеличаването на професионалния капацитет на администрациите, вкл. тези на местно ниво, свързани с разпределянето на публични средства за култура и изкуство).

Новият член на IFACCA – Националният фонд „Култура“ (България), е вече включен активно в работата на световната организация, а Федерацията от своя страна предлага ноу-хау за развитието на структурите по разходването на публични средства главно в Европа през механизмите на самоуправление и разпределянето през фактическа децентрализация на средствата.

В резултат на участието на българската делегация на форума в Стокхолм са създадени устойчиви връзки, които се доразвиват в Двустранен проект между Националния фонд „Култура“ и Съвета по изкуствата на Норвегия (Arts and Culture Norway) с подкрепата на Министерството на културата и Столичната община в посока на интеграция и обмен на опит в предизвикателната среда на развитието на Сектор „Култура“. Дейностите по проекта започват през м. януари 2024 г.

Паралелно с тези връзки, Националният фонд „Култура“ установява работещо сътрудничество между НФК и Cultur|LX, Съвета по култура на Великото херцогство Люксембург, през януари 2023 г. и последваща работна среща през м. май. 2023 г. на двете финансиращи институции по отношение на програми за финансова подкрепа на културния сектор, фокус и цели, оценка на проектни предложения както и възможност за обмен между България и Люксембург. Разгледани са проблемни аспекти на работата в двете културни институции, както и стратегии за ефективното и ефикасно разходване на увеличаващия се бюджет за култура в двете страни, вкл. и Плана за възстановяване и устойчивост. Обсъдени са и конкретни стъпки в посока взаимодействието между Националния фонд „Култура“ и люксембургския му аналог за разработването на единна стратегия за развитието на независимите оператори на културата и изкуствата на общоевропейско ниво.

Нуждата от диалог в международен контекст е свързана с все по-нарастващия интерес към Националния фонд „Култура“ и значението му за българската култура. А като една от основните финансиращи културата институции в България Националният фонд „Култура“ носи отговорността да извършва дейностите си в актуалността на времето и с мисия да насърчава и опазва културното многообразие и развитие, като не отстъпва в усилията България да затвърждава полагаемото си място в европейското семейство на културни ценности и висок творчески потенциал.

7. ПЕРСПЕКТИВИ

Финансирането на култура в България ще продължава да бъде сложен процес, изтъкан от множество противоречия, нестихващи страсти и, за съжаление, понякога разочарования. Дейността на Националния фонд „Култура“ в този смисъл се заключава в благородната мисия да отглежда, възпитава и насърчава българските творци към подобряване на техния творчески и административен потенциал, за да може нашата култура да продължава да се развива независимо от нескончаемите предизвикателства пред нея във всеки един момент.

Фокусът на програмите за финансово подпомагане трябва да остане ясен и в услуга на носителите на заряда в изкуството. Разработването на различните инструменти за подкрепа на занимаващите се с култура следва обаче да се предефинира в посока на подкрепа за устойчиви културни оператори с неизчерпаема енергия за създаване на ново и по-добро културно съдържание. В този смисъл програмите на НФК трябва задължително да се разглеждат в дълбочина и при прецизен

анализ както на нуждите на Сектора, така и на възможностите му, така и на възможностите на българското общество да стимулира изкуствата.

Готвените промени в Закона за закрила и развитие на културата биха останали пожелателни, ако човешкият ресурс, ангажиран да провежда политиките в областта на културата, не положи усилия да се изравни с високите модели в Европа и света, не се отърси от тежненията си от предишни модели на управление на културата, както и да заживее с ясното съзнание, че държавното участие всъщност има функцията на помощен инструмент там, където има нужда, а не е непресъхващ източник на постоянна и всецяла издръжка.

Моделите в Европа разпознават като работещ механизъм поемането на отговорности за културата на местно ниво. Планът за възстановяване и устойчивост предлага именно такава възможност. От особена важност е Планът да успее да създаде подобен механизъм на децентрализирано подпомагане на културните оператори, в който държавата да може да разработва макрополитики и оставя творческия потенциал на грижите на институциите, които са близко до творците.

Един Национален фонд „Култура“, който е „на една ръка разстояние“ от Министъра на културата и предлага на представителите на местната власт „една ръка разстояние“ до собствения си Сектор „Култура“, е печелившата ръка за управляване на публичния ресурс в културата.

7.1. Фокус на публичното финансиране на Сектор „Култура“

С оглед на гореказаното, Националният фонд „Култура“ не следва да се разглежда във вакуум, защото е само част от основните органи на публичното финансиране в Сектор „Култура“, които имат ежегодни програми и конкурсни сесии – Министерството на културата, Националният фонд „Култура“, Изпълнителската агенция „Национален филмов център“, както и местните фондове и културни календари на някои от големите общини (София, Пловдив, Варна, Бургас, Шумен и др.).

Всички те се разполагат в сходни тенденции: създаване на творчески продукти чрез програми за индивидуални творци и културни организации, мобилност на творци, както и мобилност на творчески продукти под формата на тяхното разпространение, подкрепа за фестивали, конкурси и значими събития, подкрепа на дейността на организации в сферата на любителското творчество.

7.2. Институционални промени, вкл. законодателни

Националният фонд „Култура“ изпълнява дейности, свързани с подготовката към реформирането на законовата рамка, която управлява Фонда (вж. т. 4.1.1.). За съжаление, и това усилие е частично – в него не са предвидени промени, които да оказват влияние върху всички процеси в тяхната цялост, които оформят публичното финансиране на културата и изкуствата у нас. Изготвеният през обществена поръчка проектозакон, както и прилежащите му Мотиви и Оценка на въздействие, вкл. и Анализа на действащата законодателна рамка и Сравнителния анализ със сходни примери от Европейския съюз, вероятно ще останат под формата на архив и изводите изложени там няма да послужат за аргументирани решения в менажирането на културата занапред. Дано корекциите само в десетина члена от ЗЗРК (без съгласуване с останалите параметри на закона и без съгласуване с

останалото законодателство) не бъдат поредната поправка, която не вижда по-далече от краткосрочния ефект на туширане на конкретни обществени очаквания.

Отношенията на публичните донори помежду си и в частност с изпълнителната власт в лицето на Министерството на културата могат да се подобрят чрез рационалното разпределяне на отговорности, облечени в съответните финансови средства, така че Националният фонд „Култура“ да работи в лесно установяеми, непроменяеми мимолетно и ясно предвидими параметри в обслужване на правила и задължения в услуга само на културата, изкуствата и творците.

Показалец:

ИФАССА – 90
Администрация на Националния фонд „Култура“ – 3, 17
Дебюти – 27, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 44, 58, 62, 80, 81, 83, 85
Дигитални изкуства – 55, 58
Документооборот – 81, 87
Други държавни институции – 6, 75, 88
Едногодишен грант – 28, 35, 37, 38, 41, 44, 46, 52, 59, 60, 61
Експертни комисии – 6, 8, 19, 20, 21, 22, 23, 56, 78
Закон за закрила и развитие на културата – 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 27, 34, 48, 51, 57, 65, 70, 71, 72, 73, 75, 77, 82, 84, 86, 87, 91, 92
Законодателство – 7, 8, 15, 70, 73, 92
Извънредни програми – 6, 20, 41, 42, 47, 51, 63
Изпълнителен директор – 6, 11, 14, 15, 79, 89, 90
Индивидуални творци – 6, 27, 34, 61, 89, 92
Индикативна програма – 35, 47, 51, 52, 54, 59, 81
Информационна система – 69, 73
Конфликт на интереси – 13, 15, 17, 18, 19, 23, 77
КПКОНПИ – 80
Краен получател – 68, 69, 76, 94
Критика – 28, 29, 36, 37, 38, 39, 44, 58, 59
Културни и творчески индустрии – 67, 71, 92
Културно наследство – 13, 24, 25, 26, 43, 55
Любителско изкуство – 13, 29, 36, 37, 39, 42, 44, 46, 55, 59, 60, 82, 88
Медии – 13, 19, 70, 79, 89, 90
Международна дейност – 90
Министерство на културата – 6, 10, 13, 76, 77, 92
Министър на културата – 8, 12, 15, 92
Мобилност – 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 48, 56, 62, 79, 82
Обществен образ на Националния фонд „Култура“ – 75, 88
Обществени поръчки – 67, 70, 92
Обществено обсъждане – 19, 20, 70, 74, 83
Отчитане на проекти – 9, 62, 63, 79, 83, 86, 87
План за възстановяване и устойчивост – 6, 52, 55, 61, 67, 68, 69, 71, 75, 76, 85, 92
Политики в културата – 6, 9, 10, 43, 51, 53, 68, 69, 73, 74, 91, 92
Преводи – 28, 30, 34, 39, 43, 46, 57, 62, 78, 82, 83, 84, 85
Програми на Националния фонд „Култура“ – 19, 21, 43, 46, 47, 51, 54, 62, 74, 81, 83, 84, 88
Проект 42 от ПВУ – 6, 67, 68, 69, 71, 73, 75, 76, 82, 85, 86, 92
Публично даровство в България – 6, 10, 11
Реализиране на проекти – 35, 37, 40, 41, 62, 64, 67
Социални мрежи – 79, 89
Структура за наблюдение и докладване – 6, 68, 69, 71, 72, 74, 76
Съдебни дела – 79
Творческа Европа – 36, 37, 38, 39
Творчески стипендии – 29, 30, 47, 79, 85
Технически комисии – 18, 49, 83
Традиционен цирк – 28, 42, 43, 47, 83, 84
Управителен съвет – 3, 4, 6, 11, 12, 16, 49, 79, 80
Устойчиви организации – 42, 59, 60
Финансиране – 6, 7, 9, 11, 14, 22, 23, 24, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 52, 53, 54, 56, 58, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 89, 92
Финансови инструменти – 43, 51, 61
Частни културни организации – 19, 28, 34, 41, 47, 52, 80, 84, 85, 88
Читалища – 5, 33, 35, 42, 82, 88

Списък с използваните съкращения:

- АДФИ** – Агенция за държавна финансова инспекция
ГФО – Годишен финансов отчет
ДМА – Дълготрайни материални активи
ЕИП – Европейско икономическо пространство
ЕС – Европейски съюз
ЗДОИ – Закон за достъп до обществена информация
ЗЗРК – Закон за закрила и развитие на културата
ЗИД – Закон за изменение и допълнение
ККМ – Комисия по културата и медиите (към 49-ото Народно събрание)
КП – Краен получател
КПКОНПИ – Комисия за противодействие на корупцията и незаконно придобитото имущество
КП – Краен получател
КТИ – Културни и творчески индустрии
МВнР – Министерство на външните работи
МВУ – Механизъм за възстановяване и устойчивост
МК – Министерство на културата
МФ – Министерство на финансите
НОИ – Национален осигурителен институт
НПБ2023 – Програма за управление на Република България за периода юни 2023 г. – декември 2024 г.
НПВУ – Национален план за възстановяване и устойчивост
НФК – Национален фонд „Култура“
ООН – Организация на обединените нации
ПВУ – План за възстановяване и устойчивост
ПМС – Постановление на Министерския съвет
ПНДПП – Правнонормативна дейност и публични предприятия (дирекция в МК)
ПР – Връзки с обществеността (от англ. Public Relations, PR)
СНД – Структура за наблюдение и докладване
СУКПВУ – Система за управление и контрол на Плана за възстановяване и устойчивост
УС – Управителен съвет
ЮНЕСКО – Организацията на обединените нации за образование, наука и култура

Приложения:

ПРИЛОЖЕНИЕ – ДОКЛАДИ НА ЕКСПЕРТНИ КОМИСИИ

2022 г.

Програма „Мобилност“ 1: „...Комисията констатира, че текстовете на ал. 4, т. 3 и ал. 6 на чл. 8а от Наредба No Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“ не дават възможност създаване на обективен метод на работа, при който категорично да се разграничат случаите, в които се изискват допълнителни документи от кандидата. Във връзка с изискването на ал. 6 на чл. 8а разясненията, както и представените допълнителни документи, не трябва да променят съдържателните характеристики на проекта, включително да водят до изменение в качеството му, което може да доведе до поставяне на кандидата в по-благоприятно положение спрямо останалите кандидати, комисията счита, че от кандидатите следва да се изискват единствено липсващи задължително изискуем документи. На тях се приравняват неподписани документи, когато те са задължително изискуем по програмата. Съгласно чл. 5, ал. 2, т. 8 и 9 от Наредба No Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“, в сила от 05.04.2022 г., за получаване на средства от фонда не могат да кандидатстват лица, които са осъдени с влязла в сила присъда за престъпление по глави пета, шеста, седма и осма от Наказателния кодекс, освен ако са реабилитирани и лица, лишени от право да упражняват професия или дейност, свързана с предмета на кандидатстване, за срока, за който са лишени от правото. На 08.04.2022 г. Управителният съвет на НФ „Култура“ е приел и обявил конкурс по програма „Мобилност“, сесия I. Програмата е насочена към физически лица. В условията ѝ не са посочени изискванията на чл. 5, ал. 2, т. 8 и 9 от Наредба No Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“. Същевременно, след приемане на промените в Наредба No Н-5 от 27 юни 2007 г., Изпълнителният директор на НФ „Култура“ е отправил писмо до Директора на Дирекция „Електронно правосъдие и регистри“ на Министерство на правосъдието да бъде предоставен достъп издаване на електронни служебни свидетелства за съдимост на кандидати – физически лица по програми на НФ „Култура“. До момента по писмото не е получен отговор. Във връзка с горното назначената със Заповед No 3-303-4/10.05.2022 г. на Изп. Директор техническа комисия по програма „Мобилност“ не е осъществила проверка на кандидатите на основание чл. 5, ал. 2, т. 8 и 9 от Наредба No Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“, в сила от 05.04.2022 г. След приключване на проверката за административно съответствие и допустимост техническата комисия посочва допуснатите до разглеждане проекти, недопуснатите проекти, както и мотивите за констатираните несъответствия, размерът на заявения бюджет от всеки от кандидатите и размерът на установените от комисията недопустими разходи в бюджета на съответния проект в електронна таблица, неразделна част от настоящия протокол...“

Програма „Мобилност“ 2: „...Съгласно условията на програма „Мобилност 2“ проектите, финансирани от НФК, трябва да започнат не по-рано от датата на подписване на договора. Предвид процедурата по оценка на проектите и приемане на резултатите, сключването на договорите по програмата се случва в края на м. ноември/началото на м. декември. Проектите с начална дата, които предвиждат дейности преди датата на приемане на резултатите и сключване на договори, предвидени за края на месец ноември и началото на месец декември, са недопустими. Многобройността на проектите, отпаднали поради гореизложената причина, води до отпадането на качествени проектни приложения, което на свой ред води до цялостно понижаване на нивото на Програмата. Затова и средствата по Програмата не бяха разходвани в цялост – комисията НЕ ПРЕДЛАГА резерви по „Мобилност“ II сесия...“

Програма „Социално ангажирани изкуства“: „...Част от кандидатурите страдат от недобре развити идейни концепции; липсват потвърждения от общностите и групите в неравностойно положение, предмет на конкретната кандидатура; част от кампаниите са откровено популистки, адресиращи уж горещите теми на деня, но

без познаването им в дълбочина; в много малка част от проектните предложения са привлечени експерти (терапевти/психолози/социални работници/медиатори); има сгрешени бюджетни матрици. Въпреки множеството инструменти за финансиране на сектора в последните три години, както и тяхната активност, продължат да се наблюдават сериозни пропуски при работата на кандидатите с проектната документация. Последната често е непълна или некоректно попълнена; бюджетните матрици са тотално сгрешени, не се прави разлика между административни и продукционни разходи, не се разнасят сумите по източници на финансиране, липсват относителни дялове, погрешка или умишлено се трият формули; голяма част от творците разчитат на собствената си разпознаваемост като имена и не прилагат представителни материали, биографиите на голяма част от тях не са изрядно попълнени; липсват препоръки; писма за сцени/писма за подкрепа, референции. В голяма степен се наблюдава, че читалищата са неконкурентоспособни на останалите организации от сферата на културата, независимо дали става въпрос за такива от публичния или от частния сектор...“

Програма „Творческо развитие“: „... Много често се прилагат неактивни линкове, както и такива, които водят към сайт, където експертът е необходимо да направи проучване за доказване на заложения разход [...] Понятието професионално надграждане е грешно формулирано в някои от кандидатурите, тъй като не може да бъде приложено за непрофесионалисти в дадена област или за кандидати, на които предстои да започнат образованието си. По Програмата са подадени очевидно добре подготвени проекти, в съзвучие с условията, но неспазващи сроковете за начало на проектите, поради което не могат да бъдат финансирани от Националния фонд „Култура“. В този смисъл една от препоръките на комисията е по отношение на предварителното отсяване – проектното предложение би могло да се отхвърли, още когато е ясно, че не попада в срок, т.е. проектът получава високи точки заради високата оценка на качествата на кандидата, престижността на форума, който иска да посети, реалистичен бюджет, който е заложил, приложени писма за оферти, но времевият период не отговаря на зададения от НФК. [...] Наблюдава се сериозен напредък в работата на НФК по отношение на прецизиране и оптимизиране на процеса по оценяване на проектите – разработката на отделни оценъчни карти е добър пример в тази посока, също и предварителната среща на експертите от оценяващия екип...“

Програма „Преводи“: „...Традиционно повечето кандидати са реномирани издателства със сериозен портфейл от преводни издания, предложените заглавията са от разнообразни жанрове в художествената литература, а преводачите – с квалификация и опит в превода от български език. Тъй като това е петото издание на Програмата, могат да се констатират няколко тенденции, върху които бихме искали да обърнем вниманието на Управителния съвет. При анализ в хронологичен план от създаването на Програмата до сега се наблюдава известна повтаряемост на издателствата. Традиционното добро партньорство има и негативни последици: подходът към изготвяне на документите за участие тази година изглежда по-скоро формален и не показва достатъчна задълбоченост и ангажираност с процеса на кандидатстване. Нещо повече, в някои кандидатури има очевидни неточности – граматически, стилистични, правописни и пунктуационни грешки, разминавания в шрифтове, копиране на текстове от предишни кандидатури и т.н. Затова препоръчваме да се изготви статистика за всички сесии по Програмата – по година, издателство, заглавие, автор, преводач и т.н. Подобна историческа информация ще позволи на Ръководството на Националния фонд „Култура“ да извършва текущ анализ и ежегодно да актуализира стратегическите цели и/или критериите и тяхната тежест с цел избягване на диспропорции. В допълнение, обобщената информация ще осигури сравнимост и проследимост на данните, а също и надеждна основа за оценяване на проектите от външните оценители. Тя ще помогне и при отчитането на проектите, като при акумулиране на определена сума към един и същ бенефициент би могло да се извършват допълнителни проверки за обосноваване на разходите или да се изискват допълнителни отчети. Препоръчително е да се проведе обучение от експерти на Националния фонд „Култура“/Министерството на културата за участници в процедурата за кандидатстване по Програмата в отделни модули, фокусирани съответно върху техническите изисквания към кандидатурите и съдържателния им аспект. Това ще повиши съзнанието на участниците за важността на формалните изисквания при кандидатстване за публично финансиране и ще допринесе за избягване на повтарящи се пропуски при изготвяне на конкурсните документи в бъдещи сесии. В допълнение, подобно обучение би насърчило кандидатстването на нови участници по Програмата...“

Програма „Публики“: „...Основната цел на подобна програма трябва да подтиква културните организации към подобряване на тяхната работа с публиките, привличането на нови аудитории, използването на различни канали за комуникация и търсенето на обратна връзка от реалните публики на културните организации. Поради факта, че сега в програмата е зададен като основен приоритет „анализи и изследвания на публиките“ много често проектите се свеждат до предвидени анкети и/или социологически проучвания в едно или друго населено място. Това практически води до

промяна на фокуса от дейността на културната организация към дейността на наетата социологическа агенция или експерти. Често в проектите не става ясно как резултатите от едно социологическо проучване ще повлияят на дейността на кандидатстващата културна организация. От друга страна, кандидатстващите с подобни проекти организации остават с впечатлението, че напълно отговарят на приоритетите на програмата. Предлагам приоритетите да се редактират така, че да се оценява активността на самата кандидатстваща организация – какви изменения и подобрения тя предлага в своята работа с оглед развитието на нейната публика и за привличането на нови аудитории. В някои проекти се предлага достигането до публики с конкретна творческа проява. Подобни проекти категорично трябва да докажат иновативността на създавания културен продукт по отношение на публиките спрямо регулярната си културна / артистична дейност. Освен това оценителите трябва да имат достъп до някакъв конкретен материал — текстове, скици, експликации и т.н., за да могат да оценят качеството на културния продукт, който се предвижда да бъде създаден по проекта....“

Програма „Едногодишен грант“: „...Предвид широкия съдържателен обхват, разнородните цели и сложността на програмата немалко кандидати не съобразяват своите проекти с основните условия за съдържателна допустимост – насоченост на програмата към активни оператори на събития и културно съдържание през периода най-малко 2020 – 2022 г., както и изискването за концептуално обоснована целогодишна програма в контекста на тригодишна стратегия за развитие на организацията. Характерът на програмата и най-вече възможността за целогодишна структурна подкрепа (за административен екип, поддържане на пространства, закупуване на ДМА и т.н.) предпостави при редица проекти изместване на фокуса от добре разработена програма за разнообразни творчески и други дейности по проекта върху опити (често самоцелни) да се аргументира необходимостта от включване на нови членове в административния екип, нуждата от допълнително оборудване или желанието да се изгради нова онлайн платформа, без това да е обвързано с конкретна, добре обоснована едногодишна програма от традиционни или нови за организацията културни дейности. Комисията констатира, че често срещана грешка при изграждане на бюджетите на проектите е неспазване на задължително изискуемото по програмата съотношение между структурни и производствени разходи 40/60% или 60/40%, в зависимост от това дали организацията е създадена преди или след 2015 г. На основание чл. 8а, ал. 2, т. 5 от Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от НФ „Култура“ неспазването на това изискване води до административна недопустимост. Условието за точно процентно съотношение при разпределението на различни типове разходи в бюджетната матрица подтиква редица кандидати към изкуствено завишаване на определени разходи или включването на необосновани разходи, или дори преднамереното позициониране на определен тип разходи в графи за друг (съответно с неубедителни опити да обосноват дадени структурни разходи като производствени или обратното). По-мощните проекти на утвърдени в своя сектор организации, предвиждащи богата целогодишна програма от творчески, образователни и други дейности, естествено, успяват да съберат значително по-голям брой точки при оценяването от по-малки по мащаб, но също качествени като замисъл проекти, доказващи висок артистичен и организационен потенциал. Съответно опитните дългогодишни организации имат значителна преднина пред младите организации, за които финансирането по програмата реално би спомогнало за разгръщане на техния потенциал и би благоприятствало тяхното устойчиво развитие. Залагането на различни изисквания за процентно съотношение на разходите в бюджета, съобразено с периода на съществуване на организациите, е адекватна и в значителна степен успешна стратегия за компенсиране на този дисбаланс....“

Програма „Субсидии за проекти с национално значение“: „...Условията на програмата не успяват да помогнат на по-голямата част от кандидатите да подадат проектни предложения, които да отговарят на изискването за националност на значимостта на събитията, според Експертната комисия и Управителния съвет на НФ „Култура“. Според своето съдържание проектите могат да бъдат подавани своевременно по всички други програми на НФК, особено когато събитията са планирани в рамките на година след датата на кандидатстването. Някои проекти получават над 80 от 100 възможни точки, но не са предложени за финансиране по тази причина. Що се отнася до обстоятелството, че от 152 кандидатури са оценени само 23, това се налага напълно обективно, след като средствата по програмата са вече почти изчерпани преди 30 ноември – крайния срок за подаването им. Това е единствената програма за целево подпомагане от Националния фонд „Култура“, в която проектите се оценяват по реда на постъпване на кандидатурите (както изрично е оповестено при откриването на програмата), разглеждат се в последователни заседания на УС и в този смисъл отделните проектни предложения се състезават с Условията и критериите на Програмата, а не толкова помежду си....“

Програма „Дебюти“: „... Въпреки проведеното обучение между първи и втори кръг, за съжаление се наблюдават редица кандидатури, които не са надградени съобразно конкретните препоръки от страна на комисията и страдат от тежки дефицити – неясно или оскъдно представени идейни концепции, непълни или изцяло липсващи екипи, стрешени бюджетни матрици. Комисията единодушно апелира да се прецизира тълкуването и дефиницията на термина ДЕБЮТАНТ, която създава възможности за редица порочни практики, с които се компрометират приоритетите на програмата – да осъществява подкрепа на млади дебютиращи творци. Предвид големия брой кандидатури от сферата на киното, както в модул Екранни изкуства, така и погрешка подадени в модул Визуални и дигитални изкуства, комисията препоръчва отделянето им в самостоятелна програма и ангажирането на експерти в областта, поради спецификата на това изкуство. Важен аргумент в посока отделянето на киното в самостоятелна програма е и фактът, че продукциите в това изкуство често са високобюджетни. Ако се цели качествена реализация на проектното предложение, редукия в бюджета е практически невъзможна, а това в реалността на настоящата програма и нейния общ бюджет би означавало да се подкрепят много малък брой кандидатури. Ситуация, която би била в ущърб на всички участници, от всички сфери на изкуствата...“

Програма „Творческа Европа“: „... Във връзка с изискването на ал. 6 на чл. 8а от Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“ разясненията, както и представените допълнителни документи от кандидатите при подаването на проектните предложения, не трябва да променят съдържателните характеристики на проекта, включително да водят до изменение в качеството му, което може да доведе до поставяне на кандидата в по-благоприятно положение спрямо останалите кандидати. Затова комисията смята, че от кандидатите следва да се изискват единствено липсващи задължително изискуеми документи. На тях се приравняват неподписани документи, когато те са задължително изискуеми по програмата...“

2023 г.

Програма „Мобилност и развитие“: „... Комисията констатира, че при планирането на пътуванията си някои кандидати по настоящата програма (а и по други програми на НФК) нямат съзнанието, че основен принцип при публичното финансиране е икономичността, и имат очакване за висока степен на комфорт при пътуване, напр. хотелско настаняване deluxe, самолетен транспорт при наличие на по-евтин сухоземен такъв (включително за вътрешни полети в България), наем на кола за локален транспорт и др. В тази връзка експертната комисия препоръчва да се насърчава собственият принос във финансирането в противовес на очакването на кандидатите НФК да покрива всички разходи...“ [...] „... На всяка от сесиите се открояват ежегодни международни събития, за които в съответното направление кандидатстват по няколко кандидати [...] В бюджетите на кандидатите по програмата за участие в едно и също събитие се наблюдават значителни разлики. Поради естеството на програмата разходите за пътни, дневни и квартирни пари са основни бюджетни пера в проектните предложения. Комисията констатира, че при планирането на пътуванията си някои кандидати по настоящата програма нямат съзнанието, че основен принцип при публичното финансиране е икономичността, и имат очакване за висока степен на комфорт при пътуване. Комисията препоръчва експлицитно разписани изисквания в условията за кандидатстване относно икономичността при разходване на публични средства. Също така препоръчваме да се насърчава собственият принос във финансирането на проектите в противовес с очакването на кандидатите НФК да покрива всички разходи...“

Програма „Дебюти“: „... В тазгодишната програма „Дебюти '23“ е различна допустимостта на кандидатите. Премахнатата е възрастовата граница от 35 години, което е предпоставка за увеличаване на кандидатурите, но ще е необходимо време, за да се отчетат устойчиви резултати. Също така условието дебютантите да докажат професионално образование в сферата или направлението, по които кандидатстват, е задължително, което създава предпоставка за изпълнение на основната цел на програмата – привличане на дебютни проекти на професионални артисти...“

Програма „Критика“: „... В настоящия програмен период на НФК създаването на критическо съдържание е възможно както в самостоятелната програма „Критика“, така и като част от обхвата на програма „Създаване“. В хронологичен план се наблюдава свиване на програма „Критика“ и като количество, и като качество на проектните предложения. Броят на подадените кандидатури тази година отбелязва рекорден спад от близо 62% спрямо миналата година. Най-висок е броят на кандидатите в направление „Литература“ (13), но предложените за финансиране проекти са едва 3 и остава неувоен ресурс от близо 84,000 лева спрямо индикативния бюджет. Най-малко са кандидатурите в

направление „Музика“ (2). Наблюдава се инерция при изготвяне на проектните предложения, като някои кандидати дори не са обърнали внимание, че тази година има промяната в максималния размер на финансиране, и са изготвили бюджетите си спрямо нивата от миналата година. Комисията констатира, че повечето кандидати по програма „Критика“ са устойчиви бенефициенти на НФК с проекти и по други програми. Създаването на критическо съдържание се инструментализира като допълнителен източник на финансиране. В редица проектни предложения се заявява създаване на критическо съдържание, но всъщност художественият продукт е в областта на теорията или историята на изкуството или ако в него има критика, тя не успява да надскочи жанра на популярното ревю. Предвид гореизложеното предлагаме на УС на НФК да [...] обмисли създаването и разпространението на критическо съдържание да се финансира в рамките на програма „Създаване“. Конкуrentната среда в програма „Създаване“ би насърчила кандидатите за по-високо качество на проектните предложения и би подпомогнала оценителите при класирането на най-добрите проекти...“

Програма „Преводи“: „...В настоящото шесто издание на програма „Преводи“ на НФК броят на подадените кандидатури отбелязва спад спрямо миналата година. Едно от обясненията безспорно е привеждането на Условието на Програмата в съответствие с чл. 10, ал. 2 от ЗЗРК, според който лица и организации, които не са част от Европейския съюз, Европейското икономическо пространство и Швейцария, не са допустими кандидати. Големите „отсъстващи“ тази година са издателствата от Великобритания, САЩ, Македония и Турция. Проектни предложения за превод на английски език не са подадени (с изключение на една кандидатура на немско издателство). Предвидената в Условието възможност за евентуално партньорство между българска културна организация и чуждестранно издателство, което да разпространява превода, явно е непривлекателно за кандидатите, като възможно обяснение за това е, че те биха поели по-голяма тежест при изпълнение на проекта и по-голям риск при евентуално неизпълнение от страна на чуждестранното издателство.

Автори и заглавия: В сравнение с програмата за 2022 г. в настоящото издание разнообразието от автори заглавия не е голямо. От 10 допустими кандидатури, 3 са за „Времеубежище“ на Георги Господинов, 3 за стихосбирката „Шествието“ на Кирил Василев и 2 за романи на Теодора Димова.

Обзор на възможностите за финансиране на преводи по програми на НФК. В настоящия програмен сезон извършаването на преводи е допустима дейност по 3 програми на НФК: 3.1 Програма „Преводи“ – обособена самостоятелна програма за превод от български език; 3.2 Програма „Разпространение“ – за създаване на примерни преводи на вече издадени художествени текстове на български автори (до 30 страници). На информационните срещи кандидатите нееднократно настояваха за възможността да финансират пробни преводи до 30 страници и администрацията на НФК откликна на техните очаквания. Проектни предложения за пробен превод обаче не са подадени. Едно от възможните обяснения е, че кандидатите не са научили за тази възможност, която дава програма „Разпространение“. 3.3 Програма „Създаване“ - за колаборативна дейност между автор и преводач. Проектните предложения, които се възползват от тази възможност по програма „Създаване“, дават индикация за опасна тенденция. Тъй като няма специфични изисквания към кандидатите, преводачите, художествения продукт и преводните езици, по програмата има кандидатури за превод от английски на български език на популярна литература (трилъри, фентъзи, хорър и др.). В допълнение, максималният размер на финансиране по програма „Създаване“ е значително по-висок от този по програма „Преводи“, като в същото време изискванията са занижени. Това би могло да доведе до отлив на кандидатури по програма „Преводи“ в посока на програма „Създаване“...“

Програма „Създаване“: „...Предизвикателство беше наличието на значителни завишения на бюджетите на много от проектите в перата за административни разходи, както и наличие на дейности, предвидени за двойно финансиране. Това се отрази на предложенията за редукиции, които са значителни в някои от модулите. Значителният брой кандидатури в сравнение с относително неголемите суми за финансиране създаде затруднения при открояването на най-стойностните проекти. Обща е констатацията, че редица организации (по инерция от предходните структурни програми) очакват подкрепа на годишните си творчески програми, които в много от проектите са представени като нов културен продукт. Комисията отчете това обстоятелство и не толерира подобен подход, който би накърнил устойчивостта на сектора, тъй като системната подкрепа на културните програми на отделни организации би ги направила уязвими спрямо силната конкуренция на национално и локално ниво с други аналогични структури от публичната или частната сфера. Най-сериозна (с оглед бъдещата работа на НФК) констатация на експертната комисия е свързана с отчетения от всички оценители [...] осезаем дефицит на ярки творчески концепции, облечени в детайлни програми за реализация, способни да създадат нови художествени продукти с най-високо качество – емблематични, иновативни и трайни. Всички класирани проекти имат художествени качества, но открояващи се нови творби, надяваме се, са останали за следващи сесии [...] проблемът за отсъствието на ярки и емблематични потенциални творби и творчески концепции в такава многобройна група от кандидатстващи организации и творци е повече от

сериозен. И в тази програма регистрирахме една невидима доскоро тенденция един и същ екип да кандидатства през две или три юридически лица с проекти, които са близки по съдържание и по план за реализация. Тази форма на заобикаляне на правилата на програмата не само ни озадачи, но и ни постави пред трудни административни и етични казуси. При оценяването те бяха разрешени в най-почтен спрямо кандидатите порядък, но може да се помисли за по-строги изисквания в споменатата насока...“

Програма „Разпространение“: „...Комисията констатира значителна разлика в качеството на проектите, предложени от повечето читалища и от някои юридически и физически лица с малък опит в сектора и качеството на проектите, предложени от утвърдени творчески екипи, автори и изпълнители. С оглед заложената в програмата равнопоставеност на всички допустими и допуснати участници до оценка бяха положени усилия за създаване на становища, които да имат не само констативен, но и инструктивен характер по отношение на бъдещата работа на организациите и творците, които не се представиха много убедително в хода на настоящата процедура. Частичен дисбаланс в програмата внесоха и проектите за разпространение от творческата област на цирковото изкуство, които трудно се вписват в профила на настоящата програма и нямаха достатъчно високо качество, за да бъдат финансирани...“

Програма „Социално ангажирани изкуства“: „... Част от организациите предложиха мотивирани и убедителни проекти, но без писмено съгласие за съвместна дейност от страна на представители на групата (включително и техни юридически лица). Това беше предпоставка за отказ от финансиране, тъй като не са налични гаранции за реализирането на проекта. Макар и повишена в сравнение с предходни сесии, проектната култура на значителна част от кандидатите имаше за най-уязвима страна подготовката на бюджета. Налична е тенденция за превишаване на административните разходи. В много от проектите дейностите недостатъчно убедително са свързани със съответните пера на бюджетите. Част от организациите участваха с адаптирани за работа със социално уязвими групи на проекти, с които са кандидатствали по други програми или през предходни години. В някои от случаите стандартни проекти за създаване и/или разпространение на културен продукт са изкуствено „пришити“ към конкретен социален проблем или към конкретна уязвима група – с цел получаване финансиране за подкрепа на годишния културен план на кандидата. При всички такива казуси комисията не е допуснала до класиране или до групата на резервите въпросните проекти ...“

Програма „Любителско изкуство“: „...Предизвикателство пред комисията представляваха заложените бюджети на програмата, които не позволиха в предложените за финансиране проекти да попаднат предложения, които отговарят в пълна степен на целите и приоритетите на програмата, и които биха могли да развият и разширят обхвата на любителското изкуство в страната. Обща е констатацията, че редица от кандидатстващите организации (по инерция от предходните структурни програми през последните две години и най-вече Програмата за подкрепа на частните организации в областта на любителското изкуство) очакват подкрепа на годишните си творчески програми, отклонявайки се от приоритетите и целите на настоящата програма...“

ПРИЛОЖЕНИЕ – СПРАВКА ЗА СЪДЕБНИ ДЕЛА

1. ЗАВЕДЕНИ ОТ НАЦИОНАЛНИЯ ФОНД „КУЛТУРА“:

Страна	Предмет на делото	Статут
Сдружение „Тишина“	Искова молба за връщане на суми, предоставени по „Едногодишна програма за подкрепа на частни организации в областта на изкуствата 2020“	Текущо!
Интерпартнерс АД	Искова молба за връщане на суми	Спечелено!
К.Д.Д. (физическо лице)	Искова молба за връщане на суми	Спечелено!
„Ел моментум“ ООД	Искова молба за възстановяване авансово заплатената сума по Договор за услуга № ДФ-11/24.06.2022 за създаване на авторски визуални обучителни материали и представянето им	Текущо!
ТП на НОИ София- град	Жалба срещу решението на ТП на НОИ София-град № 1040-21-408 от 04.07.2023 г., с което е отхвърлена жалба срещу задължителни предписания № ЗД- 1-21-357643 от 25.05.2023 г.	Текущо!
Сдружение „Ораганизация за съвременно алтернативно изкуство и култура – 36 маймуни“	Искова молба за възстановяване на суми поради незаконосъобразно разходване на средства по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“ и „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
„Сингъл степ“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради незаконосъобразно разходване на средства по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Текущо!
„Гибелин“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради незаконосъобразно разходване на средства по програма „Мобилност '2 – 2022“	Текущо!
„Уан модърн“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Визуални изкуства 2021“ – договор № VI2021-29	Спечелено!
Сдружение „Седем“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проекти по програми „Творческо развитие 2021“, „Публики 2021“ и „Критики 2021“	Спечелено!
Й. М. Й. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Творчески инициативи в областта на театралното, танцовото, цирковото и визуалното изкуство 2021“	Текущо!
М.Д.Б. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради незаконосъобразно разходване на средства по програма „Мобилност'2 – 2022“	Текущо!
Синеленд ООД	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Едногодишен грант 2021“	Текущо!
Сдружение „Асоциация на софийските писатели“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно на проект по програма „Едногодишен грант 2021“	Текущо!
НЧ „Цачо Ненов – 1897“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“ 2021	Текущо!
НЧ „Светлина 2021“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“ 2021	Текущо!

„Музикекспорт“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“ 2021	Текущо!
„Дженерал глобъл кмпани“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Социално ангажирани изкуства 2021“	Текущо!
„Прайм груп интернешънъл“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Социално ангажирани изкуства 2021“	Текущо!
Фондация „Международна фондация България 2002“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“ 2021	Текущо!
Сдружение „Асситеж България“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Визуални изкуства ’21“	Възлагателно писмо!
А.С.А. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Визуални изкуства ’21“	Възлагателно писмо!
Фондация „Културни перспективи“	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Едногодишен грант 2021“	Възлагателно писмо!
В.К.С. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Музикални инициативи 2021“	Възлагателно писмо!
И.Й.С. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Музикални инициативи 2021“	Възлагателно писмо!
Т.М.К. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Музикални инициативи 2021“	Възлагателно писмо!
„Док енд фиш“ ЕООД	Искова молба за възстановяване на суми поради непълно изпълнение на проект по програма „Културно наследство ’21“	Възлагателно писмо!
О.С.Ц. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Музикални инициативи – сесия 2 ’21/Индивидуални проекти“, договор № М12-2021-І-106	Възлагателно писмо!
Г.Н.Н. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Музикални инициативи – сесия 2 ’21/ Индивидуални проекти“ – договор № М12-2021-І-92	Възлагателно писмо!
И.Е.Й. (физическо лице)	Искова молба за възстановяване на суми поради неотчитане – финансово и съдържателно, на проект по програма „Творчески инициативи ’21/Индивидуални проекти“ – договор № Т1-2021-І-211	Възлагателно писмо!

2. ЗАВЕДЕНИ СРЕЩУ РЕШЕНИЯ НА УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ, НАЦИОНАЛЕН ФОНД „КУЛТУРА“:

2.1. Дела в периода: 01.01.2021 – 01.07.2022 г.:

Страна	Предмет на делото	Статут
„Аванпост“ ЕООД	Срещу резултатите по „Едногодишна програма за подкрепа на частни професионални организации в областта на изкуствата“	Спечелено!
„Галерия Ракурси“ ООД	Срещу резултатите по „Едногодишна програма за подкрепа на частни професионални организации в областта на изкуствата“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Аванпост“ ЕООД	Срещу Решение по ЗДОИ за поименния състав на експертната комисия по „Едногодишна програма за подкрепа на частни професионални организации в областта на изкуствата“, протоколи от заседания на УС, проектни кандидатури	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
Сдружение „Обществен комитет „Васил Левски“ – Габрово“	Срещу резултатите по „Едногодишна програма за подкрепа на професионални организации в областта на традиционното и съвременно цирково изкуство“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
Агенция „Стефани Арт Старс“	Срещу Решение на УС на НФК от 30.09.2021 г. и продължение от 01.10.2021 г. по протокол № 18, в частта по т. 3 „Приемане на резултати от конкурс по програма „Едногодишна програма за подкрепа на професионални организации в областта на традиционното и съвременно цирково изкуство“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
Фондация „Едно за култура и изкуства“	Срещу Решение на УС на НФК от 26.11.2021 г. и резултатите по програма „Едногодишен грант 2021“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Стефани арт“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК от 30.09.2021 г. и продължение на 01.10.2021 за резултатите по програма „Подкрепа на професионални организации в областта на цирковото изкуство“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Зографик филм“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК от 26.11.2021 г. за резултатите по програма „Едногодишен грант“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Инсайт 2021“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК от 25.11.2021 г. за резултатите по програма „Визуални изкуства“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„ФК Плетеница“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК от 22.11.2021 г. за резултатите по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
Сдружение „Клуб за български народни танци Фъртуните на Мишо“	Срещу Решение на УС на НФК от 22.11.2021 г. за резултатите по програма „Подкрепа за частни организации в областта на любителското изкуство“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)

2.1. Дела в периода: 01.07.2022 – 31.12.2023 г.:

Страна	Предмет на делото	Статут
„Аванпост“ ЕООД	Срещу решение на УС на НФК по „Едногодишна програма за подкрепа на частни професионални организации в областта на изкуствата“	Спечелено!
С.П. (физическо лице)	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Творчески стипендии 2022“	Загубено! (Ново произнасяне от УС)
„Бългериън лайф мюзик“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Текущо!
„Ди Би Ел“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Загубено! (Ново произнасяне от УС)
Асоциация „Форум“	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Текущо!
ЕТ „Елм – Ивайло Христов“	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Прекратено!
Фондация „Акад. Николай Кауфман“	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Прекратено!
„Страйп медия“	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Прекратено!
„А123“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Текущо!
„7арт“ ЕООД	Срещу решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Текущо!
„А234“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК по „Програма за възстановяване и развитие на частни културни организации 2022“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Микс Медия Прадакшънс“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Дебюти 22 – Първи кръг“	Текущо!
„ВОХ студио“ ЕООД	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
„Бългериън лайф мюзик“ ЕООД	Срещу решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
С.П.П. (физическо лице)	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Творчески инициативи 2021“	Текущо!
Фондация „Иван Асен 22“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
„Балкански документален център“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
„Обществен комитет Васил Левски – Габрово“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
„Дрийм тийм 2019“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
„Д2 Груп“ ООД	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2022“	Текущо!
Фондация „Борис Христов“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Проекти с национално значение 2022“	Загубено! (Ново произнасяне на УС)
М.К. (физическо лице)	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Социално ангажирани изкуства 2022“	Прекратено!

С.И. (физическо лице)	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Творческо развитие 2022“	Текущо!
Фондация „Едно за култура и изкуства“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Едногодишен грант 2021“	Текущо!
„Виа Ер Консулт“	Срещу отказ по ЗДОИ (поименен състав на комисии, протоколи от заседания на УС, оценъчни карти)	Прекратено!
„Кантус Фирмус“	Срещу отказ по ЗДОИ (поименен състав на комисии, протоколи от заседания на УС, оценъчни карти)	Прекратено!
Фондация „Едно за култура и изкуства“	Срещу Решение на УС на НФК по програма „Създаване 2023“	Текущо!

ПРИЛОЖЕНИЕ – СПИСЪЦИ НА БЕНЕФИЦИЕНТИТЕ ПРЕЗ 2022 и 2023 г.

ПРАВНА ФОРМА	КАНДИДАТ	ПРЕДСТАВЛЯВАЩО ЛИЦЕ	САИ	МОБИЛНОСТ	ЕДНОГОДИШЕН ГРАНТ	ТВОРЧЕСКО РАЗВИТИЕ	ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА	СУБСИДИИ ЗА ПРОЕКТИ С НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ	ПРЕВОДИ	ПУБЛИКИ	КРИТИКА	ДЕБЮТИ	МОБИЛНОСТ 2	ТВОРЧЕСКИ СТИПЕНДИИ	ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧАСТНИ КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ	НАГРАДИ ЗА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ НА УЧАЩИ В ОБЛАСТТА НА	ПРОГРАМА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА	ПРОГРАМА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА	ПРОГРАМА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИИ В ОБЛАСТТА НА	ОБЩО
ф.л.	Абдънали Есенбеков Къдърралиев	Абдънали Есенбеков Къдърралиев												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Аглия Лазарова Гумнерова	Аглия Лазарова Гумнерова		3 000.00																3 000.00
ф.л.	Аглия Стилианова Московска	Аглия Стилианова Московска												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Аделина Илиева Раковска	Аделина Илиева Раковска												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Аделина Петрова Петрова	Аделина Петрова Петрова												4 046.00						4 046.00
ю.л.	СОФИЙСКА ГРАДСКА ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ Културен институт	Аделина Филева															64 118.70			64 118.70
ю.л.	Студио Комплект ООД ООД	Адриана Андреева Димитрова			99 883.00															99 883.00
ю.л.	Студио Комплект ООД ООД	Адриана Андреева Димитрова													97 617.60					97 617.60
ф.л.	Адриана Бедрос Добрева	Адриана Бедрос Добрева												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Азиз Назми Шакир	Азиз Назми Шакир												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Айя Петрова Москова	Айя Петрова Москова												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Албена Стефанова Баева	Албена Стефанова Баева												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Livicate ЕООД	Албена Александрова Будинова									21 903.68									21 903.68
ю.л.	НЧ "Звезда - 1918" Читалище	Албена Арнаудова															14 929.60			14 929.60
ф.л.	Албена Бисерова Михайлова	Албена Бисерова Михайлова												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Сдружение "ОПАС" Сдружение	Албена Венциславова Кръстева																14 796.99		14 796.99
ю.л.	Сдружение Кремък Сдружение	Албена Димитрова Цветанова																14 926.00		14 926.00
ю.л.	Искра - 1964 Читалище	Албена Иванова Събева и Ирина Славчева Иванова-Атанасова																14 992.00		14 992.00
ю.л.	Фондация "Арт Бюро" Фондация	Албена Костадинова Тагарева	14 720.00																	14 720.00
ф.л.	Албена Костадинова Тагарева	Албена Костадинова Тагарева												4 046.00						4 046.00
ю.л.	"Мисия.Иновации.Гражданство-МИГ" Сдружение	Албена Орлинова Йончева																13 084.00		13 084.00
ф.л.	Албена Тодорова Коева	Албена Тодорова Коева												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Дивизи ЕООД	Албена Цветанова Бяндова	14 197.00																	14 197.00
ю.л.	Дивизи ЕООД	Албена Цветанова Бяндова																14 991.40		14 991.40
ю.л.	Гараж - колективна платформа за независими артисти Сдружение	Александар Георгиев													85 497.82					85 497.82
ю.л.	Гараж - колективна платформа за независими артисти Сдружение	Александар Георгиев									24 900.00									24 900.00
ф.л.	Александар - Георгиев	Александар Георгиев								12 000.00										12 000.00
ф.л.	Александар - Георгиев	Александар Георгиев												4 046.00						4 046.00

ю.л.	НЧ "Елин Пелин-1977" Читалище	Борислав Димитров Борисов																11 350.00	11 350.00	
ф.л.	Борислав Димитров Борисов	Борислав Димитров Борисов																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислав Климентов Пешев	Борислав Климентов Пешев																	4 046.00	4 046.00
ю.л.	РЕГИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ ЗА РЕФОРМА И РАЗВИТИЕ - РОДЕН КРАЙ Сдружение	Борислав Крумов																	11 000.00	11 000.00
ю.л.	НЧ Пробуда-1925 Читалище	Борислав Людмилов Митрашков																	13 394.48	13 394.48
ф.л.	Борислав Ненчев Кръстев	Борислав Ненчев Кръстев																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислав Петков Петров	Борислав Петков Петров																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислав Руменов Бояджиев	Борислав Руменов Бояджиев																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислав Стоянов Стоянов	Борислав Стоянов Стоянов																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислав Тодоров Згуровски	Борислав Тодоров Згуровски																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислава Иванова Караджова	Борислава Иванова Караджова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислава Кирилова Анастасова	Борислава Кирилова Анастасова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Борислава Кирчева Кирчева	Борислава Кирчева Борислава Кирчева Кирчева																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Крумова Маноилова	Боряна Крумова Маноилова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Николова Николова	Боряна Николова Николова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Руменова Василева	Боряна Руменова Василева																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Ангелова Йовчева	Боряна Ангелова Йовчева																	4 046.00	4 046.00
ю.л.	Ахинора-2003 Читалище	Боряна Галинова Бориславова																	20 000.00	20 000.00
ф.л.	Боряна Дойчинова Петкова	Боряна Дойчинова Петкова																	5 000.00	5 000.00
ф.л.	Боряна Йосифова Терзиева	Боряна Йосифова Терзиева																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Красиминова Грънчарова	Боряна Красиминова Грънчарова																	4 046.00	4 046.00
ю.л.	Народно читалище "Христо Ботев 1884", гр. Ботевград Читалище	Боряна Нешкова - Маринова																	15 724.00	15 724.00
ф.л.	Боряна Пандова Пандова	Боряна Пандова Пандова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Пламенова Петкова	Боряна Пламенова Петкова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Русинова Центнер	Боряна Русинова Центнер																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боряна Светославова Статкова	Боряна Светославова Статкова																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боян Атанасов Йорданов	Боян Атанасов Йорданов																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боян Емил Фераджиев	Боян Емил Фераджиев																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боян Светослав Петров	Боян Светослав Петров																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боян Александров Карамфилов	Боян Александров Карамфилов																	4 046.00	4 046.00
ф.л.	Боян Гочев Гегов	Боян Гочев Гегов																	4 046.00	4 046.00
ю.л.	Пловдивски Филхармоничен Оркестър ЕООД ЕООД	Боян Димитров Иванов																	14 990.00	14 990.00

ю.л.	ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР „САВА ОГНЯНОВ“ - РУСЕ Културен институт	Боян Иванов Иванов																65 000.00				65 000.00				
ф.л.	Боян Николаев Бояджиев	Боян Николаев Бояджиев																				4 046.00	4 046.00			
ф.л.	Боян Петров Ангелов	Боян Петров Ангелов																					4 046.00	4 046.00		
ю.л.	Сдружение "Конклав" Сдружение	Боян Руменов Крачолов																					20 693.43	20 693.43		
ф.л.	Боян Руменов Крачолов	Боян Руменов Крачолов																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Бояна Александрова Авджиева	Бояна Александрова Авджиева																						3 400.00	3 400.00	
ф.л.	Бояна Данчева Джикова	Бояна Данчева Джикова																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Бояна Данчева Русева	Бояна Данчева Русева																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	Фондация ПОСТ ОРБИТАЛ Фондация	Бояна Джикова																						15 000.00	15 000.00	
ю.л.	ЕС ЕНД БИ СТУДИО ЕООД ЕООД	Бояна Димитрова Стоилова																						16 592.12	16 592.12	
ф.л.	Бояна Стефанова Зарева	Бояна Стефанова Зарева																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Бояна Цветанова Минковска-Николова	Бояна Цветанова Минковска-Николова																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Бояна Юриева Топчийска	Бояна Юриева Топчийска																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	Пространство за музика Сдружение	Бранимир Георгиев Минков																							17 000.00	17 000.00
ф.л.	Бранимир Петев Миладинов	Бранимир Петев Миладинов																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Братан Цветиев Братанов	Братан Цветиев Братанов																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Бюрхан Бятин Керим	Бюрхан Бятин Керим																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Валентин Атанасов Гальов	Валентин Атанасов Гальов																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	"Глоси" ЕООД	Валентин Диков Дишев																						13 470.00	13 470.00	
ю.л.	Художествена галерия "Владимир Димитров-Майстора" Културен институт	Валентин Димитров Господинов																							35 000.00	35 000.00
ю.л.	Валентин Траянов Друга П.Ф.	Валентин Димитров Траянов																						7 100.00	7 100.00	
ю.л.	ИДЕЯ ДИЗАЙН ООД ООД	Валентин Савов Щинков																						74 311.00	74 311.00	
ю.л.	Народно читалище "Св. Иван Рилски-1922" Читалище	Валентин Симеонов Борисов																							14 994.00	14 994.00
ф.л.	Валентина Ангелова Минкова	Валентина Ангелова Минкова																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Валентина Милославова Славова-Трендафилова	Валентина Милославова Славова-Трендафилова																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	Регионален исторически музей "Стою Шишков" - Смолян Друга П.Ф.	Валентина Атанасова Василева																							13 704.00	13 704.00
ф.л.	Валентина Валентинова Вирянска	Валентина Валентинова Вирянска																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	СНЦ "Музикален свят-Балчик" Сдружение	Валентина Георгиева Петрова																						15 000.00	15 000.00	
ю.л.	Градска библиотека "Пеньо Пенев" Културен институт	Валентина Димитрова Терзиева																							20 910.00	20 910.00
ф.л.	Валентина Руменова Григорова	Валентина Руменова Григорова																						4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Валентина Христова Александрова	Валентина Христова Александрова																						4 046.00	4 046.00	
ю.л.	СДРУЖЕНИЕ АСОЦИАЦИЯ БЪЛГАРСКА КНИГА Сдружение	Валентина Чавдаровна Божичкова																						99 997.00	99 997.00	

ю.л.	Младежи театър „Николай Бинев“ Културен институт	Владимир Николаев Люцканов															65 000.00			65 000.00
ю.л.	НЧ "Нови хоризонти 2009 Читалище	Владимир Николаев Русев																26 000.00		26 000.00
ю.л.	Фондация "Имам идея" Фондация	Владимир Николов Трифонов				69 631.00														69 631.00
ю.л.	Общински музей Попово Културен институт	Владимир Пенчев Иванов															23 113.60			23 113.60
ф.л.	Владимир Симеонов Величков	Владимир Симеонов Величков												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Владимир Тодоров Веселинов	Владимир Тодоров Веселинов												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Елегуа Друга П.Ф.	Владимир Христов Грудев																10 000.00		10 000.00
ф.л.	Владинелла Владислава Кацарска	Владинелла Владислава Кацарска												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Форматик Лаб ЕООД ЕООД	Владислав Емилев Илиев														49 261.00				49 261.00
ф.л.	Владислав Емилев Илиев	Владислав Емилев Илиев												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Владислав Иванов Стоименов	Владислав Иванов Стоименов												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Владислава Иванова Боева	Владислава Иванова Боева												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Владислава Михайлова Димитрова	Владислава Михайлова Димитрова												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Aether Art / Етер Арт Фондация	Войн Тодоров Войнов														47 880.00				47 880.00
ф.л.	Войн Тодоров Войнов	Войн Тодоров Войнов												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Волен Михайлов Пенев	Волен Михайлов Пенев												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Волена Галинова Апостолова	Волена Галинова Апостолова												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Вяра Венцеслава Антонова	Вяра Венцеслава Антонова												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Вяра Георгиева Гунева	Вяра Георгиева Гунева												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Вяра Милкова Болградова	Вяра Милкова Болградова												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Вяра Стойчева Млечевска	Вяра Стойчева Млечевска												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Габи Борислава Коруджикова	Габи Борислава Коруджикова												4 046.00						4 046.00
ф.л.	Габриел Христов Панев	Габриел Христов Панев												4 046.00						4 046.00
ю.л.	ИНЪР ТИЪТЪР КОМПАНИ ЕООД	Габриела Данаилова Петрова														85 758.05				85 758.05
ф.л.	Габриела Данаилова Петрова	Габриела Данаилова Петрова												4 046.00						4 046.00
ю.л.	НЧ " Напредък 1898" Читалище	Габриела Любенова Раловска																14 838.00		14 838.00
ф.л.	Габриела Стефанова Кърджилева	Габриела Стефанова Кърджилева												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Мадорее Център за Вътрешно Израстване Сдружение	Габриела Цветанова Пенчева																14 500.00		14 500.00
ф.л.	Галин Диянов Димов	Галин Диянов Димов												4 046.00						4 046.00
ю.л.	Автокино ЕООД	Галин Иванов Желязков														49 000.00				49 000.00
ф.л.	Галин Христов Попов	Галин Христов Попов												4 046.00						4 046.00
ю.л.	ВТ Ивентс Сдружение	Галин Христов Попов														26 727.00				26 727.00

ю.л.	Фондация "ВЕДНА" Фондация	Красимира Методиева Николова																30 000.00	30 000.00
ф.л.	Красимира Николова Борисова	Красимира Николова Борисова																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Общински исторически музей - Средец Културен институт	Красимира Петкова Костова																16 943.90	16 943.90
ю.л.	ФОНДАЦИЯ СТОЙНА КРЪСТАНОВА ООД	Красимира Христова Кръстанова	17 842.00																17 842.00
ф.л.	Кремена Цанева Кряколова	Кремена Цанева Кряколова																4 046.00	4 046.00
ю.л.	БЪЛГАРСКА ФЕДЕРАЦИЯ ПО СПОРТНИ ТАНЦОВИ ДИСЦИПЛИНИ ЕРА-3000 Сдружение	Кремена Атанасова Шопова																2 176.00	2 176.00
ю.л.	Културна фондация А25 Фондация	Кремена Василева Христова																13 500.00	13 500.00
ю.л.	Културна фондация А25 Фондация	Кремена Василева Христова																8 204.50	8 204.50
ю.л.	Балетен клуб "ПА ДЕ КРЕ" Сдружение	Кремена Костова- Гайдарова																25 000.00	25 000.00
ф.л.	Кремена Сергеева Чолакова	Кремена Сергеева Чолакова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Крис Красимиров Атанасов	Крис Красимиров Атанасов																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристиан Огнянов Грънчаров	Кристиан Огнянов Грънчаров																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Народно читалище "Бяла Анаста-2016" Читалище	Кристиан Павлинов Косхов																30 000.00	30 000.00
ф.л.	Кристина Асенова Митева	Кристина Асенова Митева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Анастасова Камбарева	Кристина Анастасова Камбарева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Бориславова Спасовска	Кристина Бориславова Спасовска																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Валентинова Христова	Кристина Валентинова Христова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Василева Славкова	Кристина Василева Славкова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Владимирова Ангелова	Кристина Владиминова Ангелова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Георгиева Инглизова	Кристина Георгиева Инглизова																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Фондация Рийчаут Фондация	Кристина Димитрова Гологанова	16 894.00																16 894.00
ф.л.	Кристина Анастасова Камбарева	Кристина Камбарева	12 120.00																12 120.00
ю.л.	ФРИИ ТАЙМ БГ ООД	Кристина Любенова Желязкова																9 280.00	9 280.00
ф.л.	Кристина Миткова Беломорска	Кристина Миткова Беломорска																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристина Николаева Томова	Кристина Николаева Томова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристия Димитрова Тодорова	Кристия Димитрова Тодорова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристия Мартинова Томбушева	Кристия Мартинова Томбушева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристиян Евгениев Чернев	Кристиян Евгениев Чернев																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кристиян Ивов Янкулов	Кристиян Ивов Янкулов																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Кръстев Кръстев Кръстев	Кръстев Кръстев Кръстев																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Клас 5x5 Сдружение	Кръстев Кръстев Христов Топев																19 900.00	19 900.00

ю.л.	НЧ "Арсени Костенцев 1980" Читалище	Симеон Герасимов Станоев																20 000.00	20 000.00
ю.л.	НЧ "Христо Ботев" - 1927 г. Читалище	Симеон Николов Тодоров																12 112.38	12 112.38
ф.л.	Симеон Петев Цончев	Симеон Петев Цончев																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симеон Славчев Чаушев	Симеон Славчев Чаушев																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симеон Стефанов Германов	Симеон Стефанов Германов																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симеон Стоилов Симеонов	Симеон Стоилов Симеонов																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симон Тодоров Тодоров	Симон Тодоров Тодоров																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симона Валериева Здравкова	Симона Валериева Здравкова																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Сдружение "Арт асоциация "Водолей" Сдружение	Симона Венциславова Попова-Липовска																28 000.00	28 000.00
ю.л.	Сдружение "Арт асоциация "Водолей" Сдружение	Симона Венциславова Попова-Липовска																13 600.00	13 600.00
ф.л.	Симона Дочкова Нанова	Симона Дочкова Нанова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симона Милкова Георгиева	Симона Милкова Георгиева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Симона Михайлова Михайлова	Симона Михайлова Михайлова																4 046.00	4 046.00
ю.л.	КЕРЪТ ООД	Симона Петева Крумова																23 810.00	23 810.00
ю.л.	ВОТТЕГА ERRANTE EDIZIONI ООД	Симоне Чилриан																15 000.00	15 000.00
ф.л.	Сион Йири Найман	Сион Йири Найман																2 666.36	2 666.36
ф.л.	Сирма Йорданова Добрева	Сирма Йорданова Добрева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Сияна Димитрова Недялкова	Сияна Димитрова Недялкова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Слава Димитрова Георгиева	Слава Димитрова Георгиева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Слава Иванова Дойчева	Слава Иванова Дойчева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Славена Свиленова Зайкова	Славена Свиленова Зайкова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Славена Николова Даскалова	Славена Николова Даскалова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Славена Симеонова Симеонова	Славена Симеонова Симеонова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Славина Иванова Калканджиева	Славина Иванова Калканджиева																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Восток ЕООД	Славица Свидерска																8 400.00	8 400.00
ф.л.	Славчо Николов Николов	Славчо Николов Николов																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Снежана Ташева Ташева	Снежана Ташева Ташева																4 046.00	4 046.00
ю.л.	Народно читалище "Развитие - 1893" Читалище	Снежана Христова Делчева																14 994.00	14 994.00
ю.л.	СДУЖЕНИЕ "ТАНЦОВ СЪСТАВ-СТАНИМАКА" Сдружение	СНЕЖАНКА ИВАНОВА СТАНКОВА																15 000.00	15 000.00
ю.л.	Народно читалище "Мита Стойчева 1900" Читалище	Снежанка Колева Йорданова																14 718.00	14 718.00
ф.л.	Снежанка Нейкова Нейкова-Георгиева	Снежанка Нейкова Нейкова-Георгиева																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Сонай Юсеин Юсеин	Сонай Юсеин Юсеин																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Соня Иванова Митова	Соня Иванова Митова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Соня Георгиева Чакърова	Соня Георгиева Чакърова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Соня Димитрова Маринова-Илкова	Соня Димитрова Маринова-Илкова																4 046.00	4 046.00
ф.л.	Сотир Георгиев Гелев	Сотир Георгиев Гелев																4 046.00	4 046.00

ю.л.	"НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ "ХАДЖИ ДИМИТЪР - 1937" Читалище	СТАНКА КОЙНОВА ИВАНОВА																14 882.00	14 882.00		
ю.л.	Народно читалище "Наука - 1870 г." Читалище	Станка Минкова Марешка																14 989.50	14 989.50		
ф.л.	Стела Василева Георгиева	Стела Василева Георгиева																	4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Стела Красиминова Каменова	Стела Красиминова Каменова																	4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Стела Миленова Димова	Стела Миленова Димова																	4 046.00	4 046.00	
ф.л.	Стела Николаева Калайкова	Стела Николаева Калайкова																	4 046.00	4 046.00	
ю.л.	Ромска академия за култура и образование Сдружение	Стела Стефанова Костова	13 500.00																	13 500.00	
ф.л.	Стела Христова Стефанова	Стела Христова Стефанова																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стелиян Димитров Стелиянов	Стелиян Димитров Стелиянов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стелияна Христова Донева	Стелияна Христова Донева																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Адрианов Войводов	Стефан Адрианов Войводов																		14 740.40	14 740.40
ф.л.	Стефан Адрианов Войводов	Стефан Адрианов Войводов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Александров Прохоров	Стефан Александров Прохоров																		4 046.00	4 046.00
ю.л.	Номад Денс Академи България Сдружение	Стефан Антониев Щерев																		94 761.00	94 761.00
ю.л.	Асоциация Информбюро Фондация	Стефан Антониев Щерев																		99 174.00	99 174.00
ф.л.	Стефан Антониев Щерев	Стефан Антониев Щерев																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Василев Горанов	Стефан Василев Горанов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Василев Прасков	Стефан Василев Прасков																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Георгиев Петрунов	Стефан Георгиев Петрунов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Денолюбов Николов	Стефан Денолюбов Николов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Драгомиров Божков	Стефан Драгомиров Божков																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Емилов Николов	Стефан Емилов Николов																		4 046.00	4 046.00
ю.л.	СПАМ студиос Сдружение	Стефан Здравески	99 956.00																		99 956.00
ф.л.	Стефан Иванов Кулев	Стефан Иванов Кулев																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Илиев Иванов	Стефан Илиев Иванов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Йорданов Николов	Стефан Йорданов Николов																		4 046.00	4 046.00
ю.л.	Ноарт ЕООД	Стефан Каменов Каменов																		12 819.30	12 819.30
ю.л.	Театър Нокс Фондация	Стефан Кирилов Кирилов																		14 994.49	14 994.49
ф.л.	Стефан Киров Стефанов	Стефан Киров Стефанов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	стефан любенов иванов	Стефан Любенов иванов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Михаелов Артамонцев	Стефан Михаелов Артамонцев																		4 046.00	4 046.00
ю.л.	Регионален исторически музей - Пловдив Културен институт	Стефан Николов Шивачев																		14 772.00	14 772.00
ю.л.	Книги за всички ЕООД	Стефан Пламенов Тотев																		12 830.00	12 830.00
ф.л.	Стефан Русинов Русинов	Стефан Русинов Русинов																		12 000.00	12 000.00
ф.л.	Стефан Русинов Русинов	Стефан Русинов Русинов																		4 046.00	4 046.00
ф.л.	Стефан Стефанов Ганов	Стефан Стефанов Ганов																		4 046.00	4 046.00
ю.л.	Чупетльови двори ЕООД	Стефан Стефанов Гецов																		29 000.00	29 000.00

Ю.Л.	Метаарт Фондация	Антон Антонов Шнитер	МУЗИКА			1,200.00							1,200.00
Ю.Л.	Българска национална филмотека Културен институт	Антония Асенова Ковачева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА					10,000.00					10,000.00
Ю.Л.	ФОНДАЦИЯ ЕДНО ЗА КУЛТУРА И ИЗКУСТВА Фондация	Асен Асенов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА									42,151.94	42,151.94
Ф.Л.	Асен Бориславов Асенов	Асен Бориславов Асенов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			5,000.00							5,000.00
Ф.Л.	Асен Валентинов Георгиев	Асен Валентинов Георгиев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			2,933.00							2,933.00
Ю.Л.	Сдружение Ансамбъл Чинари Културен институт	Асен Христов Павлов	МУЗИКА								19,100.00		19,100.00
Ю.Л.	НЧ "Изгрев-1921" Читалище	Ася Тодорова Тодорова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА						8,345.00				8,345.00
Ю.Л.	Камерен Сдружение Фондация Есторниум Фондация	Атанас Василев Петров Атанас Йорданов Христовосков	МУЗИКА								19,328.00		19,328.00
Ю.Л.	Арт Линк Фондация	Атанас Маев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			14,981.00							14,981.00
Ю.Л.	Издавателство Енастрон СД	Атанаснос Скифас - Еммануил Папулис	ЛИТЕРАТУРА										43,458.66
Ю.Л.	Vox gaга, МВ КД	Бенас Арвудас Григас	ЛИТЕРАТУРА										12,152.00
Ю.Л.	Narkut Klado Кф. ООД	Бенце Сонди	ЛИТЕРАТУРА										13,800.00
Ф.Л.	Билиана Маринова Дешева	Билиана Маринова Дешева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								15,000.00		15,000.00
Ю.Л.	Бисмар ООД ООД	Бистра Веселинова Шишкова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									17,140.00	17,140.00
Ф.Л.	Борис Емилов Тикварски	Борис Емилов Тикварски	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			5,950.00							5,950.00
Ю.Л.	ТЕАТЪР НА ОТПОВОРНОСТТА	Борис Славчев Зафиров	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			52,740.00							52,740.00
Ю.Л.	Театър на отговорността Сдружение	Борис Славчев Зафиров	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА						8,340.00				8,340.00
Ю.Л.	НЧ "Васил Левски 1928" Читалище	Борис Стефанов Самаринов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								14,990.00		14,990.00
Ю.Л.	Съюз на българските писатели Сдружение	Боян Ангелов Иванов	ЛИТЕРАТУРА										9,810.00
Ю.Л.	Сдружение "Конклав" Сдружение	Боян Руменов Крачолов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			61,810.00							61,810.00
Ю.Л.	Сдружение "Конклав" Сдружение	Боян Руменов Крачолов	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								10,000.00		10,000.00
Ю.Л.	Фондация ПОСТ ОРБИТАЛ Фондация	Бояна Джикова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	49,972.00									49,972.00
Ю.Л.	Фондация ПОСТ ОРБИТАЛ Фондация	Бояна Джикова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			14,885.00							14,885.00
Ф.Л.	Бояна Юриева Топчийска	Бояна Юриева Топчийска	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								8,980.00		8,980.00
Ф.Л.	Братан Цветиев Братанов	Братан Цветиев Братанов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			4,010.00							4,010.00
Ю.Л.	"Глоси" ЕООД	Валентин Диков Дишев	ЛИТЕРАТУРА								6,024.00		6,024.00
Ю.Л.	СДРУЖЕНИЕ АСОЦИАЦИЯ БЪЛГАРСКА КНИГА Сдружение	Валентина Чавдаровна Божичкова	ЛИТЕРАТУРА									35,600.00	35,600.00
Ю.Л.	СДРУЖЕНИЕ АСОЦИАЦИЯ БЪЛГАРСКА КНИГА Сдружение	Валентина Чавдаровна Божичкова / Десислава Алексиева	ЛИТЕРАТУРА			55,160.00							55,160.00
Ф.Л.	Валери Андонов Димчев	Валери Андонов Димчев	МУЗИКА			3,060.00							3,060.00
Ю.Л.	Мультикулт Сдружение	Валери Георгиев Георгиев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			31,588.00							31,588.00
Ю.Л.	Сдружение "Транзит" Сдружение	Валерия Бончева Минева-Георгиева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА								14,960.00		14,960.00
Ю.Л.	"Обскура" Фондация Фондация	Ваньо Ангелов Димитров	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	14,766.00									14,766.00
Ю.Л.	Народно читалище "Заря - 1898" Хаджидимитрово Читалище	Ваня Георгиева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА								10,400.00		10,400.00
Ю.Л.	"АТЕЛИЕТО-2010" Сдружение Сдружение	Ваня Кирилова Запрянова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			4,990.00							4,990.00
Ю.Л.	Лауреати Фондация	Ваня Нейкова Нейкова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								16,310.00		16,310.00
Ю.Л.	Стенд Арт Сдружение	Ваня Павлинова Георгиева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	32,000.00									32,000.00
Ю.Л.	Стенд Арт Сдружение	Ваня Павлинова Георгиева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			2,698.00							2,698.00
Ю.Л.	Бест мен ООД ООД	Ваня Цветанова Иванова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								18,000.00		18,000.00
Ю.Л.	Яйцата Дизайн Студио ЕООД ЕООД	Васил Георгиев Славков	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									11,265.00	11,265.00
Ю.Л.	"Кантус Фирмуе" АД АД	Васил Димитров	МУЗИКА			69,260.00							69,260.00

Ю.Л.	Фондация "Боженица" Фондация	Владимир Ангелов Димитров	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА							11,960.00					11,960.00
Ф.Л.	Владимир Василев Влаев	Владимир Василев Влаев	МУЗИКА			2,450.00									2,450.00
Ю.Л.	ХАРТА ООД	Владимир Димитров Илиев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								15,000.00				15,000.00
Ю.Л.	Форматик Лаб ЕООД ЕООД	Владислав Емилов Илиев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									12,494.00			12,494.00
Ю.Л.	Aether Art / Етер Арт Фондация	Войн Тодоров Войнов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			7,000.00									7,000.00
Ю.Л.	ИНГЪР ТИЪТЪР КОМПАНИ ЕООД	Габриела Дананлова Петрова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА										14,852.00		14,852.00
Ю.Л.	Скрибене - медийна група ООД	Георги Гаврилов	ЛИТЕРАТУРА								7,118.00				7,118.00
Ю.Л.	НОНСОФИЯ	Георги Георгиев Димитров	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			57,108.00									57,108.00
Ю.Л.	44 МЮЗИК ООД ООД	ГЕОРГИ ЕЛЕНКОВ	МУЗИКА								14,992.00				14,992.00
Ю.Л.	Дъ Сентър ЕООД	Георги Иванов Енчев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			47,250.00									47,250.00
Ю.Л.	Сдружение Материя Сдружение	Георги Илиев Власев	ЛИТЕРАТУРА	12,000.00											12,000.00
Ю.Л.	Сдружение "Синестезия Колектив Сдружение	Георги Петков Павлов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	27,300.00											27,300.00
Ю.Л.	Сдружение "Синестезия Колектив Сдружение	Георги Петков Павлов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							5,000.00					5,000.00
Ю.Л.	Сдружение АРСОВ САУНД Сдружение	Георги Петров Арсов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							13,460.00					13,460.00
Ю.Л.	Старче Енъртеймънт ЕООД ЕООД	Георги Пламенов Илиев	ЛИТЕРАТУРА	13,126.00											13,126.00
Ю.Л.	Лагом Филмс ООД ООД	Георги Станислав Генчев	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								12,610.00				12,610.00
Ю.Л.	Мач Фрейм Студио ООД ООД	Георги Стойчев Маринов	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								15,910.00				15,910.00
Ю.Л.	ЖОРОСКОП ЕООД	Георги Христов Георгиев	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								15,379.00				15,379.00
Ф.Л.	Георги Христов Георгиев	Георги Христов Георгиев	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									14,000.00			14,000.00
Ю.Л.	Фондация Мини Арт Фондация	Георгий Николаев Колев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			70,013.00									70,013.00
Ю.Л.	Фондация Мини Арт Фондация	Георгий Николаев Колев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			3,697.00									3,697.00
Ю.Л.	Камерно музикално общество "НОТА БЕНЕ" Сдружение	Грациела Иванова Панайотова- Георгиева	МУЗИКА									10,580.00			10,580.00
Ю.Л.	Театрално-музикален център - Кърджали Културен институт	Гъльб Бочуков	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			4,142.00									4,142.00
Ф.Л.	Давид Димитров Митев	Давид Димитров Митев	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								6,760.00				6,760.00
Ф.Л.	Дана Венциславова Пейчинова	Дана Венциславова Пейчинова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			8,580.00									8,580.00
Ю.Л.	"РАЗКАЗ СТУДИО" ООД ООД	ДАНАИЛ ТОДОРОВ КОЛЕВ	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								9,600.00				9,600.00
Ю.Л.	НЮ ЕЙДЖ АРТ ЛЕЙБЪЛ Сдружение	Дани Бисеров Дамянов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	23,050.00											23,050.00
Ю.Л.	Фондация "Театър Хамелеон" Фондация	Даниел Росен Русев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА				1,042.00								1,042.00
Ф.Л.	Даниела Белчева Белчева	Даниела Белчева Белчева	МУЗИКА									9,420.00			9,420.00
Ю.Л.	Ардена Фондация	Даниела Петрова Дикова	МУЗИКА			14,991.00									14,991.00
Ю.Л.	Театрално-музикален продуцентски център - Варна Културен институт	Даниела Стефанова Иванова-Димова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			20,000.00									20,000.00
Ю.Л.	АМАТЕРАС ФОНДАЦИЯ Фондация	Даниела Стоянова Тодорова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			65,400.00									65,400.00
Ю.Л.	Фондация Рефлектор Фондация	Данислава Василева Тошкова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА			29,100.00									29,100.00
Ю.Л.	Държавен куклен театър - Стара Загора Културен институт	Дарин Петков Маринов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА				1,831.00								1,831.00
Ю.Л.	Народно читалище "Христо Ботев 1898" Читалище	Дафина Атанасова Гърчева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									14,635.00			14,635.00
Ф.Л.	Делян Ивайлов Михайлов	Делян Ивайлов Михайлов	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								14,500.00				14,500.00
Ю.Л.	Вижьъри Фондация	Деляна Ангелова Ангелова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			12,925.00									12,925.00
Ю.Л.	Вижьъри Фондация	Деляна Ангелова Ангелова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								15,000.00				15,000.00
Ю.Л.	Десалекс ЕООД	Десислава Ивайлова Алексиева	ЛИТЕРАТУРА			50,220.00									50,220.00
Ю.Л.	"Ами да-6" ООД ООД	Десислава Иванова Боева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА								14,530.00				14,530.00

Ю.Л.	„Център за неформално образование и културна дейност АЛОС“ Сдружение	Любен Николаев Кулелиев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									4,980.00		4,980.00
Ю.Л.	„Център за неформално образование и културна дейност АЛОС“ Сдружение	Любен Николаев Кулелиев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	18,900.00										18,900.00
Ф.Л.	Любомир Иванов Колаксьзов	Любомир Иванов Колаксьзов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		2,205.00									2,205.00
Ф.Л.	Любомира Антонова Костова	Любомира Антонова Костова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		10,816.00									10,816.00
Ю.Л.	Фондация Аполония Фондация	Маргарита Данаилова Димитрова	МУЗИКА			6,000.00								6,000.00
Ю.Л.	Творческа къща ЦЪРКЕЛИТЕ ЕООД ЕООД	Маргарита Друмева	МУЗИКА	12,000.00										12,000.00
Ю.Л.	Драматичен театър "Никола Вапцаров" Културен институт	Маргарита Емилова Мачева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА									19,986.00		19,986.00
Ю.Л.	Каничка Букс ООД ООД	Маргарита Огнянова Бончева	ЛИТЕРАТУРА							13,080.00				13,080.00
Ю.Л.	НЧ"Христо Ботев-1952" Читалище	Маргаритка Малинова Желева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА						10,000.00					10,000.00
Ф.Л.	Маряна Анастолева Капустянова	Маряна Анастолева Капустянова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		1,783.00									1,783.00
Ю.Л.	ТАКА ЗАПОЧНА ВСИЧКО ЕООД	Маряна Красенова Кръстева	ЛИТЕРАТУРА	33,780.00										33,780.00
Ю.Л.	НЧ"Просвещение1871" Читалище	Маряна Наглова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	11,994.00										11,994.00
Ю.Л.	Свободно поетическо общество Фондация	Марианна Димитрова Георгиева	ЛИТЕРАТУРА	31,800.00										31,800.00
Ю.Л.	Марнет и Марионет ЕООД	Мариета Ангелова Василева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			6,000.00								6,000.00
Ю.Л.	ЕМ ПИ СТУДИО ИНТЕРНАШЪНЪЛ ООД	Марин Петков	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	59,147.00										59,147.00
Ю.Л.	Фондация Темпус Кантукум ООД	Марина Колева	МУЗИКА			14,983.00								14,983.00
Ю.Л.	Литература над нулата ООД	Мария Георгиева Гетова	ЛИТЕРАТУРА									10,740.00		10,740.00
Ю.Л.	Доза Арт ООД	Мария Димитрова Ампова / МИЛЕНА ЕДВИГОВА ЗАХАРИЕВА	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	13,400.00										13,400.00
Ю.Л.	Галерия Структура ЕООД	Мария Димитрова Василева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	59,000.00										59,000.00
Ю.Л.	Арт Ленд еоод ЕООД	Мария Младенова Банова-Дончева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		1,408.00									1,408.00
Ю.Л.	Младешка фондация "Аморфа" Фондация	Мария Юрива Балджакова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА						14,790.00					14,790.00
Ю.Л.	ЕТ ТРИК-ТРАК МАРИЯНА ГРИГОРОВА Друга П.Ф.	МАРИЯНА ДОЙЧИНОВА ГРИГОРОВА	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА							14,951.00				14,951.00
Ю.Л.	La Tortuga Bulgaria Сдружение	Марко Видал Гонсалес	ЛИТЕРАТУРА					8,417.00						8,417.00
Ф.Л.	Мартин Борисов Борисов	Мартин Борисов Борисов	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		1,848.00									1,848.00
Ф.Л.	Мартин Георгиев Владимир	Мартин Георгиев Владимир	МУЗИКА							14,950.00				14,950.00
Ю.Л.	"Стъпки в ясыка" ЕООД	Мартин Димитров Денев	МУЗИКА	35,780.00										35,780.00
Ю.Л.	"МЮЗИК ВАЙБС 18" ЕООД	Мартин Димитров Михайлов	МУЗИКА		8,426.00									8,426.00
Ю.Л.	Строежа ООД	Мартин Димитров Михайлов	МУЗИКА		12,042.00									12,042.00
Ф.Л.	Мартин Николаев Джачков	Мартин Николаев Джачков	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			800.00								800.00
Ю.Л.	Марти Мюзик ООД ООД	Мартина Борисова Табакова	МУЗИКА		5,425.00									5,425.00
Ю.Л.	Марти Мюзик ООД ООД	Мартина Борисова Табакова	МУЗИКА								10,233.00			10,233.00
Ф.Л.	Мартина Михайлова Михайлова	Мартина Михайлова Михайлова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	2,310.00										2,310.00
Ф.Л.	Мартина Михайлова Михайлова	Мартина Михайлова Михайлова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА							4,600.00				4,600.00
Ю.Л.	Фондация за съвременно изкуство и медиа Фондация	Мартина Стефанова Йорданова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА		5,994.00									5,994.00
Ю.Л.	КултАрт Сдружение	Мартина Теодорова Георгиева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА								8,382.00			8,382.00
Ю.Л.	КултАрт Сдружение	Мартина Теодорова Георгиева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА							12,549.00				12,549.00
Ю.Л.	Сдружение Балкански Документален Център Сдружение	Мартичка Стоянова Божилова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА	12,376.00										12,376.00
Ю.Л.	Социални Системи"Юндола" Сдружение	Мая Станкева Бежанска	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							19,992.00				19,992.00

Ю.Л.	Сдружение "Арт асоциация "Водолей" Сдружение	Симона Венциславова Попова-Липовска	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА							19,000.00					19,000.00
Ю.Л.	И хала, и врана Фондация	Слава Иванова Дойчева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								13,598.00				13,598.00
Ю.Л.	И хала, и врана Фондация	Слава Иванова Дойчева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									13,495.00			13,495.00
Ю.Л.	Български хоров съюз Сдружение	Славил Здравков Димиров	МУЗИКА			7,934.00									7,934.00
Ю.Л.	Сдружение ПОДКРЕПА ЗА ДЕБИЮТ Сдружение	Славка Михайлова Хинкова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							7,987.00					7,987.00
Ф.Л.	Спартак Александър Йорданов	Спартак Александър Йорданов	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА			3,099.00									3,099.00
Ю.Л.	ЕУФОРБИЯ ФИЛМ ООД	Стамена Стоева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									20,000.00			20,000.00
Ф.Л.	Станислав Петров Арабаджиев	Станислав Петров Арабаджиев	МУЗИКА									15,000.00			15,000.00
Ю.Л.	Национална академия за театрално и филмово изкуство "Кръстьо Сарафов" ВУЗ	Станислав Тодоров Семерджиев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА											65,092.00	65,092.00
Ю.Л.	Ромска академия за култура и образование Сдружение	Степа Стефанова Костова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА							8,700.00					8,700.00
Ф.Л.	Степа Христова Василева	Степа Христова Василева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			2,611.00									2,611.00
Ф.Л.	Стефан Кирилов Алтъков	Стефан Кирилов Алтъков	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			1,416.00									1,416.00
Ю.Л.	Арго Филм ЕООД	Стефан Командарев	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									20,000.00			20,000.00
Ф.Л.	Стефан Русинов Русинов	Стефан Русинов Русинов	ЛИТЕРАТУРА					9,000.00							9,000.00
Ю.Л.	Сдружение "Атом Театър" Сдружение	Стефания Георгиева Георгиева	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			5,000.00									5,000.00
Ю.Л.	Филмоада ЕООД	Стилиян Тончев Вълков	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									14,890.00			14,890.00
Ю.Л.	НМУ"Л.Пипков" Училище	Столина Божидарова Добрева	МУЗИКА			18,439.00									18,439.00
Ю.Л.	Меченосец ЕООД	Събина Неделчева Георгиева	ЛИТЕРАТУРА				9,995.00								9,995.00
Ю.Л.	ТЕАТЪР ДАНИ И ДЕСИ ООД ООД	Таня Петкова Евтимова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			9,726.00									9,726.00
Ю.Л.	Фондация „Емили“ Фондация	Таня Петкова Николова	ЛИТЕРАТУРА				3,258.00								3,258.00
Ю.Л.	Фондация „Емили“ Фондация	Таня Петкова Николова	ЛИТЕРАТУРА									4,455.00			4,455.00
Ю.Л.	"Култура, меди, комуникация" Сдружение	Татяна Славчева Симеонова / ПЕТЪР ТОНЕВ ПАШОВ	МУЗИКА			88,360.00									88,360.00
Ю.Л.	"ПОСТКАРД" ЕООД	Теодор Теодоров Тошков	МУЗИКА								12,267.00				12,267.00
Ю.Л.	Регионална библиотека "Любен Каравелов" Културен институт	Теодора Александрова Евтимова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									8,285.00			8,285.00
Ю.Л.	ЕВРОПЕЙСКА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ Фондация	Теодора Владимирова Димитрова	МУЗИКА			12,736.00									12,736.00
Ю.Л.	ЕВРОПЕЙСКА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ Фондация	Теодора Владимирова Димитрова	МУЗИКА			2,548.00									2,548.00
Ю.Л.	Ка и Бо ООД	Теодора Петева	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА								12,470.00				12,470.00
Ю.Л.	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ,, РАЗВИТИЕ-1928" Читалище	Тереза Тодорова Петкова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			4,498.00									4,498.00
Ю.Л.	Артмосфера Сдружение	Тодор Димитров Тодоров	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА									10,000.00			10,000.00
Ф.Л.	Тодор Карастоянов Карастоянов	Тодор Карастоянов Карастоянов	МУЗИКА			3,604.00									3,604.00
Ю.Л.	Студио 24 ЕООД	Тодора Николова Радева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА			69,605.00									69,605.00
Ю.Л.	Прочети София Фондация	Тодора Николова Радева	ЛИТЕРАТУРА			2,208.00									2,208.00
Ф.Л.	Тодорка Йорданова Миннева-Прамагарова	Тодорка Йорданова Миннева-Прамагарова	ЛИТЕРАТУРА			786.00									786.00
Ю.Л.	Valgie Rosse ООД	Томазо Барсали	ЛИТЕРАТУРА					6,600.00							6,600.00
Ю.Л.	НЧ "Христо Ботев 1926" Читалище	Тоно Василев Цанев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							14,976.00					14,976.00
Ю.Л.	Ersatz AV АД	Ула Валдин	ЛИТЕРАТУРА					20,000.00							20,000.00
Ю.Л.	Процес - Пространство Фондация	Христина Неделкова Бобокова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА									8,500.00			8,500.00
Ю.Л.	Българска музикална асоциация Сдружение	Христо Йоцов	МУЗИКА				8,520.00								8,520.00
Ю.Л.	Българска музикална асоциация Сдружение	Христо Йоцов	МУЗИКА										82,796.00		82,796.00
Ю.Л.	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ ПРОСВЕТА-1925 Сдружение	Христо Митков Янъков	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							9,877.00					9,877.00

Ю.Л.	Съюз на артистите в България Сдружение	Христо Стефанов Мутафчиев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА		80,000.00									80,000.00		
Ю.Л.	СИМФОНИЕТА ВРАЦА Кутурен институт	Христо Филипов Павлов	МУЗИКА									14,490.00		14,490.00		
Ф.Л.	Цвета Ивайлова Петрова	Цвета Ивайлова Петрова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							3,700.00				3,700.00		
Ю.Л.	София Графити Тур ЕООД ЕООД	Цветан Михайлов Бизев	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА	27,300.00										27,300.00		
Ю.Л.	Тату Евентс ООД	Цветан Руменов Цветанов	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			4,212.00								4,212.00		
Ю.Л.	VIZZART Ltd. ООД	Цветанка Коева	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА							14,475.00				14,475.00		
Ю.Л.	"ДРИЙМУЪРЛД РЕКЪРДС" ЕООД	Цветелина Веселинова Георгиева	МУЗИКА	29,830.00										29,830.00		
Ф.Л.	Цветелина Милчева Димитрова	Цветелина Милчева Димитрова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА							10,700.00				10,700.00		
Ю.Л.	Фондация Академия Роза Фондация	Цветина Павлова Златева	МУЗИКА	27,605.00										27,605.00		
Ю.Л.	ИМЪРДЖЪНСИ ТЕАТЪР/EMERGENCY THEATER Фондация	Юлиана Христова Сайска - Павлова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА			20,000.00								20,000.00		
Ф.Л.	Юлия Любомирова Тодорова	Юлия Любомирова Тодорова	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			883.00								883.00		
Ю.Л.	Фондация "Приятел на НСО" Фондация	Юлия Христова Георгиева	МУЗИКА							17,773.00				17,773.00		
Ю.Л.	Фондация "Приятел на НСО" Фондация	Юлия Христова Георгиева	МУЗИКА						14,215.00					14,215.00		
Ю.Л.	Линди Хоп България ЕООД ЕООД	Явор Иванов Кунчев	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА									57,519.00		57,519.00		
Ю.Л.	Фондация "Следваща страница" Фондация	Яна Генова	ЛИТЕРАТУРА									18,512.00		18,512.00		
Ю.Л.	Фондация "Следваща страница" Фондация	Яна Генова / Юлия Попова	ЛИТЕРАТУРА			79,702.00								79,702.00	ОБЩО ПРЕДЛОЖЕНО ФИНАНСИРАНЕ - 64 590.00	
Ю.Л.	АлмаАртис Сдружение	Яница Атанасова Шопова	СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	21,600.00										21,600.00		
Ю.Л.	Фрейм Филм Кампани ЕООД	Яница Иванова Лазарова	ЕКРАННИ ИЗКУСТВА						20,000.00					20,000.00	ОБЩО ПРЕДЛОЖЕНО ФИНАНСИРАНЕ - 20 941.00	
Ф.Л.	Ясен Григоров Григоров	Ясен Григоров Григоров	ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА			3,796.00								3,796.00		
				1,267,594.00	3,413,749.00	789,174.00	130,054.00	152,338.00	101,269.00	263,453.00	489,718.00	844,125.00	745,235.00	486,933.92	8,683,642.92	